सार्वजनिक जवाफदेहिता प्रवर्द्धन सम्बन्धि कार्यविधि २०७७ नमुना मस्यौदालाई आधार मानी

कमल गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

तोपगाछी, झापा

सामाजिक परीक्षण प्रतिवेदन २०८१

प्रस्तुतकर्ता

पूर्व न्युज मिडिया प्रा.लि., दमक

सार्वजनिक जवाफदेहिता प्रवर्द्धन सम्बन्धि कार्यविधि २०७७ नमुना मस्यौदाको भाग १ ञ अनुसार

सामाजिक परीक्षकहरु :

बाबुराम पोखरेल
पूर्वाञ्चल विश्वविद्यालय पब्लिक हेल्थ विभागीय प्रमुख
सामाजिक परीक्षणको विषय :
वातावरण तथा सरसफाई, खाद्य, प्रशासन र मानव विकास
कार्य अनुभव : २५ वर्ष माथि

शर्मिला बस्नेत
उपप्राध्यापक, पूर्वाञ्चल विश्वविद्यालय गोठगाउँ, मोरङ
सामाजिक परीक्षणको विषय :
सहजकर्ता तथा परामर्शदाता

श्री युवराज पौडेल :
सामाजिक परीक्षणको विषय :
सहजकर्ता तथा परामर्शदाता

प्रतिवेदन टाइपिङ्ग :
खेमचन्द्र अधिकारी (पत्रकार)
गणेश मिश्र (पत्रकार)

झापा जिल्लाको नक्सा

झापा जिल्ला
(गाउँपालिका/नगरपालिका)
N
Ilam
Morang
INDIA
INDIA
Damak Nagarpalika
Kamal Gaunpalika
Shivasataxi Nagarpalika
Kankai Nagarpalika
Arjundhara Nagarpalika
Buddhashanti Gaunpalika
Mechinagar Nagarpalika
Birtamod Nagarpalika
Barhadashi Gaupalika
Bhadrapur Nagarpalika
Haldibari Gaunpalika
Gauradhaha Nagarpalika
Jhapa Gaunpalika
Gauriganj Gaunpalika
Kachankawal Gaunpalika
संकेत
गाउँपालिका/नगरपालिका सीमाना
जिल्ला सीमाना
अन्तर्राष्ट्रिय सीमाना
Scale
0 5 10 20
Km
Projection System: MUTM, Spheroid - Everest 1830
LLRC,2016

अनुसूची-५ को (१)

कमल गाउँपालिकाको भौगोलिक नक्शा

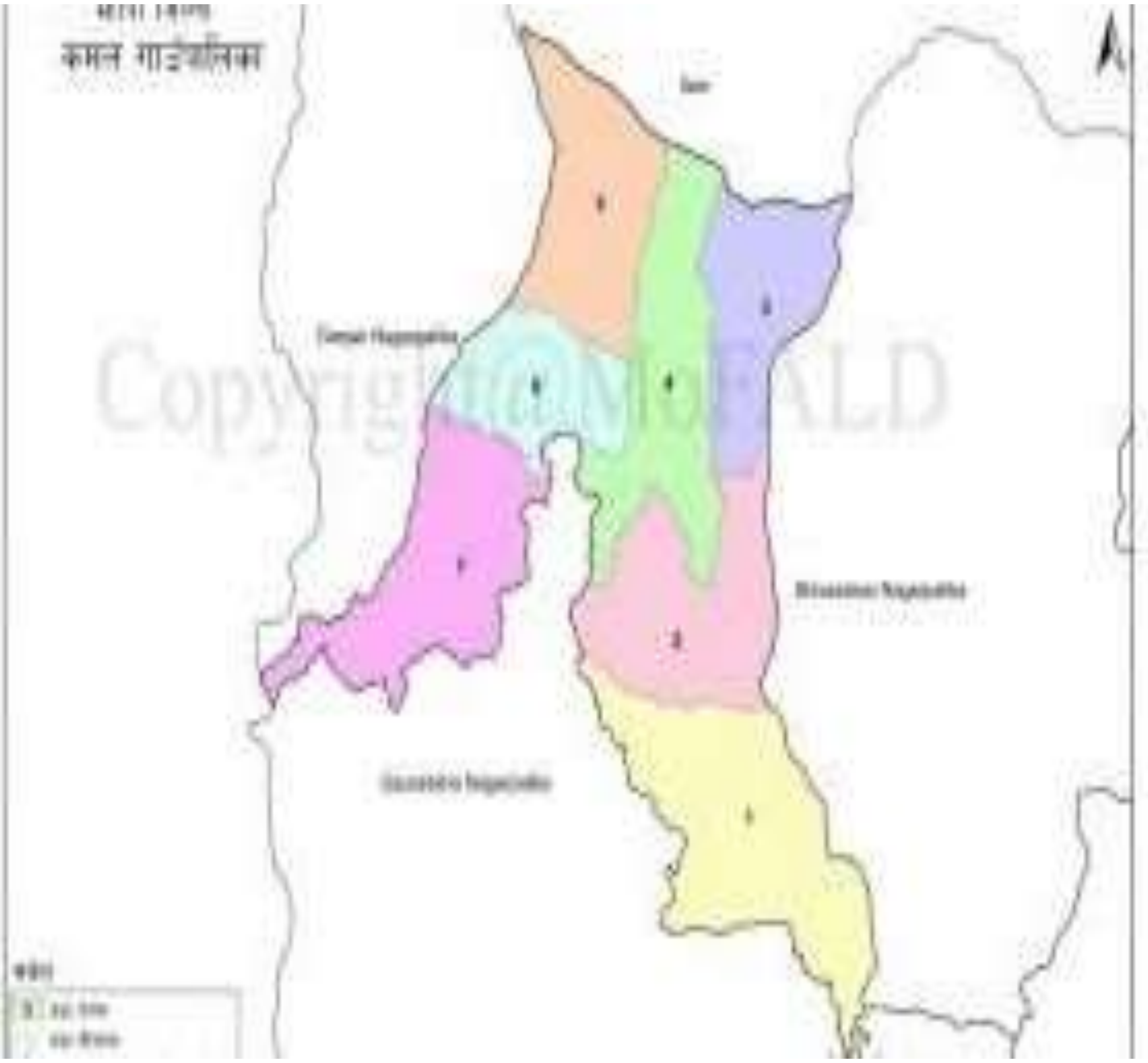

परिच्छेद-१ को दफा १६

हाम्रो भन्नु

यस कमल गाउँपालिकाले स्थानीय नागरिकहरुको गाउँपालिका प्रति भएको सकारात्मक सोच सँगै पूर्वमै सम्भावना बोकेको गाउँपालिका भएबाट सामाजिक जिम्मेवारी निर्वाहको पाटोमा समेत यो गाउँपालिका स्थापित हुनुपर्ने कुरामा दुई मत नै छैन । सोही सन्दर्भलाई अंगिकार गरी सार्वजनिक जवाफदेहिता प्रवर्द्धन सम्बन्धि कार्यविधि २०७७ नमुना मस्यौदा र स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा ७८ को उपदफा ५ बमोजिम कमल गाउँपालिकाले एक आर्थिक वर्षमा समग्र सामाजिक जिम्मेवारीको लेखाजोखा गर्ने कार्यलाई व्यवस्थित गर्न सामाजिक परीक्षण गरेको हो । उक्त व्यवस्था अनुसार गाउँपालिकाले आर्थिक वर्षको (अघिल्लो सालको) सामाजिक परीक्षण कार्य गरिसक्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ । गाउँपालिकाको सामाजिक जिम्मेवारी, त्यसलाई पालना गर्न भएको प्रयास तथा कार्य सम्पादनको लेखाजोखा गर्ने प्रकृयालाई मार्ग दर्शन गर्नु यस सामाजिक परीक्षणको उद्देश्य रहेको छ ।

अनुसूचि-९

१. सार्वजनिक जवाफदेहिता प्रवर्द्धन सामाजिक परीक्षण नमुना कार्यविधि २०७७ को भूमिका)

यसले स्थानीय तहले सामाजिक परीक्षण अनिवार्य रूपमा गर्नुपर्ने सम्मको व्यवस्था गरेको छ । यसै व्यवस्था अनुरूप कमल गाउँपालिकाको आ.व. २०७९/०८० को सामाजिक परीक्षण सम्पन्न गरिएको छ । यस संस्थालाई दिइएको जिम्मेवारी पुरा गर्ने क्रममा यस गाउँपालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, इन्जिनियर, लेखा प्रमुख, विषयगत शाखा (स्वास्थ्य शाखा, कृषि शाखा, पशुपन्क्षि विकास शाखा, रोजगार शाखा, शिक्षा शाखा, सामाजिक विकास उपशाखा, राजश्व उपशाखा) फाँटमा कार्यरत कर्मचारी मित्रहरूको अमूल्य सुझाव, सल्लाह र सहयोग प्राप्त भएको छ । तसर्थ उहाँहरूलाई संस्थाको तर्फबाट हृदयदेखि नै धन्यवाद दिन चाहन्छौं । यस गाउँपालिका क्षेत्रमा निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु, दलका प्रतिनिधी तथा समाजसेविहरुले दिएको अमूल्य सुझाव र सरसल्लाह प्रति समेत हामी आभारी छौं । साथै यस कमल गाउँपालिकाको सामाजिक परीक्षणका लागि खटिनु भएका यस संस्थाका सबै कर्मचारीहरु प्रति समेत हामी आभारी बन्दै गत आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को सामाजिक परीक्षण प्रतिवेदन कमल गाउँपालिकामा प्रस्तुत गर्दछौं ।

२. सामाजिक परीक्षणको पृष्ठभूमी :

स्थानीय तहमा प्राप्त बजेट त्यहाँ रहेका विषयगत शाखा समेटी स्थानीय तहमै संचालन गर्ने र जवाफदेहि बनाउने लक्ष्य सहित आवस्यक बजेट स्थानीय तहमा प्राप्त भएको छ । यसले स्थानीय तहलाई पूर्ण जिम्मेवार र उत्तरदायी बनाएको छ । जनतासंगको सबै भन्दा नजिकको "घरको सरकार भनेकै स्थानीय सरकार हो" । जसमा मुलत : गाउँपालिकाले नागरिकहरुको दुःख बेदना अनि मर्महरुलाई नजिकबाट नियालेर सोही विषय बस्तुसँग साक्षात्कार भई काम गर्ने भएबाट नागरिकहरुका आशा, अपेक्षा र दायित्व समेत सोही रुपमा बढ्ने अवश्यम्भावी देखिन्छ । सेवा प्रदायकको काम पारदर्शिता र सेवाग्राहीप्रति जवाफदेहिता अभिवृद्धि गर्न र शुसासन कायम गर्नका लागि नेपाल सरकारले विभिन्न नीतिहरु अवलम्बन गर्दै आएको छ । स्थानीय स्तरमा भए गरेका काम कारबाहीको जनताप्रति सामाजिक उत्तरदायित्व बहन गर्नका लागि अवलम्बन गरिएका विभिन्न विधि मध्ये सामाजिक परीक्षण वर्षभरि गरिएका आर्थिक सामाजिक क्षेत्रमा गरिएको लगानीबाट कति उपलब्धी भयो र आगामी वर्ष कस्ता कदम चाल्दा विकास प्रभावकारी बनाउन सकिन्छ भन्ने महत्वपूर्ण कसिको रुपमा सामाजिक परीक्षणलाई लिन सकिन्छ । यसरी सामाजिक परीक्षण कार्यलाई व्यवस्थित तरिकाले सम्पन्न गर्नका लागि नेपाल सरकारले स्थानीय सरकार संचालन ऐनमा सामाजिक परीक्षण गर्नुपर्ने छ भन्ने व्यवस्था गरेको छ । स्थानीय तहमा कानुन र कार्य विधि निर्माण भई

नसकेकोले सामाजिक परीक्षण कार्यका लागि **स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को परिच्छेद १० दफा ७८ उपदफा (५) को कार्यका लागि सार्वजनिक जवाफदेहिता प्रवर्द्धन कार्यविधि २०७७ नमुनालाई** आधार मानि गरिएको छ । सामाजिक परीक्षणलाई अनुसन्धानात्मक ढंगबाट अध्ययन पश्चात् सम्पूर्ण सरोकारवाला सहितको समावेशी उपस्थितिमा प्रस्तुत गरिएको छ । छलफलमा उठेका सवाल र जवाफलाई समेटी सामाजिक परीक्षकद्धारा अन्तिम प्रतिवेदन तयार गरिएको छ । यसलाई स्थानीय तहको योजना तर्जुमाको विभिन्न चरणमा राजश्व परामर्श समिति, न्यायिक समिति, योजना अनुगमन समिति, कार्यपालिका र गाउँसभामा समेत पेश गर्न अनुरोध गरिन्छ । यसरी स्थानीय तहबाट भएका कामहरूले सामाजिक उपलब्धि कति हासिल भए ? सोको विश्लेषणात्मक प्रभाव सम्मको अवस्थाको आँकलन गर्न सामाजिक परीक्षण निकै प्रभावकारी हुन्छ । सामाजिक परीक्षणको सैद्धान्तिक पक्षको अनुशरण नै सामाजिक परीक्षण प्रतिवेदन सामाजिक परीक्षण कार्यविधिको महत्वपूर्ण पाटो भएकाले यसको सफल कार्यान्वयनबाट आफ्नो सामाजिक विकासको उत्तरदायित्व पुरा गर्नमा कमल गाउँपालिकालाई ठूलो टेवा पुऱ्याउन मद्दत गर्दछ भन्ने हामीले अपेक्षा गरेका छौं । यसै परिपेक्षमा स्थानीय सरकार संचालन ऐनमा सामाजिक परीक्षण सम्बन्धि व्यवस्था भएकोले कमल गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को सामाजिक परीक्षण सम्पन्न गरी यो प्रतिवेदन पेश गरेको छ ।

३. सामाजिक परीक्षणको उद्देश्य

यस कमल गाउँपालिकाको कार्य सम्पादन स्तरलाई सुधार गर्न सहयोग पुऱ्याउनु नै यस सामाजिक परीक्षणको प्रमुख उद्देश्य हो । जसबाट गाउँपालिकाले समाजमा पुऱ्याएको योगदान र सम्पादन गरेका कामको मूल्याङ्कन गरिन्छ । उल्लेखित उद्देश्यका अलावा यस गाउँपालिकाको सामाजिक परीक्षण गर्नुका अन्य उद्देश्यहरु निम्न बमोजिम रहेका छन् ।

- निर्वाचित जनप्रतिनिधि र जनताको बिचमा विकास र समृद्धि लाई आत्मसाथ गरी कसरी अगाडी बढ्न सकिन्छ र जनताले सहज रुपमा कसरी सेवा प्राप्त गर्न सक्दछन् भन्ने सुझाव सेवा प्रदायकलाई प्राप्त हुनेछ ।
- गाउँपालिकाले निर्वाह गरेको सामाजिक जिम्मेवारीको मूल्याङ्कन गर्ने ।
- गाउँपालिकालाई नागरिक मैत्री बनाउँदै सेवा प्रवाहलाई थप प्रभावकारी, सुलभ र भरपर्दो बनाउन समग्र कार्य सम्पादनमा सुधार ल्याउन सुझाव दिने ।
- समुन्नत कमल गाउँपालिका निर्माणको सामाजिक फाइदाको समिक्षा गर्ने ।

४. सामाजिक परीक्षणका आधार

कमल गाउँपालिकाको लक्ष्य, उद्देश्य कार्य सम्पादनको अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा मापन गर्नको लागि सामाजिक कार्य प्रभावको लेखाजोखा गर्न गरिएको यो सामाजिक परीक्षणको आधार देहाय बमोजिम गरिएको छ ।

- कमल गाउँपालिकाको सोच
- लक्ष्य
- उद्देश्य, आगामी कार्यक्षेत्र र सोको प्रभावकारिता ।
- कार्यक्रम र वजेट व्यवस्थापन ।
- वातावरण संरक्षण र दीगो विकासमा गाउँपालिकाले खेलेको भूमिका ।
- सेवाग्राहीको हित एवम् नागरिक मैत्री सेवा प्रवाहमा गाउँपालिकाको भूमिका ।
- गाउँपालिकाको कार्यक्षेत्र र सोको अनुगमन र मूल्यांकन ।
- महिला, बालबालिका, अपाङ्गता, जेष्ठ नागरिक, एकल महिला, विपन्न एवं पिछडा वर्ग, समुदायको हितका लागि गाउँपालिकाले खेलेको भूमिका ।
- कमल गाउँपालिका कार्यालयको संगठन संरचना ।
- शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, पशु , सहकारी, उद्योग, पर्यटन, कला, संस्कृति संरक्षण र विकासमा

गाउँपालिकाले दिएको योगदान ।

- कमल गाउँपालिकाको सामाजिक योगदान ।
- सरकारी एवम् गैह्र सरकारी, निजी क्षेत्र, नागरिक समाज प्रतिको दायित्व निर्वाह ।

५. सामाजिक परीक्षण प्रक्रिया

सकेसम्म परिमाणात्मक तथ्याङ्क र आवस्यकता अनुसार थप गुणात्मक तथ्याङ्कको प्रयोग तथा अध्ययन विश्लेषण गरी सामाजिक कार्य सम्पादन स्थितिको मूल्याङ्कनका साथै सामाजिक योगदान बढाउन अँगाल्नु पर्ने उपायहरुको समेत सुझाव उल्लेख गरी प्रतिवेदन तयार गरिएको छ । सारभूत रुपमा गर्नु पर्ने धेरै कामहरु भएको र नागरिकहरुको गाउँपालिका प्रतिको अपेक्षा समेत अत्याधिक बढ्दो रहेको परिस्थितिको संयोजनलाई समायोजन गर्नु पर्ने कुराको चुनौतिका बिचमा कमल गाउँपालिका मुख्य विषयलाई आधार लिई गाउँपालिकाले सामाजिक दायित्व निर्वाह गर्नु पर्ने विषयमा केन्द्रित रहि सामाजिक परीक्षण प्रकृया अगाडी बढाईएको अवस्था छ । जस अन्तर्गत देहायका प्रक्रियालाई उपयोग गरिएको छ ।

- कार्यालय अभिलेख जाँच ।
- सर्वेक्षण तथा सूचना संकलन ।
- सरोकारवाला र मुख्य सूचना दातासँगको अन्तरक्रिया ।
- उपलव्धी, परिणाम र प्रभावआदि सूचकको आधारमा मूल्याङ्कन ।
- विषयगत शाखाका प्रमुखहरु संगको छलफल ।
- अन्तरवार्ता ।

६. मस्यौदा प्रतिवेदन प्रस्तुति तथा छलफलको खाका :

- कार्यक्षेत्रको परिचय ।
- स्थानीय तहको प्राथमिकता तथा लक्ष्यहरू ।
- गत वर्षका मुख्य मुख्य उपलब्धिहरू ।
- सामाजिक जिम्मेवारी बहन गर्ने क्षमता ।
- सामाजिक जिम्मेवारी बहनमा परेका समस्याहरू ।
- सुधारको लागि चाल्नुपर्ने कदम तथा सुझावहरू, खुल्ला छलफलको माध्यमबाट सहभागीहरूको प्रतिक्रिया ।
- स्थानीय तहले गरेका नीतिगत निर्णय तथा प्रक्रियागत सुधारले पारेको प्रभाव, स्थानीय तहले गरेका विकास योजनाहरूमा जन सहभागिताको स्थिति ।
- स्थानीय तहले समयमा सेवा सुविधा दिन नसकेको अवस्थामा जनताले भोग्नु परेका समस्याहरू

७. सामाजिक परीक्षण कार्यक्रमको आचार संहिता - अनुसूचि ८ संग सम्बन्धित)

छलफल कार्यक्रममा सहभागिले पालना गर्नुपर्ने आचार संहिता

सामाजिक परीक्षण प्रारम्भिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गरिने कार्यक्रममा उपस्थित आयोजक, सहजकर्ता तथा सहभागीहरूले पालना गर्नु पर्ने आचार संहिता।

- विषय वस्तुमा मात्र केन्द्रित रही छलफल गर्ने।
- तथ्यांक र सूचनाको आधारमा रही विचार राख्ने।
- निजी वा व्यक्तिगत कुरामा टिप्पणी नगर्ने तथा व्यक्तिगत आक्षेप नलगाउने।
- सहभागीहरूले व्यक्त गरेका विचारमा प्रतिवादन गर्ने, प्राप्त प्रतिक्रिया, सुझाव तथा टिप्पणीलाई सकारात्मक रूपमा लिने।
- व्यक्ति वा संस्थाको सार्वजनिक मर्यादा र शिष्टाचारलाई कायम राख्ने।
- सहभागीहरूलाई विचार राख्न प्रोत्साहन गर्ने र विचारका लागि धन्यवाद दिने।
- सामाजिक परीक्षकले बोल्ने समय दिए पछि मात्र सहभागीहरूले आफ्ना कुराहरू राख्ने।
- बोल्दा पालै पालो बोल्ने र एउटा व्यक्तिले एक पटक मात्र बोल्ने।
- आफ्नो कुरालाई छोटकरीमा स्पष्ट रूपमा राख्ने र बीचमा अर्काको कुरा नकाट्ने।

८. सामाजिक परीक्षणका सीमाहरु :

सामाजिक परीक्षण निर्देशिका अनुसार सामाजिक परीक्षणको विधी अनुशरण गर्नुपर्ने देखिए पनि यस परीक्षण प्रतिवेदन तयार गर्ने क्रमसम्म आईपुग्दा तर्क संगत पेश गरिने आधारहरुको रुपमा आधारित भई कार्यालय अभिलेखको जाँच गरिएको, मुख्य सूचनादातासँग अन्तरवार्ता लिइएको र लक्षित सरोकारवालासँगको अन्तरक्रियाको आधार लिईएको छ । नीति निर्माणको चरणमा रहेको अवस्थामा सामाजिक परीक्षण आधारभूत अवयवहरुको अध्ययन गर्नु परेको कारणवाट यसमा केही सिमितता रहेको हुन सक्ने कुरालाई स्वीकार गरिएको छ

९. सामाजिक परीक्षण कार्य सञ्चालन प्रक्रिया :

- कार्यक्रमलाई ब्यवस्थित रुपमा सञ्चालन गर्न कार्यक्रम तालिका अग्रिम रुपमा तयार पारी आपसी सहमतिमा सञ्चालन भएको छ ।
- सामाजिक परीक्षण कार्यक्रमको उद्देश्य, कार्यक्रम संचालन विधि, समय र आचार संहिता बारे सहजकर्ताले कार्यक्रमका सहभागीहरूलाई जानकारी गराइएको छ ।
- सहजकर्ताले मस्यौदा विवरण भेलामा प्रस्तुत गरेको छ मस्यौदा विवरण प्रस्तुत भै सकेपछि सहभागीहरूलाई आफ्नो बिचार राख्ने अवसर दिइयो ।
- सहभागीले प्रस्तुत गरेका प्रतिक्रिया तथा सुझाव माथि स्पष्ट पार्न वा जवाफ दिने कर्तव्य भएका पक्षहरुलाई जवाफ दिन लगाइएको थियो ।
- सहभागीहरूबाट प्राप्त भएका प्रतिक्रिया तथा सुझावहरू अभिलेख गरिएको छ ।

अनुसूचि -९ को (५)

गाउँपालिका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, कार्यपालिका सदस्य तथा वडाअध्यक्षहरुसँगको छलफल सत्र :

गाउँपालिका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, कार्यपालिका सदस्य तथा वडाअध्यक्षहरुसँगको छलफल सत्रको उपस्थिति :

आज मिति २०८० फागुन २६ गते का दिन कमल गाउँपालिकाको सामाजिक परिक्षणको प्रारम्भिक छलफल गाउँपालिकाका अध्यक्ष श्री हर्कमानसिंह राईको अध्यक्षता तथा उपाध्यक्ष, कार्यपालिका सदस्य र शाखा प्रमुखको उपस्थितिमा सम्पन्न भयो ।

<u>उपस्थित</u>

१. हर्कमानसिंह राई - अध्यक्ष - कमल गाउँपालिका [illegible]
२. प्रमिला [illegible] उपाध्यक्ष - कमल ,, [illegible]
३. राज कुमार [illegible] - प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत [illegible]
४. [illegible] [illegible] - १ नं. वडा अध्यक्ष - कमल गाउँपालिका [illegible]
५. [illegible] [illegible] - २ नं. ,, ,, [illegible]
६. [illegible] प्र. कोइराला कमल ३ वडा अध्यक्ष कमल गाउँपालिका [illegible]
७. [illegible] भट्टराई ,, ४ ,, ,, [illegible]
८. [illegible] बहादुर [illegible] - कमल-५ ,, ,, ,, ,, ,, [illegible]
९. नरेन्द्र भट्टराई ६ नं. वडा अध्यक्ष [illegible]
१०. चन्द्र [illegible] [illegible] - [illegible] का. पा. स. [illegible]
११. [illegible] [illegible], वडा नं. [illegible] का. पा. स. [illegible]
(१२) [illegible] राई ,, ४ का.पा. स. [illegible]
(१३) मनमाया [illegible] कमल-६ गाउँपालिका [illegible] [illegible]
१४) [illegible] [illegible], कमल गा.पा. कृषि [illegible] प्रमुख - [illegible]
१५ दिपेन्द्र [illegible] ... पशु सेवा शाखा प्रमुख [illegible]
१६ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
१७, [illegible] नेपाली गाउँ कार्यपालिका सदस्य [illegible]
१८) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
१९ पशुराम तिरखीना [illegible]
२० देवी प्रसाद [illegible], कमल [illegible] [illegible] [illegible]

२०.	स्वप्ना राई	कृ आ (आमा)	
२१.	रेनुका गौतम	वडा सचिव	
२२	तारा बजगाई	प्रशासन सहायक	
२३	सन्तोष खनाल	इ स - या	
२४	दुर्गा देवी कुँवर	आ.व. कार्य	
२५	अनिता खेत्री	आ.स. ए कमल गा.पा.	
२६	तुलसी हेलाडी	उ.वि.आ " "	
२७	शारदा पौडेल	प्रा.स. "	
२८	[illegible]	क.वि.नि	
२९	अनन्त कुमार शाह	वडा सचिव	
३०	सागर ढकाल	" "	
३१	माधव लुइँटेल	स्वा.ध.स.ट	
३२	समुन्द्र गुरागाई	M.I.S. Operator	
३३	रविन गौतम		
३४)	गंगा राम पौडेल		
३५)	पर्वत भण्डारी		
३६)	मनिष यादव		
३७)	विजय तिम्सिना		
३८	दुर्गा देवी [illegible]		
३९)	शोभिता नेपाल		
४०)	सन्ता थापा		
४१	सुमित्रा [illegible]	MPH	
४२	सिता अधिकारी		
४३.	सुरज आङदेम्बे		

प्रधानाध्यापकहरुसँगको बैठक तथा छलफल सत्र

प्रधानाध्यापकहरुसँगको बैठक तथा छलफल सत्रको उपस्थिति पुस्तिका :

आज मिति २०८० साल फागुन २६ गते कमल गाउँपालिकाको सामाजिक परीक्षण छलफल तथा सामुदायिक विद्यालयका प्रधानाध्यापकहरु अन्तरक्रिया गाउँपालिकाको उपाध्यक्ष प्रमिला र्‍यौंपाने तिमल्सिनाको प्रमुख उपस्थितिमा निम्नानुसारको उपस्थितिमा सम्पन्न भयो।

उपस्थित

१. प्रमिला र्‍यौंपाने तिवारी . उपाध्यक्ष, कमल गाउँपालिका
२. मोहन बराल . - अध्यक्ष - नेपाल शिक्षक महासंघ, कमल
३. तेजनारायण भट्टराई - नि.प्र.अ. काली मा.वि, कमल-३
४. छत्र बहादुर कार्की - प्र.अ. कालिका प्रा.वि. कमल-१
५. हेम कुमार श्रेष्ठ - नि.प्र.अ. श्री म.रा.मा.वि. कमल-२
६. रवि गौतम - कमल गाउँपा शिक्षा शाखा
७ नरेन्द्र ..... - श्री ज्योति मा.वि प्र.अ.
८ केशर ब. श्रेष्ठ - श्री ..... प्रा.वि. प्र०अ.
९ सालिमा ..... - Purbanchal University, ...
१०. मधुसुदन अधिकारी - प्र.अ. श्री प्राविधिक ..... मा.वि.
११ खेमनाथ गौतम नि.प्र.अ. श्री कञ्चनजङ्घा आ.वि.
१२ लिला प्रसाद भट्टराई शिक्षक श्री ..... आ.वि.
१३. युवराज पाँडेल, पूर्व ..... प्रा.वि.
१४ ..... प्र० कोइराला प्र०अ० श्री नवदुर्गा आ.वि० कमल-१
१५. देवी माया अधिकारी प्र.अ. श्री पिपलडाँडा आ.वि. कमल-८
१६. ..... प्र०अ० श्री सरस्वती मा० वि० कमल-६,
१७. ..... देवी शर्मा शिक्षक श्री सरस्वती मा.वि.कमल-४
१८ हिमप्रसाद दहाल प्र०अ० श्री कमला मदन आश्रित स्मृति मा.वि. कमल-२ झापा
१९ दुर्गा प्रसाद नेपाल प्र.अ. श्री सरस्वती मा.वि. कमल-४

परिच्छेद-२ दफा १७ उपदफा २ क

प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत तथा शाखा प्रमुखहरुसँगको छलफल सत्रको उपस्थिति पुस्तिका :

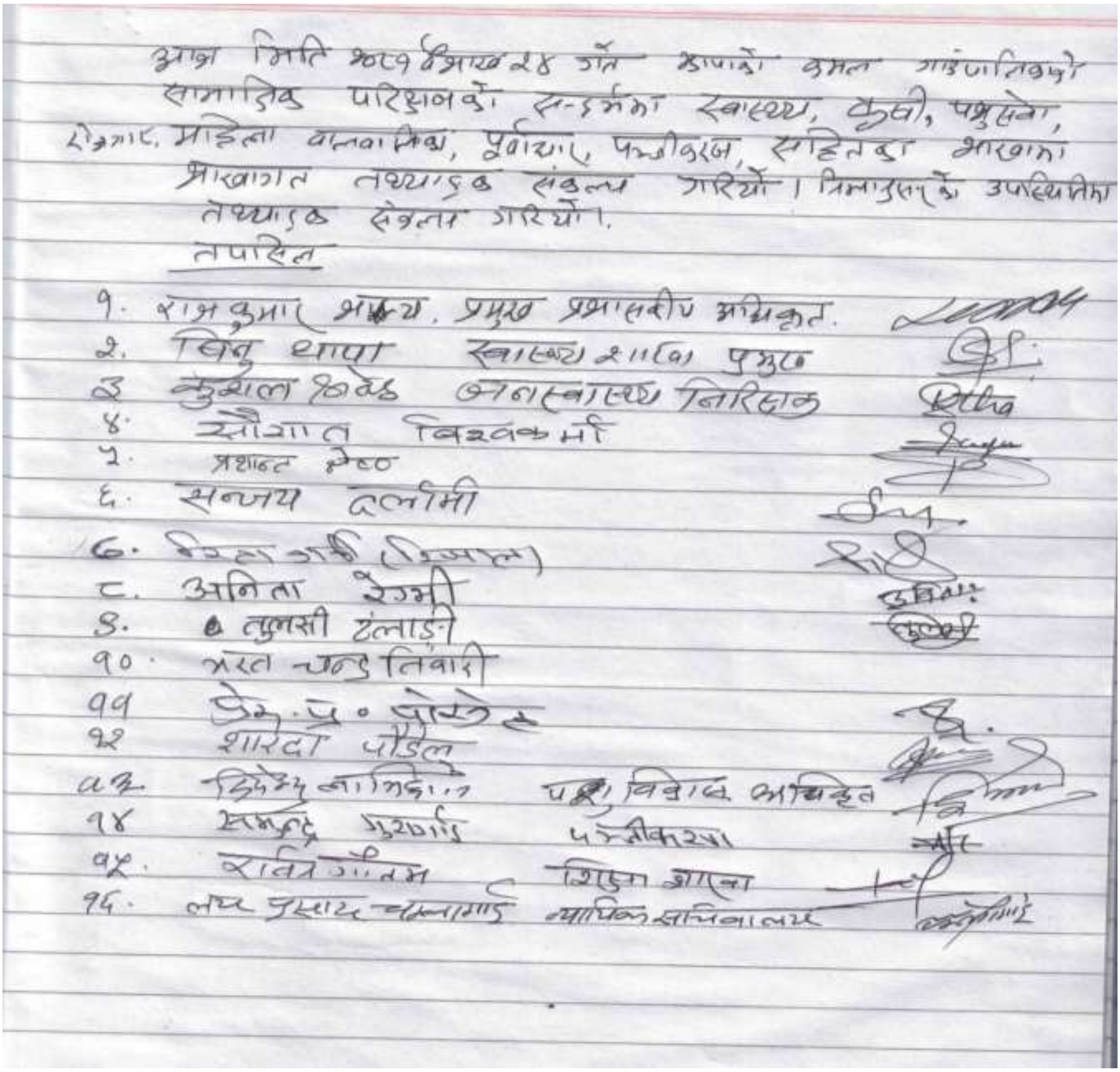

आज मिति २०८१ बैशाख २४ गते [illegible] कमल गाउँपालिकाको सामाजिक परिक्षणको सन्दर्भमा स्वास्थ्य, कृषि, पशुसेवा, रोजगार, महिला बालबालिका, पूर्वाधार, पञ्जीकरण, सहितका शाखाका शाखागत तथ्याङ्क संकलन गरियो। निम्नानुसारको उपस्थितिमा तथ्याङ्क संकलन गरियो।

तपसिल

१. राजकुमार [illegible] प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
२. बिनु थापा स्वास्थ्य शाखा प्रमुख
३. कुशल [illegible] जनस्वास्थ्य निरिक्षक
४. सौगात विश्वकर्मा
५. प्रशान्त श्रेष्ठ
६. सन्जय दलामी
७. [illegible]
८. अनिता रेग्मी
९. तुलसी [illegible]
१०. शरत चन्द्र तिवारी
११. प्रेम प्र. पोखरेल
१२. शारदा पौडेल
१३. [illegible] पशु विकास अधिकृत
१४. [illegible] पञ्जीकरण
१५. रविन्द्र गौतम शिक्षा शाखा
१६. लय प्रसाद [illegible] न्यायिक सचिवालय

कमल गाउँपालिकाका विभिन्न वडाहरुका तस्वीरहरु :

श्री मंगलमय माध्यमिक विद्यालय
अनुगमन विभाग
अनुशासन विभाग
कार्यतालिका निर्माण विभाग

कमल-५(झापा)
सुझाव पेटिका

मुस्कुराहट नै प्रेमको सुरुवात हो/
मदर टेरेसा
साथी भनेको सुन्दर होइन कदर गर्ने हुनुपर्छ/
अज्ञात
कमल गाउँपालिका

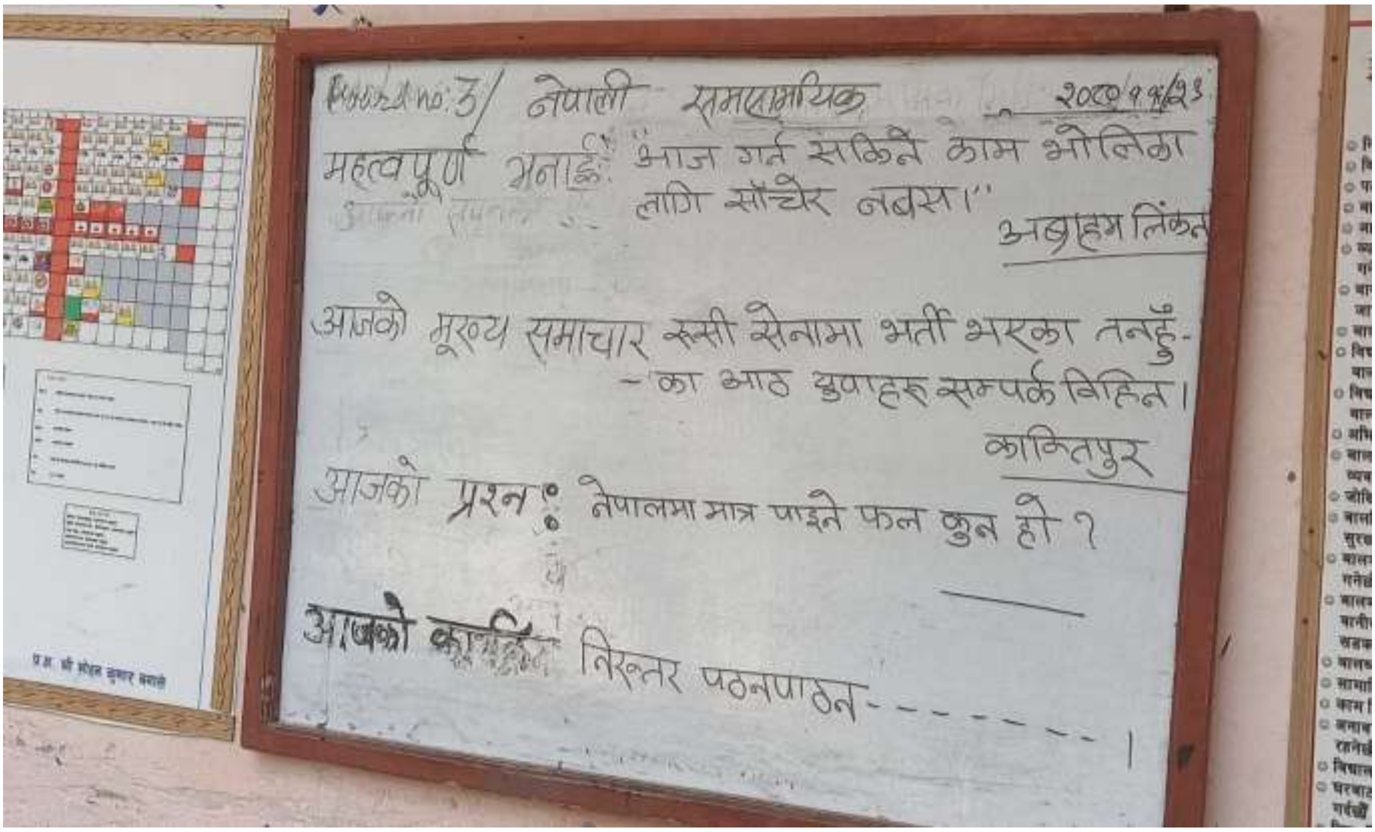
नेपाली समसामयिक
महत्वपूर्ण भनाई: "आज गर्न सकिने काम भोलिका लागि सोचेर नबस।"
अब्राहम लिंकन
आजको मुख्य समाचार रूसी सेनामा भर्ती भएका तनहुँ-का आठ युवाहरु सम्पर्क बिहिन।
कान्तिपुर
आजको प्रश्न: नेपालमा मात्र पाइने फल कुन हो ?
निरन्तर पठनपाठन

कमल गाउँपालिका ७ नं वडा कार्यालय

कमल नगर अस्पताल :

नगर अस्पतालको अनुगमनमा पालिका अध्यक्ष :

सडक अनुगमन

शंखडुवा सडक अनुगमन :

किशोरीहरुलाई आत्मरक्षा तालिम :

सडक अनुगमनमा पालिका अध्यक्ष :

सहायता सामग्री वितरण वडा नं. ५ :

स्वास्थ्य शिविर वडा नं. ५

सुधारिएको चुलो वितरण :

निःशुल्क महिला स्वास्थ्य शिविर वडा नं. ६ :

हात्तीपाइले रोगको औषधी खुवाईदै :

उद्घोषण तालिम वडा नं. ६ :

वालमैत्री वडा घोषणा वडा नं. ६ :

विभिन्न वडाको तथ्याङ्क लिने क्रममा भएको उपस्थिति :

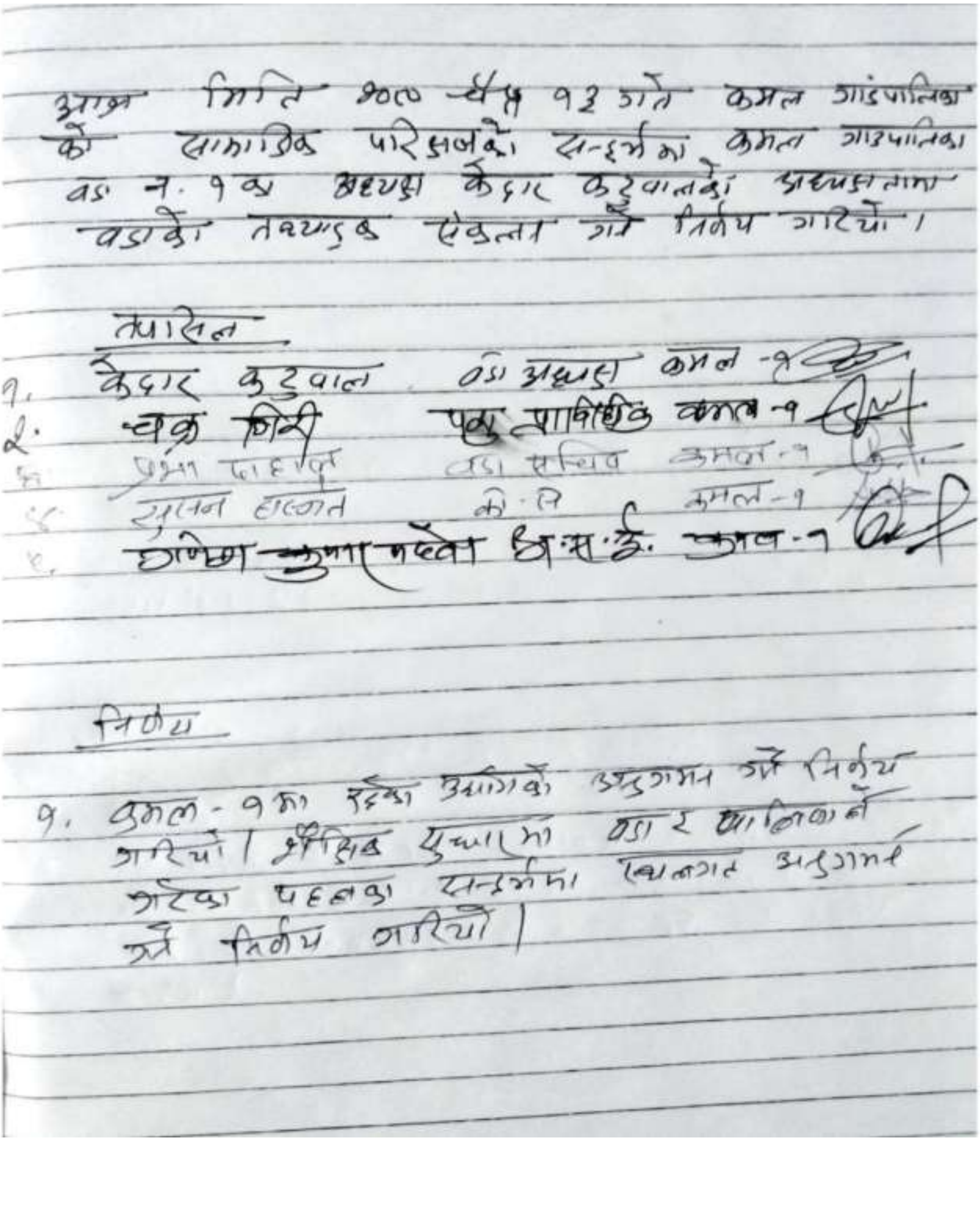

आज मिति २०८० [illegible] चैत्र २ गते कमल गाउँपालिका वडा नं २मा सामाजिक परीक्षण क्रममा कमल गाउँपालिका वडा नं २ का अध्यक्ष अशोक ढुल्वाको अध्यक्षतामा निम्नानुसारको उपस्थितिमा बैठक बसी तथ्याङ्क संकलन गर्ने निर्णय गरियो।

तपसिल

१. अशोक ढुल्वा, वडा अध्यक्ष कमल-२
२. सागर पाहाल वडा सचिव कमल-२
३. टंक माया दनुवार कार्यालय सहयोगी कमल-२
४. भिम बहादुर कार्की वडा सदस्य -
५. युवराज पौडेल

निर्णय

१. सामाजिक परीक्षणको तथ्याङ्क संकलन गर्ने क्रममा वडा भर तथ्याङ्क संकलन गर्ने निर्णय गरियो।

आज मिति २०८० चैत २ गते कमल गाउँपालिकाको सामाजिक परीक्षणको तथ्याङ्क संकलनका लागि कमल गाउँपालिका वडा नं. ३ का अध्यक्ष अर्जुनप्रसाद कोइरालाको अध्यक्षतामा तथ्याङ्क संकलन गर्ने निर्णय गरियो।

तपसिल

१. अर्जुनप्रसाद कोइराला - वडा अध्यक्ष कमल-३
२. एङ्गल गुरुङ - वडा सदस्य
३. केशरा वैदवा नेपाली - " "
४. देवी प्रसाद फुयल - " सचिव
५. महेश कार्कि भण्डारी - प्र.इ.
६. पुरन आचार्य - प्र.क.अ.
७. निर्मला गौतम - का.स
८. प्रदिप भुसाल - का.स
९. सीता पुडेल - अ.न.मी
१० सविता बराल - अ.हे.व

निर्णयहरु

१. सामाजिक परीक्षणका सूचकहरु माथि वडा समितिद्वारा कर्मचारी सँग छलफल गरियो। स्वास्थ्य को अवस्था र औषधि वितरणको अवस्थाको बारेमा तथ्याङ्क आवश्यक गर्ने निर्णय गरियो।

आज मिति २०८० फागुन २३ गते आयोजित कमल गाउँपालिकाको सामाजिक परीक्षणको क्रममा कमल-५ को वडा अध्यक्ष श्री लाल बहादुर विष्ट ज्यूको अध्यक्षतामा वडा गत तथ्याङ्क संकलन गर्ने निर्णय गरियो। सो छलफलमा निम्नानुसारको उपस्थिति रहेको थियो।

तपसिल

१. लाल बहादुर विष्ट वडा अध्यक्ष, कमल-५
२.
३. अमृत कुमार साह वडा सचिव, ,,
४. जीवन दाहाल ज.ह.अ. कमल-५
५. लक्ष्मी प्रसाद थापा ,,
६. अनिता नाजपुरिया का.नि. कमल-५
७. युवराज पौडेल, पूर्व ट्युटर मिडिया
८. राजु पोखरेल Consultant

निर्णय

१. कमल-५ को समग्र स्वास्थ्य, सामाजिक अवस्था, शैक्षिक अवस्था, पूर्वाधार विकास लगायत अन्य तथ्याङ्क संकलन गरियो।

२. कमल-५ मा रहेको मंगलामाई माध्यमिक विद्यालयको स्थलगत अनुगमन गर्ने निर्णय गरियो।

आजको कमल गाउँपालिकाको सामाजिक परीक्षणको तथ्याङ्क संकलनका लागि कमल गाउँपालिकाको वडा नं. ६ का कार्यवाहक वडा अध्यक्ष टेक बहादुर खड्काको अध्यक्षतामा बैठक बसी तथ्याङ्क संकलन गर्ने निर्णय गरियो। तपसिल बमोजिमको उपस्थितिमा बैठक सम्पन्न भयो।

तपसिल

१.	टेक बहादुर खड्का	कार्यवाहक वडा अध्यक्ष
२.	[illegible] ओली	वडा सचिव
३.	सुमन दाहाल	[illegible]
४.	उर्मिला देवी पौडेल	का.स.
५.	कवि कोइराला	कृषि अधिकृत
६.	सोम बहादुर बिष्ट	पशु सेवा शाखा,
७.	गीता खड्का	ना.प्रा.स.
८.	विसर्जन मोक्तान	अ.न.मी.
९.	मिना राई	[illegible]
१०.	इन्दु क्षत्री	[illegible]
११.	विसर्जन मोक्तान	ज.स्वा.नि.
१२.	राजु पोखरेल	लेखा सहायक

निर्णयहरु

१. सामाजिक परीक्षणको सन्दर्भमा वडाको शिक्षा, स्वास्थ्य, पूर्वाधार लगायतको अवस्थाको अवलोकन गर्ने निर्णय गरियो। स्वास्थ्य चौकीमा खोप कार्यक्रमको अवलोकन गरियो।

आजको कमल गाउँपालिकाको सामाजिक परीक्षणको तयारीको बैठकमा कमल गाउँपालिका वडा नं. 6 का वडा अध्यक्ष पृथ्वीपति राईको अध्यक्षतामा तपसिल बमोजिम उपस्थितिमा यस प्रकार तयारीको संबन्धमा गर्ने निर्णय गरियो।

तपसिल

१. पृथ्वीपति राई. वडा अध्यक्ष. कमल-6
२. [illegible] गौतम वडा सचिव कमल 6
3. शिव प्रसाद [illegible] सब इन्जिनियर कमल-6
४. ओम प्रसाद [illegible] क.कम्प्युटर अपरेटर कमल-6
५. रुक्मिणी शर्मा
६. अनिता पोखरेल का.स.
७. राजु पोखरेल लेखा सहायक

निर्णयहरु

१. कमल-6 को पूर्वाधार, स्वास्थ्य, शिक्षा र अन्य आवश्यकता र तयारी संबन्धमा निर्णय गरियो।

अनूसूची- ५ को १

१. गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय :

झापा जिल्लामा अवस्थित कमल गाउँपालिका कोशी प्रदेश अन्तरगतको तराई विशेषता बोकेको गाउँपालिका हो । साविक तोपगाछी र लखनपुर गाविस मिलेर बनेको यो गाउँपालिका ९७.४४ वर्ग कि.मी. क्षेत्रफलमा फैलिएको छ । यस परिच्छेदमा यहाँको भौगोलिक अवस्थिति, ऐतिहासिक चिनारी तथा नामाकरण, राजनीतिक अवस्थिति वारे देहाय बमोजिमका शिर्षकहरुमा व्याख्या गरिएको छ ।

भौगोलिक अवस्थिति :

कमल गाउँपालिका भौगोलिक अवस्थितिका हिसाबले २६ डिग्री ३१ मिनेट ५ सेकेण्ड देखि २६ डिग्री ४१ मिनेट ४८ सेकेण्डउत्तरी अक्षांश र ८७ डिग्री ३८ मिनेट २९ सेकेण्ड देखि ८७ डिग्री ४७ मिनेट ४३ सेकेण्ड पुर्वी देशान्तरमा फैलिएको छ । यस गाउँपालिकाको पूर्वमा शिवसताक्षी नगरपालिका, पश्चिममा दमक नगरपालिका, दक्षिणमा गौरादह नगरपालिका तथा गौरीगञ्ज गाउँपालिका र उत्तरमा इलामको चुलाचुली गाउँपालिकासँग सिमाना जोडिएको छ । यस गाउँपालिकाको पूर्वमा कमल नदी र पश्चिममा रतुवा नदीले क्रमशः शिवसताक्षी र दमक नगरपालिकाबाट छुट्याएको छ । जिल्लाको कुल क्षेत्रफलको करिब १० प्रतिशत भू-भाग ओगटेको छ ।

ऐतिहासिक चिनारी तथा नामाकरण :

कमल गाउँपालिकामा विभिन्न ऐतिहासिक स्थलहरु रहेका छन् । जस्तै, साविक तोपगाछीमा रहेको क्याम्पा बजार राणा शासक जुद्ध शमसेर शिकार खेल्न आउँदा क्याम्प राखेको ठाउँ भएकाले क्याम्पा नाम रहन गएको मानिन्छ भने समयगढको नाम विराटराजा विरानगरबाट किच्चक वधमा जाँदा समयगढ आधा पर्ने हुनाले समयगढ रहेको मानिन्छ । साविक तोपगाछी र लखनपुर गाविस मिलाएर वि.सं. २०७३ मा कमल गाउँपालिकाको गठन गरिएको हो । त्यसैले यस गाउँपालिकाको ऐतिहासिक चिनारीका लागि साविकका यी दुइ गाविसको इतिहास केलाउनु पर्ने हुन्छ । तोपगाछी गाविस साविकमा तोपगाछी गाउँ पञ्चायतको रुपमा वि.सं. २०१७ सालमा अस्तित्वमा आएको हो । त्यतिबेला यसले साविक धरमपुर गाउँ पञ्चायत (पछि आएर धरमपुर गाविस तथा हाल शिवसताक्षी नगरपालिकाको एक भाग) समेत समेट्दथ्यो । वि.सं. २०३९ सालमा पूर्वमा कमल खोला पूर्वको भाग छुट्टै धरमपुर गाउँ पञ्चायतको रुपमा गठन गरिएपछि यो साविक तोपगाछी गाविसको आकारमा आएको हो । तोपगाछीको नामाकरण सम्बन्धी विभिन्न जनश्रुति रहेका छन् । एउटा जनश्रुति अनुसार ढ्याङ्ग्री र देवी खोलाको दोभानमा घनघोर जङ्गलबीच दिउँसो र रातको १२ बजे तोप पड्किएको आवाज आउँथ्यो र यसैको आधारमा तोपगाछी नामाकरण गरिएको हो । त्यस्तै, अर्को जनश्रुतिअनुसार पाराबारीमा एउटा तोप आकारको रुख अर्थात गाछी भेटिएको थियो । अर्को, यहाँ भएका

घना जङ्गलमा ज्यादै ठूला रुखहरु थिए र त्यस्ता रुखको धोद्रोभित्र तोप भेटिएको थियो । यसरी तोपगाछी नामाकरण रहेको जनश्रुति पाइन्छ भने यसको औपचारिक नामको शुरुवात भने २०१५ सालको चुनावमा एउटा मतदान केन्द्र क्याम्पामा राखिएको थियो त्यसको नाम तोपगाछी मतदान केन्द्र राखिएको थियो । यसैबाट यस ठाउँको नाम औपचारिक रुपमा तोपगाछी रहन पुग्यो । यसै मतदान केन्द्रलाई आधार मानेर २०१७ सालमा तोपगाछी गाउँ पञ्चायत स्थापना भयो । यस गाउँपालिकाको पूर्व भएर बग्ने कमल नदीको नामबाट यस गाउँपालिकाको नामाकरण गरिएको हो ।

राजनीतिक अवस्थिति :

कमल गाउँपालिका कोशी प्रदेश अन्तरगत झापा जिल्लामा विद्यमान ८ नगरपालिका र ७ गाउँपालिका गरि १५ स्थानीय तह मध्ये कमल गाउँपालिका एक हो । साविकका दुई गाविसहरु समावेश गरी बनेको यस गाउँपालिकामा ७ वडाहरु रहेका छन् । गाउँपालिकाको केन्द्र क्याम्पा बजारमा रहेको छ । यो गाउँपालिका जिल्ला भित्रको प्रतिनिधिसभा निर्वाचन प्रयोजनका लागि निर्वाचन क्षेत्र ५ मा पर्दछ भने प्रदेश सभानिर्वाचन क्षेत्रमा भने साविक लखनपुर ५ क मा र साविक तोपगाछी ५ ख मा पर्दछ ।

आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा घोषित नीति तथा कार्यक्रमबाट प्राप्त भएका मुख्य मुख्य उपलब्धिहरु :

- स्वास्थ्य क्षेत्रमा सबै वडाहरुमा आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र स्थापना भइ सेवा सन्चालनमा आइसकेको छ। सबै बडावासीहरुलाई नेपाल सरकारबाट उपलब्ध हुने निःशुल्क औषधी वितरण तथा कोभिविरुद्धको खोप अभियानलाई सहज व्यवस्थापन गरिएको छ।
- स्वास्थ्यतर्फका सामुदायिक स्वास्थ्य कार्यक्रमहरु निरन्तर सन्चालनमा छन् । सबै स्वास्थ्य केन्द्रबाट जेष्ठ मसान्तसम्म जम्मा २५६८१ जनाले प्रत्यक्ष स्वास्थ्य सुविधा लिइ लाभान्वित भएका छन्। अति विपन्न ४३५ परिवार र अपाङ्गता ४० गरि करिव ४७५ परिवारमा निःशुल्क स्वास्थ्य बीमा गरिएको छ।
- शिक्षातर्फ जम्मा ४९ जना प्राविधिक धार अध्ययन गर्ने विद्यार्थीहरुलाई छात्रवृद्धि प्रदान गरिएको छ। १६ जना पिछडिएका समुदायका विद्यार्थीहरुले पूर्ण रुपमा छात्रवृत्ती प्राप्त गरेका छन् विद्यालय भवनका कार्यक्रमहरु महेन्द्र रत्न मा.वि., वाणी मा.वि., सरस्वती मामजुरभीट्टा .वि., शहिद धर्मभक्त मा.वि., मंगलमय मामा निर्माण सम्पन्न भएका.वि.र ज्योती मा .वि. छन् ।
- शहीद धर्मभक्त मानमूना .वि .मा मनोसामाजिक परमर्श सेवा कार्यक्रम सन्चालन भएको छ भने कमला मदन आश्रितमा.वि.
- अति विपन्न परिवारका ३५ जना महिलाहरुलाई जीविकोपार्जनमा सहयोग पुर्याउनका लागि ठेला मेन उपलब्ध भै उनीहरुले जीविकोपार्जन गरिरहेका छन् ।
- महिलालगायत लक्षित वर्गको सीप विकास तालिम अन्तरगत ढाका बुनाईमा २० जना, कपडाको व्याग बनाउने तालिमबाट ८ जना, कफी बनाउने तालिमवाट ५० जना, एसी फ्रिज मर्मत तालिमबाट २१ जना गरी १०९ जना महिला तथा पुरषहरुले सीप विकास तालिम प्राप्त गरेका छन् । ७ जना उद्यमी महिलाहरु सम्मानित भएका छन् त्यसरी नै १० जना नागरिक समाजका

अग्रजहरु, ४ जना महिला प्रहरु.अ., ९ जना महिला खेलाडीहरु सम्मानित गरेका छौ। त्यस्तै २४ जना अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई सहायक सामाग्रीहरु वितरण गरिएको छ।

- ३७ जना अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई परिचय पत्र वितरण गरिएको छ। ७० जना अति विपन्न, जेष्ठ तथा अपाङ्गता भएका नागरीकहरुलाई न्यानो कपडा वितरण गरिएको छ।
- अति विपन्न दलित समुदायका १४ जना व्यक्तिहरुलाई बंगुरका पाठाहरु वितरण गरिएको छ। त्यस्तै युवा लक्षित कार्यक्रमबाट ५० जना भाई वैनीहरुले लोक सेवा आयोगको निः शुल्क तयारी कक्षा लिएका छन्।
- गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका ४५ जना किशोरीहरुलाई आत्मरक्षा तालिम प्रदान गरिएको छ।
- लघु उद्यमतर्फ ढाका बुनाई तर्फ २० जना, सिलाई कटाईमा ६५ जना गरि जम्मा ८५ जना व्यक्तिहरुले तालिमप्राप्त भै नयाँ लघु उद्यमी श्रृजना भएका छन्।
- गाउँपालिकालाई बालमैत्री स्थानीय शासनयुक्त स्थानीय तह घोषणा गर्न पालिकाभित्र ५६ वटा वालक्लव र ८ वटा बालसंजाल गठन गरी सूचिकृत गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ।
- बालबालिकाको वस्तुगत विवरण तयार गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ। ३ वटा वडाहरु बालमैत्री वडा घोषणा भइसकेका छन् भने ४ वटा वडाहरु घोषणा हुने तयारी अवस्थामा रहेका छन्।
- कृषितर्फ गाउँपालिकाको कृषि गुरुयोजना तयार भएको छ। यसबाट आगामी दिनमा कृषि रणनीति र कार्यक्रमहरु तय गर्न सहज भएको छ।
- माटो परिक्षण गर्न डिजिटल मिनि ल्याव स्थापना गरिएको छ। कृषकहरुलाई जैविक खेती प्रणाली अपनाउन विभिन्न किसिमका अर्गानिक मलहरु निशुल्क वितरणको व्यवस्था गरिएको छ।
- कृषितर्फ करिव जैविक मल १५०० बोरा, कमल यूरीया १००० केकमल वानस्पतिक .कमल झोल मल १३४०० ली .जी. उत्पादन गरि कृषकलाई वितरण गरिएको छ। अध्यक्ष पकेट विक .विषादी २००० ली ास कार्यक्रमबाट ५०० भन्दा बढी कृषक लाभान्वित भएका छन। १५० जना कृषकले माटो परीक्षणबाट लाभ लिएका छन्।
- व्यवसायिक रुपमा च्याउ खेती गर्ने ८ जना कृषकलाई सहयोग पुगेको छ। ५ जना मसाला खेती गर्ने कृषकलाई सहयोग गरिएको छ ६३ मेकृषि चुन वितरण गरिएको छ। १७० जना कृष .ट.कहरु प्रधानमन्त्री आधुनिकिरण परियोजनामार्फत् लाभन्वित भएका छन। २०० जना कृषकलाई धानको बीउ वितरण गरिएको छ। २५ जनाकिसानलाई कृषि बीमामा सहयोग पुगेको छ।
- कृषि विकास कार्यक्रममार्फत् ८५०० जना किसानहरु प्रत्यक्ष रुपमा लाभान्वित भएका छन्पशु सेवातर्फ ७०० जना पशुहरुको बीमा पशुपालक गरिएको छ । ५६०० वटा पशुहरमा प्राथमिक उपचार, माइनर सर्जिकल, प्रयोगशाला सेवा गाइनोकोलोजिकल सेवा प्रदान गरिएको छ।
- बंगुर पकेट क्षेत्रमा ५० वटा बंगुर पाठा, वितरण भएका छन। ३ लाख माछाका भुरा माछा पालन गर्नेकिसानहरुलाई वितरण गरिएको छ। खोप सेवाअन्तरगत रेविज ७६३, पंक्षि खोप ४७६००, स्वाइन फिवर १९०००, HSBQ २२५० खोरेत १७०००, पिपिआर ९००० वितरण भएको छ।
- कृत्रिम गर्भाधनतर्फ ३८७० पशुहरुमा सम्पन्न भएको छ। ७ जना पशुपालक किसान पुरस्कृत गरिएको छ। चिलिङ्ग भ्याट २ वटा वितरण गरिएको छ। ११३ जना व्यवसायीहरुलाई व्यवसाय प्रवर्दन कोषमा आवद्द गरिएको छ।

- तोपगाछी खानेपानी आयोजना सम्पन्न भएको छ। यो अवधिमा जम्मा ७३ किपाईपलाई विछयाउने कार्य भएको छ भने .मि. को खानेपानी ट्यांकी निर्माण गरिएको छ ।.४ लाख ५० हजार लि
- पूर्वाधारतर्फ समयगढ जोड्ने ढ्याङ्ग्री खोलाको पुल १ वटा पुल, ५८०० मिटर कालोपत्रे १५१० मिटर सडक स्तरोन्नती १९६०२ सडक ग्राभेल, ५३५ मिटर सडक ड्रेन, ७ ओटा कल्भर्ट, १ वटा स्कूलभ भवन, ७ वटा सामुदायिक भवन मर्मत तथा निर्माण, ११० मिटर इन्टर लकिङ टायल, ३१० मिटर कम्पाण्ड वाल निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ। वडा नं१ ., ३ र ४ को वडा कार्यालय भवन निर्माणको अन्तिम चरणमा पुगेको छ भने वडा न। २ को वडा कार्यालय निर्माणको क्रममा रहेको छ .
- अघिल्लो आ.०७८ को वार्षिक समीक्षा र आ/२०७७ .व.व ०७२ को २ पटक चौमासिक समीक्षासम्पन्न भएका छन ।/०७८ .
- २ वटा निर्देशिका, ५ वटा कार्यविधी (संसोधन समेत) गरी जम्मा ७ वटा कानूनहरु तर्जुमा भै राजपत्रमाप्रकाशित भएका छन् ।
- डिजिटल गाउँपालिका बनाउने उद्देश्यले सबै वडामा फाइवर लिंक जोड्ने कार्य सम्पन्न भै गाउँपालिकामा सर्भर राख्ने कार्य यसै आर्थिक वर्षमा सम्पन्न हुनेछ ।
- प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तरगत विभिन्न ९ आयोजनाहरु मार्फत् ५९ जना श्रमिकले ४०५३ रोजगारीदिन श्रृजना भइ राजेगार पाएका छन्
- गाउँपालिकालाई प्रविधिमैत्री बनाउनका लागि एकीकृत सफ्टवेर प्रयोगमा ल्याइएको छ ।

आ .व . २०७८/ ०७९ को नीति, कार्यक्रम तथा बजेटको सोच लक्ष्य र प्राथमिकता र वार्षिक बजेट तयार गर्दा अपनाइएका आधारहरू :

१:सोच . ***समृद्ध कमल हाम्रो सरोकार***

२लक्ष्यः . नेपालको संविधान र स्थानीय सरकार सन्चालन ऐनको मर्म अनुरूप स्थानीय नागरिकलाई श्रोत, साधन र अधिकार सम्पन्न बनाई नागरिकले शासन गरेको अनुभूत हुने गरि सेवा प्रवाहमा गुणात्मक सुधार गरि नमूना गाउँपालिका बनाउने ।

३: उद्धेश्य तथा प्राथमिकता .

क) दिगो विकासका लक्ष्य हासिल गर्न सामाजिक आर्थिक पूर्वाधारका कार्यक्रममा लगानी गर्ने,

(खविकासका सबै पक्षधरसँगको समन्वयात्मक सहकार्यबाट समृद्ध कमल हाम्रो सरोकारको मुल नारालाई साकार पार्न (सहकार्य गर्ने,

(गस्थानीय सरकारको रूपमा स्थापित गर्न नागरिकलाई प्रदान गरिने सबै प्रकारका सेवाहरूबिना झण्झट सहज र सरल ((रूपमा प्रवाहको व्यवस्था मिलाउने,

(घ) सुशासनका सबै मापदण्डहरूलाई पालना गर्दै सबै भन्दा नजिकको स्थानीय सरकारको रूपमा रहेको अनुभुति दिने ।

बजेटका उद्धेश्यहरू हासिल गर्न देहाय बमोजिम प्राथमिकता निर्धारण गरिएको छ।

(ककृषि क्षेत्रको विकासमार्फत् उत्पादनशील रोजगारी सृजना गर्नका लागि संघ (, प्रदेश, निजी क्षेत्र, गैर सरकारी क्षेत्र र सहकारी क्षेत्रसंगको साझेदारीमा जोड दिने।

(खसबै प्रकारका विभेद अन्त्य (, असमानता न्यूनीकरण र सामाजिक न्यायका मान्य सिद्धान्तकाआधारमा विकासका प्रतिफलमा न्यायपूर्ण पहुँच वृद्धि गर्ने।

(गलैगिक (, अल्पसङ्ख्यकहरूलाई स्वरोजगार बनाउनका लागि उनीहरूको सीप तथा दक्षतामाअभिवृद्धि गर्ने।

(घगाउँपालिकाको सेवा प्रवाहलाई आधुनिक प्रविधिमैत् (री बनाई सेवा प्रवाहमा सबै नागरिकको सहज पहुँच, गुणस्तरीय सेवा प्रवाह, विकास प्रति नागरिकको अपनत्व ग्रहण र उत्तरदायी एवम् सुशासनको प्रत्याभूति गराउने।

गाउँपालिकाले वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्दा निम्न विषयहरूलाई आधार लिइएको छ।

(क) नेपालको संविधान (२०७२)

(ख) स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४

(ग) पन्धी योजना

(घ) संघीय सरकार र प्रदेश सरकारको आ व २०७८ ०७९ को नीति कार्यक्रम तथा बजेट

(ङ) अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४

(च) स्थानीय तहको बार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४ (परिमार्जित)

(छ) कमल गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजना

(ज) नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त मार्गदर्शन

(झ) नेपाल सरकारने अन्तर्राष्ट्रिय मन्चमा प्रतिबद्धता गरेका दिगो विकासका लक्ष्यहरू

(ञ) राजश्व परामर्श समितिको प्रतिवेदन

(ट) बजेट सीमा निर्धारण समितिको निर्णय

(ट) बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिको बैठकको निर्णय

(ड) कार्यपालिका बैठकको निर्णय

(ढ) गाउँसभा बैठकले पारित गरेकै नीति तथा कार्यक्रम

गाउँसभा बैठकले पारित गरेको नीति तथा कार्यक्रम :

जनस्वास्थ्यतर्फ

१. हालसम्म कोभिड १९ नियन्त्रण भइ नसकेको हुँदा नेपाल सरकारबाट उपलब्ध गराइएको खोपहरुलाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्नका लागि आवश्यक व्यवस्थापन गर्दै लगिने छ । सङ्घीय सरकार, प्रदेश सरकारसँग निरन्तर समन्वय गरी कोभिड नियन्त्रमा उच्च प्राथमिकता राखी कार्य गरिने छ।

२. १५ बेडको तोपगाछी आधारभूत अस्पतालको ठेक्का व्यवस्थापन भै सकेको हुँदा तोकिएको समयभित्र नै उक्त भवन निर्माण कार्य सम्पन्न गर्नका लागि पहल गरिने छ । त्यसका लागि सरोकारवाला सबैको साथ र सहयोगको अपेक्षा लिएको छु ।

३. नेपालको संविधानले प्रत्याभूत गरेको मौलिक हकअन्तरगत नागरिकले प्राप्त गर्ने निशुल्क बाधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्यले सबै वडाहरूमा आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र स्थापना भै सकेको हुँदा सबै वडा स्वास्थ्य केन्द्रबाट नै नेपाल सरकारबाट प्राप्त हुने निशुल्क औषधीहरू वितरणको कार्यलाई निरन्तरता दिने व्यवस्था मिलाएको छु । ४ नंस्वस् वडाको आधारभूत .थ्य केन्द्रको भवन निर्माणको कार्यलाई सम्पन्न गर्नका लागि आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।

४. २ वर्षभित्रमा क्षयरोग मुक्त गाउँपालिका बनाउने अभियान सन्चालन गर्न र कुष्ठ रोग हटाउ अभियान अन्तरगत समुदायमा सचेतना र आम स्कूलिङ गर्ने कार्यका लागि बजेट व्यवस्था गरेको छु।

५. समुदायमा मुटु, मृगौला, चिनी रोग सम्बन्धी स्वास्थ्य जाँच तथा नसने रोगहरू सम्बन्धिी **स्वास्थ्य शिविर** सन्चालन सन्चालन गरिने व्यवस्थाको लागि आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु । क्यान्सर,मुटु, मृगौलाको शल्यक्रिया जस्ता कडा रोग लागि उपचार गर्न नसक्ने अवस्था भएका अति विपन्न परिवारलाई यकिन गरि **औषधी उपचारमा आवश्यक सहयोग**को व्यवस्था मिलाईने छ ।

६. विपन्न नागरिकहरूलाई गरिने निशुल्क सामुदायिक स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिएकोछ । आ०८० /२०७९ .व. .५१५ परिवारको स्वस्थ्य विमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नकालागि रु मा१७७१,००० वजेट विनियोजन गरेको छु तोपगाछी र लखनपुर स्वास्य चौकिमा निशुल्क ल्याव परीक्षण लाई निरन्तरता दिएको छु ।

७. गर्भवती जाँच तथा प्रसुती सेवा प्रवर्द्धन कार्यक्रम अन्तगर्तत हरेका गर्भवती महिलाहरूलाईक्याल्सियमम ट्याब्लेट र आइरन चक्की खरिद गरी वितरण गर्नका लागि आवश्यक बजेटविनियोजन गरेको छ यसबाट आमा र बच्चाहरूको स्वास्थ्य मजबुत गर्न सहयोग पुगी दीगो विकासको सूचमा सहयोग पुग्ने विश्वास लिएको छु ।

८. सुरक्षित रूपमा प्रसुती गराउनका लागि सूचीकृत स्वस्थ्य संस्थामा प्रसुती सेवा लिएमा प्रतिमहिला रुदर १००० का .ले प्रोत्साहन रकम उपलब्ध गराउनका लागि आवश्क बजेट विनियोजन गरेको छु ।

९. जेष्ठ नागरिकहरूको स्वास्थ्य अवस्थामा सहयोग पुर्याउनका लागि लखनपुर र तोपगाछी क्षेत्रमाजेष्ठ नागरिक स्वास्थ्य शिविर सन्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाएको छु । साथै महिलाहरूमा हुने आङखस्ने, पाठेघरको मुखको क्यान्सर पत्ता लगाउन स्वास्थ्य शिविर सन्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाएकोछु ।

१०. विद्यार्थीहरू भोलिका भविष्य हुन त्यसैले उनीहरूको समेत स्वास्थ्य परिक्षण गर्ने व्यवस्था मिलाएको छु । विद्यार्थीहरूको आँखा र दाँतको परीक्षण गर्नका लागि विद्यार्थी स्वस्थ्य परीक्षण कार्यक्रम सन्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाएको छु।

११.महिला स्वास्थ्य स्वयमसेवीकाहरूको वृत्ती विकासको लागि स्वयमसेवीका कोषमा केही बजेटकोव्यवस्था मिलाएको छु। उनीहरूलाई काम प्रति जिम्मेवार बनाउन एवं उत्प्रेरेति गर्न पुरस्कृत गर्ने व्यवस्था मिलाएको छ। खोप कार्यक्रम सन्चालन भएको दिन खाजाको व्यवस्था मिलाएको छु।

१२.तोपगाछी स्वस्थ्य चौकी प्रस्तावित कमल नगर स्पतालमा स्वस्थ्य बीमा कार्यक्रम तथा अस्पतालसञ्चालनका लागि (आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु। यस कार्यक्रमबाट गाउँपालिकाकानागरिकले सहज रूपमा सेवा पाउने कुरामा विश्वास लिइएको छ।

१३.सुत्केरी प्रोत्साहन कार्यक्रमअन्तरगत सरकारी अस्पतालमा प्रसुती गराउने महिलालाई रु१००० पोषण खरिदमा र . स्वास्थ्य प्रोटोकल अनुसार स्वास्थ्य केन्द्रमा ४ पटक चेक जाँच गर्न आउनेगर्भवती महिलाहरूलाई प्रदान गर्दै आएको रु १००० भत्तालाई निरन्तरता दिएको छु।

१४.आयुर्वेद उपचार विधिवारे सचेतना गर्ने र आयुर्वेद शिविर सन्चालन गर्ने कार्यक्रमलाई निरन्तरतादिदै आवश्यक बजेटको व्यवस्था मिलाएको छु।

१५.महिला स्वस्थ्य स्वयम्सेविकाहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्नका लागि वर्षमा एक पटक अध्ययन अवलोकन भ्रमण गर्नका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु।

१६.**विद्यार्थी स्वास्थ्य परीक्षण कार्यक्रम** अन्तरगत सामुदायिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूमा **आँखा, दाँत स्वास्थ्य परीक्षण** कार्यक्रम सन्चालनको लागि बजेटको व्यवस्था गरेको छु।

१७. गाउँपालिकामा कार्यरत २४ जना महिला स्वस्थ्य स्वयम्सेविकाहरूलाई ५० प्रतिशतका दरले हुन आउने रकम रु १७५० का दरले स्वस्थ्य विमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नका लागि आवश्यक वजेट विनियोजन गरेको छ। गाउपालिकामार्फत स्वास्थ्य तर्फ रु१३० .,००,००० बजेट विनियोजित गरेको छु। सशर्तमा प्राप्त बजेट रु १ (एक करोड तीस लाख),८०,००,००० एक करोड) असी लाखगरि जम्मा ३ (,१०,००,००० बजेट विनियोजित गरिएको छ। (तीन करोड दश लाख)

शिक्षा युवा तथा खेलकुद तर्फ

१८. सामुदायिक विद्यालयको गुणस्तर सुधार गर्नका लागि शिक्षक अभाव भएका सामुदायिक विद्यालय र मदन आश्रित बहुमखी क्याम्पसलाई शिक्षक व्यवस्थाका लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था मिलाएको छु। शिक्षक अभाव भएका सामुदायिक विद्यालयको पठनपाठनमा सहज हुने विश्वास लिएको छु। यस संगै सामुदाकि विद्यालयले शैक्षिक गुणस्तर र नतिजा समेत सुधार गर्नेछन भन्ने विश्वास लिएको छु शिक्षा दिवसको दिन उत्कृष्ट शिक्षक २ लाई जनही १० हजार, उत्कृष्ट छात्रछात्रा जनही १० हजार र १ उत्कृष्ट विद्यालयलाई ५०,००० पुरकृत गर्ने व्यवस्था मिलाएको छु।

१९. गाउपालिकामा रहेका सबै सामुदायिक विद्यालयमा अंग्रेजी माध्यमबाट पठनपाठनमा एकरूपता कामय गर्नका निम्ति एउटै पाठ्यपुस्तकको व्यवस्थासहित विद्यालय तहमा अंग्रेजी माध्यमका पुस्तकहरूको वितरण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिएको छु

२०. प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्र र विद्यालयका कर्मचारीहरूलाई संघीय सरकारले उपलब्ध गराउनेपारिश्रमिक रकममा रु१५ . हजारमा नपुग हुन आउने रकम गाउँपालिकाबाटनै निरन्तरता दिने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिएको छु।

२१. सामुदायिक विद्यालयमा अङ्ग्रेजी विषयको पठनपाठालाई थप प्रभावकारी र व्यवस्थित बनाउनका लागि सम्बन्धित विषयका शिक्षकहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्नका लागि आवश्यक बजेट विनियोजनगरेको छ। प्राविधिक धारको अध्ययन अध्यापनलाई प्रोत्साहन गर्नका लागि कमल गाउँपालिका क्षेत्रभित्र

२२. प्राविधिक धार अध्ययन गर्ने विद्यार्थीहरूका छात्रवृत्तिको लागि बजेट विनियोजन गरेको छ।

२३. आधारभूत तहमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूमा बक्तृत्वकला विकास गर्नका लागि उनीहरूमाप्रतियोगिताको भावना जागृत गराउनका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छ।

२४. गाउपालिका क्षेत्रभित्रका मुसहर, सतार, सन्थाल र मिस्त्रीलगायतका पिछडीएका वर्ग र समुदायका छोरा छोरीलाई यस गाउँपालिकाभित्र प्राविधिक धार सन्चालनमा रहेका सामुदायिक विद्यालयमा असिस्टेन्ट सब इन्जिनियर, पशु प्राविधिक र कृषि प्राविधिक १८ महिने। निःशुल्क रूपमा प)ठनपाठन गर्नका लागि शावश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु।

२५. शैक्षिक सुधारअन्तर्गत पालिकाभित्रका सबै विद्यालयमा स्थानीय पाठ्यक्रम बनाई पढाईमा एकरूपता ल्याउनका लागि एक कार्यदल गठन गरि स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माणको कार्यलाई अगाडि बढाइने छ। यसको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाएको छु।

२६. राष्ट्रपती रनिङ शील्ड प्रतियोगितालाई उत्सवको रूपमा सन्चालन गर्नका लागि आवश्यक बजेटकोव्यवस्था मिलाएको छु। यसबाट विद्यालय तहबाट नै विभिन्न विधामा प्रतिभा पहिचान गर्न सहयोगपुग्ने विश्वास लिएको छु।

२७. युवाहरूलाई खेलकुदमा आकर्षित गरि सर्वाङ्गीण विकासको लागि अध्यक्ष कप फूटबल प्रतियोगिता सन्चालनको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाएको छु। यसवाट स्थानीय स्तरमा खेलाडी उत्पादनको लागि आवश्यक सहयोग पुग्ने विश्वास लिएको छु।

२८. कार्यविधिको तयारी गरी खेलकूद विकास समिति गठन गरेर गाउँपालिकाभित्र हुने सम्पूर्ण गतिविधिलाई व्यवस्थित, पारदर्शी र सहभागितात्मक रूपमा सञ्चालन गरिने छ। सो क्रममा यस गाउँपालिकाभित्र खेलिदै आएको सबै खेलहरूलाई प्रतियोगितात्मक रूपमा सन्चालन गरिनेछ।

२९. चालू आदेखि सञ्चालनमा आएको उपाध्यक्ष कप अन्तर वडा भलिवल रनिङ प्रतियोगिता सन्चालनको व्यवस्था .व. मिलाईने छ। यसको लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु।

३०. युवा क्लवहरूको क्षमता विकास र सामाजिक रूपान्तरणका लागि विभिन्न कार्यक्रमहरू सन्चालनका लागि आवश्यक कार्यक्रम राखेको छु। युवाहरूलाई सामाजिक, राजनैतिक र आर्थिक क्षेत्रमा रूपान्तरणर उद्यम विकासमा प्रेररित गर्न देशमा उत्कृष्ट कहलिएका व्यक्तित्वहरूसँग यस क्षेत्रका युवाहरूमाझ अनुभव आदान प्रदानका लागि युवा सम्मेलन गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ। यसको लागि आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु।

३१. युवाहरूलाई कुलतबाट हटाउन युवा क्लवहरूको परिचालन गरि लागू पदार्थ तथा दुर्व्यसनी न्यूनीकरणजस्ता चेतनामूलक कार्यक्रम सन्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाएको छ।

३२. गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका युवाहरूलाई सामाजिक कार्यमा जागरुक गराउनका लागि, विद्यमान संसदीय व्यवस्थाको जानकारी गराउनका लागि बाल क्लव गठन तथा नमूना संस्द अभ्यासकोकार्यक्रम सञ्चालनमा ल्याउनका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छ। गाउँपालिकाबाट शिक्षा तर्फ रु१६० .,००,००० एक करोड साठी लाख बजेट विनियोजन गरेको छु) १९ .। सशतको बजेट रु,७५,००,००० २१ .गरि जम्मा रु (उन्नाइस करोड पचहत्तर लाख),३५,००,००० एक्काइस करोड) ३८.बजेट हुन आउने छयुवा तथा खेलकुदमा रु (पैंतीस लाख,५०,००० बजेट विनियोजन (अड़तीस लाख पचास हजार) ३९ .जम्मा रु (एक लाख) १०००००.गरेको छ सशर्तमा रु,५०,००० उनन्चालिस लाख पचास हजाराहून जाने छ)।

खानेपानी तथा सरसफाइतर्फ

३३. वडा नं१ र २ का सबै टोलमा शुद्ध खानेपानी वितरण गर्ने उद्देश्यले निर्माणाधीन ४ लाख ५० हजार लिटर क्षमताको . .तोपगाछी खानेपानी आयोजनाको पहिलो चरणको कार्य सम्पन्न भइसकेको र यसै आवदेखि सञ्चालनमा आएको हुँदा . आगामी आवका लागि थप पाइपलाइन विस्तार गर्नका लागि राष्ट्रिय योजना आयोग मार्फत प्रप्त रकम रु१५० .,००,००० बाट पाइपलाइन विस्तारको कार्यलाई तुरुन्त सुरु गरिने छ।

३४. शुद्ध खानेपानीको धाराबाट बन्चित भएका अति विपन्न परिवारहरूलाई यकिन गरि विपन्न नागरिकलाई खानेपानी धारा कार्यक्रम अन्तरगत धारा जडानमा अनुदान दिने व्यवस्था मिलाएको छ। यसको लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरेको छ। विशेष अनुदानमा सन्चालित खानेपानी आयोजना बाहेक गाउँपालिकाबाट रु८००.,०००बजेट व्यवस्था गरेको (आठलाख (छ।

लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण

(महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, आदिवासी जनजाती, अपाङ्ग, दलित लगायत एवं समावेशीकरण)

३५. युवाहरूलाई सपमुलक व्यवसायमा आवद्ध गर्नका लागि कफि बनाउने, एसी फ्रिज बनाउने, मोबाइल मर्मत गर्ने, वाइरिङलगायतका तालिम सञ्चालन गर्नका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छ। यस बाट जिविकोपार्जन गर्नका लागि विदेश गइरहनु पर्ने अवस्थामा कमी आउने विश्वास लिएको।

३६. महिलाहरूलाई ढाका बुनाई तालिम, दलित महिलाहरूलाई नेतृत्व विकास तालिम सावगतका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छ।

३७. महिलाहरूलाई सम्मान गर्ने उद्देश्यले विभिन्न क्षेत्रमा विगतदेखि महत्वपूर्ण योगदान पुयाएका महिलाहरूलाई सम्मान कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ। यसका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छ।

३८. समाजमा छिटफुट रूपमा रहेको बालश्रम, बालविवाह, बहुविवाह, दाइजो प्रथा लगायत समाजमाहुने यस्तै अन्य विभिन्न कुप्रथा न्यूनीकरणगर्न विद्यालय तहमा आवश्यक कार्यक्रमहरू सन्चालनकालागि बजेटको व्यवस्था मिलाएको छु।

३९. दिनानुदिन महिला हिंसा, किशोरी हिंसा लगायतका घटनाहरू घटिरहेको अवस्थामा त्यसको रोकथाम र किशोरी संरक्षणका लागि किशोरी आत्मरक्षा तालिम सञ्चालन गरिने छ। यसको लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरिएको छ।

४०. सेनिटरी प्याड भेन्डिङ मेसिनको व्यवस्थासामुदायिक विद्यालयहरूमा अध्ययनरत छात्राहरूलाई सहजहोस भन्ने उद्देश्यले बाँकी रहेको २ वटा सामुदायिक विद्यालयहरूलाई सेनिटरी प्याड मेन्डिङमेसिनको खरिद गरि वितरण गर्ने व्यवस्था मिलाएको छु।

४१. लैंगिक हिंसा विरुद्ध हुने १६ दिने अभियान अन्तर्राष्ट्रिय श्रमिक महिला दिवस जस्ता दिवसिय कार्यक्रम सन्चालनको लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था मिलाएको छ।

४२. महिला हिंसामा परेका महिलाहरुलाई छिटो छरितो न्याय प्रदान गर्ने हेतुले न्यायीक समितिले अपनत्व लिदै लैंगिक हिंसा निवारण कोष मार्फत आर्थिक सहायता गरिनेछ।

४३. गरीब एकल र सम्बन्धविच्छेद भएका महिलाहरुको ,विवरण संकलन गरी आयस्तर वृद्धि गर्ने किसिमका स्वीकृत सीपमुलक तालिम कार्यक्रम संचालन गरी प्राथमिकताका साथ समावेस गरिनेछ।

४४. सबै वडा कार्यालयहरूमा क्रमशः बाल उद्यान निर्माण गर्ने अभियानअनुसासर वडा नं६ मा स्थापना भएको बाल उद्यानलाई . थप व्यवस्थित गर्नका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरेकोछ।

४५. २०७५ फागुन मसान्तभित्रमा गाउपालिकालाई बालमैत्री स्थानीय शासनयुक्त पालिका घोषणा गर्ने भनिएकोमा केही समय ढिलाइपश्चात बालमैत्री गाउपालिका घोषणा हुने भएकाले उक्त कार्यक्रमकोनिरन्तरताको लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु।

४६. सबै सामुदायिक विद्यालयहरूमा बालमैत्री शिक्षण सिकाइ गरेर पठनपाठनमा सहजना ल्याउन तथाबालमैत्री शिक्षण सिकाइलाई कार्यान्वयनमा ल्याउनका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु।

४७. बाल सन्जालको व्यवस्था, बाल क्लवहरूमा आवद्ध भाईबैनीहरूलाई नेतृत्व विकास गराउनका लागि नेतृत्व विकास कार्यक्रम सन्चालनको व्यवस्था मिलाएको छु।

४८. बालबालिकाको क्षमता अभिवृद्धि गर्नका लागि उद्घोषण तालिम साथै बालक्लवमा आवद्ध सबै बालबालिकाहरूलाई एक दिनको अध्ययन अवलोकन भ्रमणको व्यवस्था मिलाएको छु।

४९. बाल विवाह, श्रम शोषण, लागू पदार्थ, दुर्व्यसनी विरुद्ध सचेतना तथा लैगिक हिंसा बिरुद्धको सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्नका लागि आवश्यक बजट व्यवस्था गरेको छ।

५०. बाल विकास केन्द्र व्यवस्थापन तथा स्तरोन्नती सिकाइ कुना), टेलिभिजन आदि। गरी उनीहरूको पठनपाठनमा सहजता ल्याउनका लागि आवश्यक व्यवस्थापन गरिने छ। बाल मनोविज्ञानलाई प्राथमिकतामा राखी अध्ययन अध्यापन गराउन प्राथमिकता दिइने छ।

५१. गाउँपालिकाले निरन्तर रूपमा बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यक्रमका लागि विभिन्न कार्यक्रमहरूसञ्चालनमा ल्याएको हुँदा त्यसको प्रभावकारीतका बारेमा छलफल तथा अन्तक्रिया गर्नका लागि बालमैत्री कार्यक्रमको समिक्षा कार्यक्रम आयोजना गर्नका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरिएको छ।

५२.चालू अब देखि निरन्तर रूपमा सञ्चालन हुँदै आएको प्रदेश सरकारको ५० प्रतिशत लागतसाझेदारीमा समावेशी कार्यक्रमलाई सञ्चालनमा ल्याइने छ।

५३. गाउपालिकाभित्र रहेको वर्गका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहर "ख"ू का लागि निःशुल्क स्वस्थ्य विमाकार्यक्रम सञ्चालन ल्याउनका लागि रु७८४.,००० बजेट विनियोजन गरेको छु।

५४. अपाङ्गता भएका तथा व्यवसाय गर्न चाहने विपन्न अपाङ्ग व्यक्तिहरूलाई उद्यमशीलता तालिम आयोजना गर्नका लागि आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छुमहिला तथा बालबालिका र लक्षित वर्गतर्फ रु१.,००,००,००० विनियोजन (एक करोड) गरेको छु।

कृषि विकास तर्फ

५५. स्वस्थ्य जीवनको लागि कमलको अर्गानिक तरकारी नारालाई साकार पार्न अर्गानिक तरकारी खेती प्रणालीलाई जोड दिएको छु। यसको लागि कृषि शाखाबाट बैकल्पिक मल खादका श्रोतहरू वेष्ट डि कम्पोजर, जैविक झोल विषादी, कंचन मल, जैविक यूरिया आदि किसानहरूलाई निशुल्क वितरण गर्ने कार्यलाइ निरन्तरता दिएको छु।

५६. कृषीबजार उपकरण बितरण कार्यक्रम अन्तगृत साना मेसिनरी मकै रोप्ने, मकै छोडाउने, पावर स्पे टकी, पावर विडर वितरण कार्यका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु।

५७. बालि संरक्षण कार्यक्रमअन्तर्गत विषदी प्रयोग मुक्त सप्ताह र फेरोमेन ट्र्याप वितरण कार्यका लागि आवश्यक वजेट विनियोजन गरेको छु।

५८. कृषकहरूलाई प्रोत्साहन सिंचाइको विद्युत मिटरमा अनुदानभन्ने उद्देश्यले सुख्खा याम फागुण), चैत्र, वैशाख र जेष्ठका ४ (महिनाको अवधिमा कृषकहरूले प्रयोग गरिहेको सिचाई मोटरको विद्युत शुल्कमा ५० प्रतिशत शुल्क गाउँपालिका वा वडाले भूक्तानीगर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिएको छ। यसवाट किसानहरू कृषि पेशामा थप उत्प्रेरित हुने मे प्रत्यक्ष किसान लाभान्वित हुने अपेक्षा लिएको छ।

५९. सिंचाइ मोटरमा सहयोग कार्यक्रमअन्तरगत हालसम्म सिंचाईको पहुँच नभएका, व्यवसायिक रूपमा खेती गर्न चाहने वा गरिरहेका गरिव किसानलाई सिंचाई मोटर सेटमा अनुदान उपलब्ध गराउने व्यवस्थाको लागि रु१५ .,००,००० बजेट विनियोजन गरेको छ। यसबाट सामूहिक खेती गर्ने र सिंचाइको सुविधा नपुगेका क्षेत्रमा सिंचाई उपलब्ध हुने विश्वास लिएको छु।

६०. सबै कृषकहरूलाई **किसान कार्ड** वितरण गरिनेछ। यसबाट सबै किसानहरू पालिकामा सूचिकरण हुने विश्वास लिएको छु पलिकाबाट वितरण हुने कृषि अनुदान वास्तविक कृषकले प्राप्त गर्न यो कार्ड उपयोगी हुने छ। यसबाट किसानका सबै प्रकारका सूचना, तथ्यांक संकलन र वर्गीकरण गर्न सहजता हुने विश्वास लिएको छु। यसको लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु।

६१.किसानहरूको समस्या समाधान गर्नका लागि कृषी विज्ञबाट किसान कल सेन्टर सञ्चालनमा ल्याइने छ त्यसका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरिएको छु।

६२. कृषकहरूले उत्पादन गरेको फसललाई लाई व्यवस्थित भण्डारण गर्न सहयोग पुर्याउने उद्देश्यले उपयुक्त स्थानमा कोल्ड स्टोर स्थापना गर्ने व्यवस्था मिलाएको छु।

६३. स्थलगत रूपमा बालीको संरक्षण, अवलोकन, र कृषि सम्बन्धी नयाँ ज्ञान प्रविधि हस्तान्तरण साथै बालीमा आउने विविध समस्याको निराकरण र उत्पादन वृद्धिमा आउने समस्यहरूलाई स्थलगत रूपमा निराकरण गर्न विज्ञको उपस्थितिमा कृषक पाठशाला सन्चालन लाई निरन्तरता दिएको छु।

६४. गाउपालिका क्षेत्रभिका व्यवसायिक कृषकहरूलाई नवीनतम ज्ञान आदान प्रदान गर्ने उद्देश्यले कृषकहरूको अध्ययन अवलोकन भ्रमण गर्नका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरिएको छ।

६५. पकेट विकास कार्यक्रम अन्तरगत चालु आको धान बाली पकेट कार्यक .व.्रमलाई निरन्तरता दिएको छु त्यसैगरी नया धानवाली पकेट विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्नका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु।

६६. कृषकहरूले उत्पादनका गरेको कृषि उपज प्रदर्शन गरि उत्पादनको प्रोत्साहन र प्रवर्द्धन गर्न प्रत्येक वर्ष हुने कृषि मेला प्रदर्शनीसम्बन्धी कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिएको छ।

६७. सङ्घीय सरकारको सहयोगमा धानवाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन गर्नका लागि रु२५ .,२०,००० बजेट विनियोजन गरेको छु।

६८. सङ्घीय सरकारको सहयोगमा बीउ आलु उत्पादन कार्यक्रमअन्तर्गत रु१५ .,००,०००बजेट विनियोजन गरेको छु। /

६९. अर्थतन्त्रको एक खम्बाको रूपमा रहेको सहकारी सन्चालनमा पारदर्शीता र सहकारीको मर्म अनुसार सन्चालन र सहकारी सुशासनमा जोड दिनका लागि सहकारीहरूको सहभागीतामा अन्तरक्रियात्मक अभिमुखिकरण कार्यक्रम सन्चालनको

व्यवस्था मिलाएको छ । सहकारी हरूको नियमित अनुगमन र साझेदारीका कार्यक्रमहरू सन्चालनको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाएको छु ।

कृषि तर्फ जम्मा ९०,००,०००। १.नब्बे लाख बजेट बिनियोजन गरेको छु । सशर्ततर्फ प्राप्त रु),२८,०००००। एक) गरि जम्मा २ (करोड उअठ्ठाइस लाख,१८,००,०००। बजेट कायम भएको छ ।(दुई करोड अठार लाख)

<u>पशु सेवा तर्फ</u>

७०. पशु धनको संरक्षण गर्न र किसानले ढुक्कसँग पशु व्यवसाय सन्चालन गर्न सकुन भन्ने उद्देश्यले १ घर १ पुश सुत्केरी कार्यक्रम सन्चालनको व्यवस्था मिलाएको छु । यसबाट पशुपालक किसानहरू आकर्षित मैं जागरुक भई पशुपालन व्यवसाय सन्चालन गर्न सहजता मिल्ने विश्वास लिएको छु ।

७१.पशु सेवा प्रसार कार्यक्रमअन्तर्गत ३३ दिका दरले गाइपालन/, बाख्रापालन, बंगुरपालन, कुखुरा पालन र माछा पालनका लागि तालिमको आयोजना गर्नका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरिएको छ । यसवाट कृषकहरूमा व्यवसायिकता बढेर जाने विश्वास लिइएको छ ।

७२.५० प्रतिशत अनुदानमा ४५०० कृत्रिम गर्भाधान कार्यक्रम सञ्चालन गर्नका लागि ११,२५,००० बजेट विनियोजन गरिएको छ । यस कार्यक्रमबाट उन्नत जातको पशुहरूको उत्पादन हुनेमा विश्वास लिइएको छ।

७३. सडकमा रहेका सामुदायिक कुकरहरूलाई नियन्त्रण गर्नका लागि कुकुरहरूको सामूहिक बख्याकरण शिविर र रेविज खोप लगाउने कार्यक्रम सन्चालन कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ । यसबाट छाडा कुकुरहरू र संख्या नियन्त्रणमा समेत सहयोग पुग्ने विश्वास लिएको छु

७४. कृत्रिम गर्भाधान सेवा सन्चालनको लागि आवश्यक पर्ने माइनर उपकरण तथा तरल नाइट्रोजन खरिदको लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छ ।

७५.पशुपालन व्यवसायमा जागरुक गर्नका लागि गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका उत्कृष्ट पशुपालक कृषकलाई पुरस्कार दिनका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाएको छु।

७६.सङ्घीय सरकारको सहयोगमा नयाँ वाखा पकेट विकास कार्यक्रमका लागि रु १५,००,०००बजेटविनियोजन गरेको छ । (यस कार्यक्रमबाट उन्नत जातकोबाखा उत्पादन हुने विश्वास लिएको छु ।

७७.गाउपालिका क्षेत्रभित्र व्यवसायिक बंगुरपालक कृषकहरू रहेको हुँदा संघीय सरकारको सहयोगमा बङ्गुरको मासु ढुवानीको लागि फोजन भ्यान सपोर्ट कार्यक्रमअन्तर्गत २४,५०,०००० वजेट विनियोजन गरिएको छ ।पशु सेवातर्फ जम्मा ८०,00,000) (असी लाख बजेट विनियोजन गरेको छ सशर्ततर्फ प्राप्त रु३१ .,००,००० गरि जम्मा (एकतीस लाख) १,११,००,००० बजेट कायम भएको छ । (एक करोड एघार लाख)

पर्यटन तर्फ

७८.संघीय सरकारबाट प्राप्त हुने बजेट र गाउपालिकाको लागत साझेदारीमा साधुहोली क्षेत्रको पर्यटन पूर्वाधारको लागि ठेक्का. प्रकृया अगाडि बढी सकेको हुदा सो आयोजना तोकिएको समयमा सम्पन्न गरिने छ । साधुहोली पर्यटन पूर्वाधार विकासको लागि गाउँपालिकाबाट व्यहोर्ने लागत साझेदारीको आधारमा सो कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

७९.गाउपालिकाका ७ वटै वडाहरूमा स्थापित मठ, मन्दिर, गुम्बा, चर्च, मस्जिद, महाराजवान, ग्रामवानलगायत धार्मिक तथा सांस्कृतिक आस्थाका धरोहरहरूको संरक्षण, सम्वर्धन र सञ्चालनमाआवश्यक सहयोग गर्ने व्यवस्था मिलाएको छ। पर्यटन विकासका लागि गाउपालिकाबाट ७५,००,००० वजेट विनियोजन गरेको छ। सशर्त बाट प्राप्त हुने (पचहत्तर लाख) १०२,००,००० गरि जम्मा १७७ (एक करोड दुई लाख),००,००० एक करोड सतहत्तर लाख बजेट कायम हुन जाने छ।)

प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम तर्फ

८०. प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमको प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न रोजगार सेवा केन्द्रको सुदृढिकरणको व्यवस्था मिलाएको छ। सशर्त बजेटको परिधि भित्र रहि नेपाल सरकारले तोकेको न्यूनतम १०० दिनसम्मको रोजगारी उपलब्ध गराउन श्रमिकहरूको परिचालनको व्यवस्था मिलाउने व्यवस्था मिलाएको छु। प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम सन्चालनको लागि आवश्यक पर्ने औजार खरिद र ज्याला व्यवस्थापनको लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था मिलाएको छु।

८१. वैदेशिक रोजगारबाट फर्किएका नागरिकहरुलाई रोजगार सेवा केन्द्रमा सुचिकृत गरी रोजगारमुलक कार्यक्रम मार्फत रोजगारी तथा सीपमुलक तालिम प्रदान गरिने नीति लिईनेछ।

प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तरगत औजारहरू खरिद र ज्याला व्यवस्थापन गर्नका लागि रु७ ..,००,०००बजेट (सात लाख) (२४ .विनियोजन गरेको छु। सशर्त अनुदानबाट प्राप्त हुने बजेट रु,०७,००० गरि जम्मा बजेट ३१ (चौबिस लाख सात हजार),०७,००० कायम हुन जाने छ। (एकतीस लाख सात हजार)

लघु उद्यम विकास कार्यक्रमतर्फः

८२. सशर्त बजेटको परिधि भित्र लघु उद्यम विकास कार्यक्रम सन्चालन हुन बाँकी रहेका वडाहरूमाकार्यक्रम सन्चालनको व्यवस्था मिलाएको छु। आगामि आ व २०७९०८० मा नयाँ उद्यमी श्रृजना गर्ने व्यवस्था मिलाएको छु साथै उद्यमी स्तरोन्नतीको समेत / कार्यक्रम सन्चालनको व्यवस्था मिलाएको छु।

सडक, पुल, कल्भर्ट तथा झोलुड्गे पुलतर्फ

८३. राष्ट्रिय योजना आयोगसँगको समपुरक कार्यक्रमअन्तर्गत क्याम्पाबाट समयगढ़छाता चोक हुँदै सुनार सम्मको सडकलाई बहुवर्षीय - बन्न बाँकी सडकहरूको .आर.पि.खरिद प्रक्रियाका माध्यबाट निर्माण कार्य अगाडी बढानका लागि व्यवस्था मिलाएको छु। डि डिपिआर तयार गर्ने व्यवस्थ ामिलाएको छु।

८४. आगामि आ०८० मा देहायका सडकहरू कालोपत्रे गर्नका लागि ठेक्का बन्दोवस्त हुने गरि बजेट विनियोजन गरेको छु। /०७९ .व. बहुवर्षिक आयोजनाको रूपमा ठेक्का व्यवस्था गर्ने तयारी गरेको छु।

- क्याम्पा समयगढ़, छाता चौक सुनार सडक कालोपत्रे, वाड नं २ .
- साम्राको मिल हुँदै केम्पा जोड्ने सडक कालोपत्रे (निरन्तरता), वाड नं३ .
- सुनहरा बासवारी सडक कालोपत्रे (क्रमागत), वाड नं१ .
- दहि चौक जीवन चौक सडक कालोपत्रे (क्रमागत), वाड न २,४६
- ज्योती चौक सडक कालोपत्रे (क्रमागत), वाड नं४ .

- एकता चौक सडक कालोपत्रे (क्रमागत), वाड नं४ .
- चिसेनी मार्ग, (क्रमागत(, वाड नं५ .
- गेउरीयादेखि चारआली सडक कालोपत्रे (क्रमागत), वाड नं७ .
- केर्खा क्याम्पा सडक खण्डबाट नवनिर्मित ३ नम्बर वडा कार्यालयसम्म कालोपत्रे
- गुरुडटोलहुँदै भलायडाँडा सडक कालोपत्रे, वाड नं ३ .
- आदर्श मार्ग कालोपत्रे (सानो केर्खा), वाड नं(वडा सिलिङ्ग मार्फत्) ३ .
- गणेशबहादुर कटुवालको घरपूर्व डॉडाटोल जाने बाटो कालोपत्रे, वाड नंवड) ३ .ा सिलिङ्गमार्फत्
- गुवाबारी शङ्करडुब्वा सडक कालोपत्रे, वडा नं६ .

८५. सबै वडा कार्यालयको आफ्नै प्रशासनिक भवन निर्माण गर्ने नीति अनुसार अब निर्माण सम्पन्न हुन बाकी २ नंका वडा भवन . ०८० मा निर्माण संपन्न गर्ने गरि बजेटको व्यवस्था मिलाएक/२०७२ .व .आगामि आ (क्रमागत)ो छ । वडा भवन निर्माण गर्दा भूकम्प प्रतिरोधी र अपाङ्ग मैत्री बनाउनेव्यवस्था मिलाएको छ ।

८६. आगामी आ / ०८० मा देहायका सामुदायिक मठमन्दिर / २०७९ .व.भवन निर्माणका लागि आवश्यकबजेटको मिलाएको व्यवस्था मिलाएको छु।

- मक्षेश्वर शिवपाञ्चायन दुर्गा मन्दिर, कमल७-
- श्री विष्णु पाञ्चायन मन्दिर संरक्षण, कमल२-
- कमलेश्वर दुर्गा मन्दिर, कमल १ -
- राधाकृष्ण मन्दिर, कमल१-
- श्री श्री राधा गौरी गोविन्द मन्दिर, कमल५-
- श्री विष्णु पाञ्चायन मन्दिर, कमल२ -
- पशुपती सामुदायिक भवन, कमल ४ -
- सिंहदेवी शिवालय सामुदायिक भवन, कमल४-
- शिद्धेश्वर गुरुकुल मन्दिर कमल ७

८७. आगामि आ०७९ मा देहायका पुलहरू निर्माण सम्पन्न गर्नका लागि आव / २०७८ .व.श्यक बजेटको व्यवस्था मिलाएको छ

- ढ्याङ्ग्री खोला पुल निर्माण वडा नंगोस) ३ .खान(

८८. कमल १ गडुरमारी पश्चिम कृष्णे खोलामा झोलुङ्गे पुल, ज्यातिनगर टोल जिबलाल गौतमको घर पश्चिम वडा नं४ र २ . दोभान वाड नं १ का लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु ।

८९. वडामा विनियोजित सिलिङ बजेटबाट देहाय अनुसार पूर्वाधारका कार्यक्रमहरू सम्पन्न गर्नका लागि बजेटको व्यवस्था मिलाएको छु उल्लेखित बजेटबाट सडक स्तरोन्नती १४ किलोमिटरर सडक ग्राभेल तर्फ २०७४५ मिटर र २३७१ (कालोपत्रे) मिटर ड्रेन निर्माण हुने लक्ष्य राखिएको ।

- सडक स्तरोन्नती १७ वटा सडक (कालोपत्रे)
- सडक ग्राभेल तथा मर्मत सम्भार ९६ वटा सकड
- कल्भर्ट निर्माण तर्फ १३ कल्भर्टस
- डक ड्रेन तर्फ ८ वटा ड्रेन र प्लम वाल निर्माण
- मठ, मन्दिर, शिवालय, देवालय, ग्रामथान, महाराज थान मर्मत तथा व्यवस्थापन तथासरक्षण १४ वटा
- २ वटा क्लब निर्माण सहयोग,
- २ वटा क्वलमा पुस्तकालय निर्माण

९० समष्टि पूर्वाधार विकासका लागि सशर्तसहित २६,२०,८७,५०० (छब्बीस करोड बीस लाख सतीहजार पाँचसय) -/ बजेट कायम भएको छ।

वस्ती विकास तथा सहरी योजना

९१ गाउंपालिकाको आफ्नै भूउपयोग योजना तयार भइसकेको हुँदा सो लाई प्रभावकारी कार्यान्यवनगर्नका लागि आवश्यक व्यवस्थापन गरिने छ।

९२ भूमीसम्बन्धी समस्या समाधान आयोगमार्फत् भूमिहिन दलित, भूमिहिन सुकुम्वासी, अव्यवस्थित बसोवासीलाई जग्गाको पूर्जा वितरणको कार्य सुरु भएको हुँदा सो कोलाई व्यवस्थित रूपमा अगाडी बढाउनका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु।

९३ गाउपालिकाको घर नम्बरिङ गर्ने कार्य अन्तरगत चालू आमा १००० घरहरूलाई नम्बर दिइ सकिएको हुँदा बाकी .व. घरहरूलाई समेत सो नम्बर उपलब्ध गराउनका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु।

९४ टोल विकास संस्थाहरूलाई क्रियाशिल गरि विकासका हरेक गतिविधिमा संलग्न गराईने छ। टोलविकास संस्थाहरू सन्चालनको लागि दिईदै आएको अनुदानलाई निरन्तरता दिइएको छु।

संस्थागत विकास तथा सुशासन

९५ कर्मचारीहरूको मनोवल उच्च राख्न ०७९ श्रावण १ गतेदेखि मासिक रु १५०० खाजा खर्च दिनका लागि आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु।

९६ गाउपालिकामा २ वर्ष सेवा अवधि पूरा गरेका सेवा करार सेवामा कार्यरत कर्मचारीहरुको मनोवल उच्च राख्न साविकको खाइपाइ आएको गत वर्षको स्केल भन्दा अधिकतम नहुने गरी कम तलब स्केल पाइरहेका कर्मचारीहरूको हकमा ३० प्रतिशत वृद्धि गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।

गाउँपालिका, मातहतका वडा कार्यालय, स्वस्थ्य शाखामा करार सेवामा कार्यरत कर्मचारहिरूलाई संघीय सरकारको सहकार्यमा कानुन निर्माण गरी योगदानमा आधारित निवृत्तिभरण कोष वा सञ्चय कोष कार्यक्रम सञ्चालन गर्नका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छ।

९७ तोकिएको कार्य सम्पादन नगर्ने कर्मचारीलाई दण्डित गर्ने र राम्रो कार्य सम्पादन गर्ने कर्मचारीलाई पुरस्कार र सम्मान गर्ने व्यवस्था मिलाएको छु। प्रत्येक वर्ष १ जना उत्कृट कर्मचारी पुरस्कार ४ जनालाई कर्मचारी पुरस्कार गर्ने व्यवस्था मिलाएको

छु । उत्कृष्ट हुने कर्मचारीलाई सम्मान पत्र सहित नगर रु २० बीस हजार र कर्मचारी पुरस्)कार तर्फ सम्मान पत्र सहित रु १०००० दिन (दश हजार)ः संस्थागत व्यवस्था मिलाएको छु ।

९८ सबै वडा कार्यालयहरूमा सिसि क्यामरा जडानको लागि बजेट व्यवस्था गरेको छु । यसबाट कार्यालयको सुरक्षामा सहयोग पुग्ने विश्वास राखेको छु ।

९९ स्थानीय सरकारको रूपमा निर्वाचित प्रथम जनप्रतिनिधी हरू भएको हुँदा सबै जनप्रतिनिधीहरूको डिजिटल प्रोफायल निर्माणको लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था मिलाएको छु ।

१०० महालेखा परीक्षककको कार्यालयबाट भएको आर्थिक वर्ष २०७७०७८ तर्फको लेखा परीक्षण प्रतिवेदनले / औंल्याइएको बेरुजुहरूलाई यकिन गरि तोकिएको समयमा बेरुजु फछ्ुयौटको व्यवस्था मिलाईने छ । वित्तीय सुशासन र पारदर्शीता कायम हुने गरि मात्र खर्च गर्ने व्यवस्थालाई कडाईका साथ पालना गरिने छ ।

१०१ आन्तरिक आय श्रोतको वृद्धि स्थानीय तहको समृद्धि भएकोले आन्तरिक कर प्रशासनलाई चुस्तदुरुस्त र पारदर्शी बनाईने छ । प्रविधिको उपयोग गरि जुनसुकै स्थानबाट समेत अनलाईन कर तिर्नेव्यवस्था अपनाउन गृहकार्य गरिने छ । साथै Connect/PS जस्ता Digital Payment Platform कोउपयो गरी विद्युतीय भुक्तानीको व्यवस्था मिलाइने छ ।

१०२ घरवहाल कर प्रभावकारी रूपमा संकलन हुन नसकेको हुँदा घर वहाल कर संकलन कार्यविधि अनुसार स्व घोषणाको माध्यमबाट कर दाखिला गर्न आह्वान गरिनेछ । साथै घर बहाल कर सकलनको लागि स्थलगत रूपमा टोली खटाइने छ । सम्बन्धित घरधनीहरूबाट नियमानुसार व्यक्तिगत तर्फ ५ प्रतिशत र संस्थागत तर्फ १० प्रतिशत घरवहाल कर दाखिला गर्ने व्यवस्था लाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।

१०३ गाउंपालिका क्षेत्रमा रहेका व्यवसायहरूलाई दर्ता, नविकरण, वर्गीकरण, खारेजी दण्ड जरिवानालाई कानूनद्वारा नै एकरूपता ल्याउने गरि व्यवसाय कर सम्बन्धी कार्यविधि २०७७ स्वीकृत भै सकेकोले सोहि कार्यविधिका आधारमा व्यवसाय कर असुली र व्यवस्थापन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । व्यवसाय गर्ने सबै व्यवसायीहरूलाई अनिवार्य रूपमा दर्ता र समयमै नविकरण गर्न सूचना प्रवाह गरिनेछ आवश्यकता अनुसार करदाता शिक्षा, बजार अनुगमन जस्ता कार्यलाई उद्योग वाणिज्य संघ, बजार व्यवस्थापन समिति र टोल विकास समितिहरूको सहकार्यमा अगाडि बढाईने छ ।

१०४ सुशासन र सूचनाको हकलाई प्रत्याभूत गर्दै गाउपालिका मार्फत सञ्चालन गरिने ३ लाख भन्दा माथिका हरेक आयोजनाको कार्य विवरण खुल्ने गरि आयोजना सूचना पाटी आयोनास्थलमा राख्ने कार्यलाई अनिवार्य बनाइनेछ । आयोजना सूचना पाटी नराख्ने उपभोक्ता समिति र निर्माण व्यवसायिको भुक्तानी रोक्का गरिनेछ ।

१०५ उपभोक्ता समितिलाई पेश्की दिने कार्य पूर्ण रूपमा बन्देज गरिएकोले सो लाई निरन्तरता दिइनेछ । सेवा प्रवाहमा कर्मचारीलाई कुनै पनि प्रकारको बहाना वा मोलाहिजा गर्न दिइने छैन नागरिकहरूलेतिरेको करलाई उच्च सम्मान गर्दै भ्रष्टाचारमा शुन्य शहनशीलता अपनाइनेछ ।

१०६ सुशासन कायम गर्ने परिधिभित्र रहेका विभिन्न विषयगत समितिलाई सक्रिय, नियमित र चलायमान बनाउदै समितिको प्रतिवेदन तथा सुझावका आधारमा अगाडि बढ्ने नीति गाउपालिकाले अवलम्बन गर्ने छ । सूचनाको हकसम्बन्धी कानूनले प्रत्याभूत गरेका विषयहरूलाई गाउपालिकाले सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।

१०७ गाउँपालिकाको सबै प्रकारका गतिविधीहरू समेटेर चौमासिक रूपमा प्रकाशन हुँदै आएको कमल बुलेटिनलाई निरन्तर सन्चालन गरिनेछ । यसबाट टोल वस्ती स्तरमा समेत गाउपालिकाको कार्य प्रकृया, गतिविधी, विकासको अवस्था जस्ता विषयमा सूचना प्रवाह हुने विश्वास लिइएको छ ।

१०८ गाउँपालिकामा सूचना केन्द्रको स्थापना गरिने छ उक्त केन्द्रमा पालिकाभित्रका र स्थानीय तहसंगसम्बन्धीत सबै प्रकारका सूचनाहरू उपलब्ध हुन गरि सूचना बैंकको व्यवस्था मिलाईनेछ। वडास्तर र टोल विकास समितिहरूमा समेत विभिन्न सूचनाहरू वडा कार्यालयमार्फत् पुग्ने व्यवस्थामिलाइनेछ । सन्चार माध्यमको विकासका लागि आवश्यकताका आधारमा सहयोग गरिनेछ। नागरिकसँग

१०९ जनप्रतिनिधि नामक रेडियो कार्यक्रम सन्चालन गरिने छ।

११० गाउँपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवालाई प्रभावकारी तथा व्यवस्थित बनाउनका लागि नगर प्रहरीकी व्यवस्था गर्नका लागि आवश्यक व्यवस्था गरिने छ।

कमल गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को आय व्यय विवरण ।

कूल आय तर्फ रु. ७४,८८,२४,८५२) (चौरहत्तर करोड अठासी लाख चौबिस हजार आठ बाउन्न मात्र)
कूल व्यय तर्फ रु. ७४,८८,२४,८५२) (चौरहत्तर करोड अठासी लाख चौबिस हजार आठ बाउन्न मात्र)

व्ययमध्ये चालु तथा प्रशासनिक खर्च वडा कार्यालय प्रशासनिक खर्च र विषयगत शाखाहरूको खर्च र पुँजीगत खर्चहरू शिर्षकगत रूपमा देहाय अनुसार प्रस्ताव गरेको छ।

१. चालु तथा प्रशासनिक खर्च तर्फ

गाउँपालिका १७,५४,३२,५०० (सत्र करोड चौवन्न लाख बत्तीस हजार पाँच सय) -/
शसर्त चालू :२२,९२,००,००० (बाइस करोड बयानब्बे लाख) -/
जम्मा ४० :,४६,३२,५००चालिस करोड छयालीस लाख बत्तीस) -/ हजार पाँच सय मात्र(

२. पूँजीगत खर्च तर्फ

३४,४६,९२,३५२ (चौतिस करोड छयालिस लाख बयानब्बे हजार तीन सय बाउन्न)
जम्मा रु. ७४,८८,२४,८५२ (चौरहत्तर करोड अठासी लाख चौबिस हजार आठ सय बाउन्न मात्र)

विषयगत क्षेत्र तर्फ

(क) आर्थिक विकास तर्फ रु. ४,८९,६०,००००- (चार करोड उनानब्बे लाख साठी हजार)
(ख) सामाजिक विकास तर्फ रु. २९,०५,९७,५००- (उन्नतीस करोड़ पाँच लाख सन्तानब्बे हजार पाँचसय)
(ग) पूर्वाधार विकास तर्फ रु. २७,८३,२७,३५२/- (सत्ताइस करोड़ त्रियासी लाख सत्ताइस हजार तीनसय बाउन्न)
(घ) वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन तर्फ रु. ५२,७०,०००/- (बाउन्न लाख सत्तरी हजार)
(ङ) संस्थागत, सुशासन सम्बन्धी रु. ११,५६,७०,००० (एघार करोड छपन्न लाख सत्तरी हजार
(च) पर्यटन सम्बन्धी रु. १,००,००,००० एक करोड)

***जम्मा* रु. ७४,८८,२४,८५२ (चौरहत्तर करोड अठासी लाख चौबिस हजार आठ सय बाउन्न मात्र)**

अनुसूची-२ को ५ संग सम्बन्धित
सामाजिक जिम्मेवारी तथा कार्य सम्पादनको लेखाजोखा
(बृहत छलफलमा प्रस्तुत गरिएको)

सामाजिक जिम्मेवारीको क्षेत्र	आ.व.०७८।०७९ को अवस्था	आ.व.०७९/०८० को प्रयास	उपलब्धि
स्वास्थ्य क्षेत्र			
स्वास्थ्य चौकी एक घण्टा भित्र पैदल वा यातायातको पहुँच भएको घरधुरी संख्या	११ वटा खोप केन्द्र, ६ वटा गाउँघर क्लिनिक, १ वटा हेल्थपोष्ट, ५ वटा आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र, १ वटा बर्थिङ सेन्टर, १ वटा सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई केन्द्र, १ वटा प्रस्तावित कमल नगर अस्पताल, प्रदेश आयुर्वेदिक अस्पतालसम्म सहज यातायातको पहुँचको लागि बाटो ग्राभेल, पिच, कल्भर्ट निर्माण, सडक स्तरोन्नती लगायतका कार्य भएको ।	कमल पालिका अस्पताल सञ्चालनमा आएको वडा नं. ३ र ४ को आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्रको भवन निर्माण सम्पन्न गरिएको । ११ वटा खोप केन्द्र, ६ वटा गाउँघर क्लिनिक, १ वटा हेल्थपोष्ट, ५ वटा आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र, १ वटा बर्थिङ सेन्टर, १ वटा सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई केन्द्र, १ प्रदेश आयुर्वेदिक अस्पताल । वडा नं. १ मा रहेको आधारभूत स्वास्थ्यकेन्द्र जाने बाटो निर्माणको काम भएको । वडा नं. ४ को राजमार्गमा रहेको आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्रलाई नागरिकहरुको स्वास्थ्य सेवाको पहुँच सहज बनाउन डाँफे टोलमा आफ्नै भवनबाट सेवा सञ्चालनमा ल्याइएको । वडा नं. ५ मा वडा कार्यालय परिसरमा रहेको स्वास्थ्य संस्थालाई नयाँ भवनमा व्यवस्थित गरिएको ।	कमल पालिका अस्पतालबाट बिमा सहितको मेडिकल अफिसरबाट सेवा प्रवाह गर्न सकिएको । वडा नं. १ देखि वडा नं. ७ सम्म सबै नागरिकमा आधारभुत स्वास्थ्य उपचारको पहुँच सुनिस्चित देखिन्छ । सबै स्वास्थ्य संस्थाहरु आधारभुत रुपमा राज्यकै भौतिक संरचनाबाट सेवा प्रवाह गर्न सफल देखिन्छ ।
५ बर्ष मुनिका बालबालिकाहरुको शिशु मृत्युदर/बालमृत्यु दर (प्रतिहजार जीवित जन्ममा) प्रतिशत ।	फोलिक एसिड चक्की वितरण गरिएको । नव शिशु जाँच कार्य गरिएको । जन्म पश्चात सुत्केरी आमा तथा नवजात शिशुको (Postnatal Chekup) जाँच पर्ताल कार्य गरिएको । सुरक्षित प्रसूतिका लागि BEOC Monitoring क्लिनिकल अपडेट गरी सुत्केरी तथा नवजात शिशुलाई न्यानो झोला बितरण जस्ता कार्यक्रम संचालन भएको ।	फोलिक एसिड चक्की वितरण गरिएको । ए.एन.सि. प्रोटोकल भिजिट पुरागरि आएका गर्भवती महिलाहरुलाई पोषण सम्बन्धि कार्यक्रम अन्तर्गत प्रोत्साहन खर्च प्रति व्यक्ति १ हजार प्रदान गरिएको । सुरक्षित प्रसूतिका लागि स्वास्थ्य संस्थामा सेवा लिन आएका आमाहरुलाई प्रोत्साहन स्वरुप १ हजारका दरले प्रदान गरिएको । BEOC Monitoring क्लिनिकल अपडेट गरी सुत्केरी तथा नवजात शिशुलाई न्यानो झोला बितरण जस्ता कार्यक्रम संचालन भएको । सुनौलो हजार दिन कार्यक्रम संचालन गरिएको । खोप कार्यक्रम संचालन गरिएको । नव शिशु जाँच कार्य गरिएको । जन्म पश्चात सुत्केरी आमा तथा नवजात शिशुको (Postnatal Chekup) जाँच पर्ताल कार्य गरिएको	मातृ तथा शिशु मृत्युदर शुन्य बनाउन सफल । कुपोषणको दर घटेको । न्यून तौल भएका शिशुहरु कम हुँदै गएका । खोपका कार्यक्रमहरु प्रभावकारी देखिन्छ ।

खोपमा पहुँच भएको जनसंख्या (एक) बर्ष मुनिका बालबालिकाको आधारमा ।	११ वटा खोप केन्द्र मार्फत खोज र खोपको नीति अनुरुप बि.सि.जि ९४.८ %, जे.ई ९९.५% । खोप तर्फका कार्यक्रमहरु प्रभावकारी रहेको । नियमित खोपका कारण बच्चा बन्चित नभएको ।	११ वटा खोप केन्द्र मार्फत खोप संचालन गरी बि.सि.जि ८४.३ %, डि.पि.टि. पहिलो ८४.३%, दादुरा रुवेला पहिलो ९१.५%, जे.ई ८४.४% । ड्रप आउट (एउटा खोप) लगाएका र थप खोपका लागि सम्पर्कमा नआएका बच्चाहरुको खोजी गरी खोज र खोपको नीति अनुसार खोपाउने कार्य भएको । खोप कार्यकर्ताहरुलाई जिल्ला स्वास्थ्य समन्वय समिति मार्फत ८ जानले खोप सम्बन्धी तालिम प्राप्त गरेका । २०८० साल वैशाख र जेष्ठ २ महिना खोपको घरधुरी सर्वेक्षण सम्पन्न गरिएको ।	२०८० साल वैशाख र जेष्ठ २ महिना खोपको घरधुरी सर्वेक्षण सम्पन्न गरिएको । जसबाट कुनै पनि वालवालिका खोप लगाउनबाट वञ्चित नभएको देखिन्छ किनकी दमक अस्पताल, आम्दा अस्पतालबाट पनि खोप प्राप्त गरेका कारण तथ्याङ्कमा कमि देखिए पनि नतिजामा पूर्ण खोप देखिन्छ ।
४ पटक गर्भवती जाँच गरिएको महिलाको संख्या /प्रतिशतमा ।	प्रथम भिजिट ९६.२%, प्रोटोकल चौथो भिजिट ५८.६ %, मातृ मृत्युदरमा कमि आएको । गर्भजाँचमा सुधार भएको देखिन्छ ।	प्रथम भिजिट ६२.७%, प्रोटोकल चौथो भिजिट ८६.६ % । सबै स्वास्थ्य सस्थाबाट गर्भवती जाँच सेवा उपलब्ध गराइएको । डेलिभरीको लागि नि:शुल्क एम्बुलेन्स सेवा दिइएको । संस्थागत सुत्केरी र प्रोटोकल गर्भजाँच कार्यक्रमका लागि यातायात खर्च वापत रु. २०००।- प्रदान गरिएको ।	मातृ मृत्युदर शुन्यमा आएको । पोषण सम्बन्धी आर्थिक सहयोगका कारण प्रोटोकल गर्भजाँचमा सुधार भएको ।
दक्ष प्रसूतिकर्मीबाट प्रसूति गरिएका महिलाको संख्या /प्रतिशतमा ।	दक्ष प्रसूतिकर्मीबाट आफ्नै बर्थिङ सेन्टरमा ११ प्रतिशतले संस्थागत सुत्केरी गराएको देखिन्छ । नजिकै रहेका ठूला अस्पतालहरुमा सेवा लिन गएको देखिन्छ ।	मेडिकल अफिसरबाट स्वास्थ्य संस्थामा सुत्केरी गराउने कार्यका लागि जनशक्ति व्यवस्थापन गरिएको । साथै SBA (जाँच पर्ताल) तालिम प्राप्त दक्ष स्वास्थ्यकर्मीबाट कमल गाउँपालिका अन्तरगत बर्थिङ् सेन्टरमा सेवाका लागि व्यवस्थापन गरिएको । डेलिभरीको लागि नि:शुल्क एम्बुलेन्स सेवा दिइएको । पोषण तथा न्यानो झोला कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको । तालीमप्राप्त स्वास्थ्यकर्मीबाट स्वास्थ्य संस्थामा सुत्केरी गराउनुपर्छ भन्ने जनचेतनामूलक कार्यक्रम सबै स्वास्थ्य संस्थाबाट गरिएको । गर्भ जाँच गराउन आउने आमाहरुलाई घरमा सुत्केरी गराउनुहुन्न जसबाट आमा तथा बच्चाको ज्यान जान सक्छ भन्ने चेतनाका सन्देश प्रवाह गरिएको ।	बढ्दो चेतनाका कारण शहरका सुविधा सम्पन्न अस्पतालमा सुत्केरी गराउने सोचका कारण दमकस्थित आम्दा अस्पताल, ओम मेची, नोवेल, बि.पी कोइराला धरानबाट प्रशुती गरिँदा नतिजामा कम अंक देखिए पनि ग्रामिण सर्वेक्षण २०८० लाई हेर्दा घरमा सुत्केरी गराउनेको संख्या न्युन देखिन्छ ।
झाडा पखालाबाट मृत्यु हुने बाल बालिकाको संख्या ।	प्रत्येक घरमा शौचालय निर्माण गरि सकिएको । खुल्ला दिसामुक्त गाउँपालिका घोषणा सम्पन्न भइसकेको ।	प्रत्येक घरमा शौचालय निर्माण गरि सकिएको । खुल्ला दिसा मुक्त गाउँपालिका घोषणा भइसकेको । पानी तथा खानेकुराबाट सर्ने रोगहरुको विषयमा समुदायस्तरमा विभिन्न स्वास्थ्य संस्था, स्वास्थ्यकर्मी र स्वास्थ्य स्वयम्सेविकाहरुबाट जनचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गरिएको ।	शून्य रहेको
शिक्षा क्षेत्र			

आधा घण्टाभित्र आधारभूत विद्यालय नपुग्ने बाल बालिकाको संख्या ।	२१ सामुदायिक विद्यालय, २१ वटा बालबिकास केन्द्र, २ वटा सामुदायिक बाल विकास केन्द्र, नीजि विद्यालयहरु, मण्टेश्वरीसम्म सहज सडक पूर्वाधारका क्षेत्रमा लगानी गरिएको ।	२१ सामुदायिक विद्यालय, २९ वटा संस्थागत विद्यालय, ३१ वटा बालबिकास केन्द्र, मध्ये २८ विद्यालयस्तर र ३ वटा समुदायस्तरका बाल विकास केन्द्र, १ वटा सामुदायिक सिकाई केन्द्र नीजि विद्यालयहरु, मण्टेश्वरी सञ्चालनमा रहेका । विद्यालयसम्म जाने पहुँच मार्ग अधिकांश विद्यालयहरु सडक सञ्जालमा जोडिएको छ । वडा नं. ५ को सहिदरत्न आ.वि. जाने बाटो स्तरोन्नती गरिएको ।	२०८० साल फागुन महिनामा विद्यालयका प्रधानाध्यापकहरुसँगको छलफलबाट आधारभूत तहमा आधा घण्टाभित्र बालबालिकाको विद्यालयमा पहुँच रहेको ।
बाल शिक्षामा खुद भर्नादर ।	कुल भर्ना संख्या १,८७७ मध्ये छात्रा ८३३ र छात्र १,०४४ । गत वर्षको तुलनामा यस वर्ष भर्ना हुने संख्यामा ठूलो सुधार भएको देखिन्छ ।	विद्यालयस्तरमा २८ वटा र समुदायस्तरमा ३ वटा बाल कक्षा सञ्चालनमा रहेको । कुल भर्ना संख्या १,६५० मध्ये संस्थागतमा छात्रा ४०५ र छात्र ४५५ । सामुदायिकमा छात्रा ३८० र छात्र ४१० । सुविधा सम्पन्न १३ वटा वालविकास केन्द्र निर्माण गरिएको । विद्यालय मार्फत अभिभावक सचेतना कार्यक्रम संचालन गरिएको । दिवा खाजा कार्यक्रमको व्यवस्था गरिएको । फिल्टर सहितको शुद्ध पिउने पानीको व्यवस्थाको शुरुवात गरिएको बालबिकास केन्द्रका सहयोगीका लागि ऊर्जा बढाउन विभिन्न तालिमका कार्यक्रम गरिएको । खेल सामग्री प्रदान गरिएको ।	वाल विकास केन्द्र आउने उमेर समुहका सबै वाल वालिकाहरु वाल विकास केन्द्रमा ल्याउन सफल देखिन्छ । वालविकास केन्द्रहरु मध्ये १३ वटा वाल वालविकास केन्द्रमा वालिकाहरुलाई आउँआउँ लाग्ने वातावरण बनाएको देखिन्छ ।
प्राथमिक विद्यालयमा पहुँच नभएका सो उमेर समूहका बाल बालिका संख्या वा प्रतिशत ।	शतप्रतिशत । विद्यालय बाहिर बालबालिका नरहेको ।	२१ सामुदायिक विद्यालय, २९ वटा संस्थागत विद्यालय सञ्चालनमा रहेका । वडा नम्बर १ देखि वडा नम्बर ७ सम्म सबै क्षेत्रबाट विद्यालयसम्म जाने पहुँचमार्गहरु निर्माण गरिएको । टाढा रहेका क्षेत्रमा र खोला पार गर्नुपर्ने ठाउँहरुमा पुलहरु प्राथमिकताका साथ निर्माण गरिएको ।	सबै बालबालिका आधा घण्टा भित्र विद्यालयको पहुँचमा रहेका ।
कक्षा १ मा खुद भर्नादर छात्र/छात्रा	जम्मा भर्ना भएका संख्या ८६७ जना । उमेर समुहका सबै बाल बालिका विद्यालय गएका । दिवा खाजा कार्यक्रमको व्यवस्थाबाट राम्रो प्रतिफल छात्रा ४१४ र छात्र ४५३ जना भर्ना भएका	५० वटा (सामुदायिक र संस्थागत) विद्यालय मार्फत अभिभावक सचेतना कार्यक्रम संचालन गरिएको । सामुदायिक विद्यालयमा दिवा खाजा कार्यक्रमको व्यवस्था गरिएको । दलित तथा अपांग छात्रबृत्तिका कार्याक्रमहरु संचालन गरिएको । विद्यालयमा शुद्ध पिउने पानीको सुविधा (फिल्टर सहितको) गरिएको । शौचालय र सुविधासम्पन्न कक्षाकोठाको व्यवस्था । केही कक्षाहरुमा अंग्रेजी माध्यमका पुस्तक वितरण गरिएको । भर्ना सामुदायिकमा ४७१ मा । संस्थागतमा ३३० जना भर्ना भएका । जम्मा भर्ना भएका संख्या ८०१ जना ।	कमल गाउँपालिकाभित्रका सबै टोल बस्तीबाट विद्यालय उमेर समुहका सबै बालबालिका विद्यालय गएका । गत वर्षको बालकक्षा र यस वर्षको कक्षा १ को भर्नाको तथ्यांकमा फरक देखिन्छ । अधिकाशं बालबालिका नर्सरी, एलकेजी र युकेजीमा पठनपाठन गरिरहेको कारण कक्षा १ को भर्नादरमा संख्यामा कमी आएको हो ।
आधारभूत तहमा कक्षा छोड्ने दर	कक्षा छोड्ने दर २ % रहेको ।	तालिम प्राप्त शिक्षकको व्यवस्था गरिएको । बालमनोविज्ञान, खेलकुद, अतिरिक्त क्रियाकलापका कार्यक्रम संचालन गरिएको । दिवा खाजा कार्यक्रमको व्यवस्था गरिएको । छात्रवृत्तिको कार्यक्रम संचालन गरिएको ।	१.५प्रतिशत शिक्षक र शिक्षा शाखाको छलफलबाट ।

कक्षा दोहोऱ्याउने दर	शुन्य रहेको	दिवा खाजा कार्यक्रमको व्यवस्था गरिएको । छात्रवृत्तिको कार्यक्रम संचालन गरिएको ।	न्यून अवस्थामा कक्षा दोहोऱ्याउने दर रहेको
कक्षा उत्तीर्ण हुने दर	शत प्रतिशत	आधारभूत तहमा ग्रेड बृद्धिको व्यवस्था गरिएको । दिवा खाजा कार्यक्रमको व्यवस्था गरिएको । छात्रवृत्तिको कार्यक्रम संचालन गरिएको ।	सरकारको नीतिअनुसार ग्रेडवृद्धि गरी कक्षा उत्तीर्ण भएका
आधारभूत तहमा तालिम प्राप्त शिक्षक संख्या	९० प्रतिशत भन्दा माथि	१०० प्रतिशत । शिक्षण सिकाइको तालिम, शिक्षा विषयको अध्ययन । सेवाकालिन तालिम ८० प्रतिशत ।	निजी स्रोतका केही शिक्षकले सेवाकालीन तालीम लिन बाँकी रहेको
प्रतिकक्षा कोठा विद्यार्थी संख्या ।	तथ्याङ्क उपलब्ध नभएको ।	माध्यमिक तहका धेरै विद्यालयहरुमा पछिल्लो समय अङ्ग्रेजी माध्यमको पठनपाठनका साथै शैक्षिक गुणस्तर सुधार भएका कारण केही विद्यालयहरुमा विद्यार्थीको चाप प्रोटोकलभन्दा बढी रहेको र ती विद्यालयहरुमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माणअन्तर्गत कक्षा कोठा थप, शौचालय व्यवस्थापन, ल्याबजस्ता सुधारका कार्यहरु गरिएको । साथै न्यून विद्यार्थी भएका विद्यालयहरुलाई मर्ज गर्दै लैजाने नीति अवलम्बन गरिएको ।	माध्यमिक विद्यालयमा प्रति कक्षाकोठा विद्यार्थी संख्या सन्तोषजनक रहेको र आधारभूत तहका केही विद्यालयमा न्यून रहेको ।
स्थानीय तहबाट सहयोग भएका विद्यालय संख्या	आवश्यकताका आधारमा गरिएको ।	१० वटा कक्षाकोठा निर्माण, लैगिकमैत्री शौचालय निर्माण, खेलकुद मैदान निर्माण, कम्पाउन्ड वाल निर्माण । विद्युत पङ्खा जडान, कम्प्युटर खरिद तथा मर्मत, कम्प्युटर ल्याब स्थापनालगायतका कार्य गरिएको ।	पूर्वाधार तर्फ आवश्यकताका आधारमा स्थानीय तहले सहयोग गर्दै गरेको पाइयो ।
दलित बालबालिकाको शिक्षमा पहुँच	११३३ जना छात्रा ५८२ । छात्र ५५१ शिक्षामा पहुँच बढ्दै गएको।	(क) आधारभुत तह कक्षा १ देखि ५ सम्मका छात्रा तथा छात्रलाई छात्रवृत्ति प्रदान गरिएको । (ख) आधारभूत तह कक्षा ६ देखी ८ तहमा छात्रा तथा छात्रलाई छात्रवृत्ति प्रदान गरिएको । ग) सामुदायिक विद्यालयमा कक्षा १२ सम्म १०९८ जना,छात्रा ५६७, छात्र ५३१ घ) कक्षा ८ सम्म ७५६ जना छात्रबृत्ति पाउँदै गरेको ।	दलित बालबालिका दलित भएकै कारण शिक्षाको पहुँचबाट बाहिर नरहेको देखिन्छ । (फागुनमा भएको प्रधानाध्यापक सँगको बैठकको निष्कर्ष)
खानेपानी तथा सरसफाई			
स्वच्छ पानी पुगेको परिवार संख्या वा प्रतिशत	पालिका भित्रका अधिकांश नागरिक ट्युबेलको पानी पिइरहेका छन्	तोपगाछी खानेपानी आयोजना निर्माण सम्पन्न भई सञ्चालनमा आएको । समयगढ, लखनपुर, केराधाप र केर्खामा सञ्चालनमा । क्याम्पामा निर्माण सम्पन्न खानेपानी वितरण हुन बाँकी । गाउँपालिकाभर खानेपानी वितरण । लखनपुर जम्मा ४ वटा । पानीका श्रोतहरुको संरक्षण कार्य भएको । खानेपानीका लागि ट्युबेल वितरण गरिएको । खानेपानीको ओभरहेड टंकी निर्माण गरिएको ।	वडा नम्बर १ का केही भागबाहेक अन्यत्र खानेपानी पाइपलाइन बिस्तार भइसकेको । गत वर्षको भन्दा केही सुधार उन्मुख रहेको ।
शौचालय भएको विद्यालयको संख्या वा प्रतिशत ।	अनुमानित ९९ प्रतिशत	कमल गाउँपालिकाका सामुदायिक तथा संस्थागत ५० वटै विद्यालयहरुमा शौचालय निर्माण भएको । कमल गाउँपालिकाका विपन्न परिवारका केही घरहरुमा साझेदारी शौचालय बाहेक सबै	बढदो चेतनाका कारण सबै घर परिवारमा शौचालय निर्माण भएको र सबै नागरिकहरु

		घरपरिवारमा एक घर एक चर्पी निर्माण प्रक्रिया पुरा भई खुल्ला दिशामुक्त गाउँपालिका घोषणा भइसकेको ।	शौचालयमै दिसा पिसाब गर्ने आनीबानीमा परिवर्तन आएको ।
खानेपानी सुविधा भएको प्राथमिक विद्यालय संख्या	७० प्रतिशत	२१ वटा सामुदायिक र २९ वटा संस्थागत विद्यालयहरुमा खानेपानी धारा, ट्युववेल जडान गरी पिउने पानीको उपलब्धता भएको ।	सबै विद्यालयहरुमा पिउने पानीको पहुँच स्थापित भएको ।
शौचालय भएको परिवार संख्या/	९९.५ प्रतिशत	स्वास्थ्य संस्था, वडा कार्यालय, जनप्रतिनिधि, विद्यालयबाट शौचालय प्रयोग र सरसफाइसम्बन्धी आवश्यक ठाउँहरुमा विभिन्न जानकारीमूलक छलफल गरिएको । स्वास्थ्य उपचार गर्न आउने नागरिकहरुलाई शौचालय प्रयोग तथा सरसफाइको बारेमा सन्देश प्रवाह गरिएको ।	कतिपय घरमा २ परिवारले एक शौचालयको प्रयोग भएपनि बाहिर शौच गर्नेको संख्या वडागत तथ्यांक संकलनमा नभेटिएको ।
सुधारिएको चुलो भएको परिवार संख्या	सुधारिएको चुलो र बायो ग्याँसका कार्यक्रम सञ्चालन भएको	अधिकांश नागरिकले एलपि ग्याँसको प्रयोग गरेको देखिन्छ । बायोग्याँस निर्माण भएको । सुधारिएको चुलो तथा बायोग्याँस जडान कार्यलाई तीव्रताका साथ कार्य गरिएको ।	विपन्न बस्तिका केही परिवार बाहेक सबैजसोले एलपी ग्याँस बायो ग्याँस विद्युतीय चुलो प्रयोग गरेको देखिन्छ ।
महिला, बालबालिका तथा समावेशी क्षेत्र			
बाल बिवाहको संख्या	कुनै तथ्याङ्क नभएको ।	बाल क्लब सक्रिय रहेका, बाल सञ्जाल सक्रिय रहेको, साझेदार संस्थाहरु सक्रिय रहेको । जनचेतनामूलक सन्देश प्रवाह र बाल क्लब परिचालन र व्यवस्थापन सम्बन्धि तालिम संचालन गरिएको । २०८० साल फागुनमा प्रधानाध्यापकहरुसँगको बैठकमा बालविवाह छिटपुट देखा परेको र त्यसको न्यूनीकरण कसरी गर्न सकिन्छ भन्ने बारे छलफल भएको । विवाह गरेर बालबालिकाहरु विद्यालय आएको सूचना प्राप्त भएको ।	प्रदेशकै पहिलो बालमैत्री गाउँपालिका घोषणा भएको ।
सामाजिक बिकृति र बिसंगती	सामाजिक बिकृतिका छिटफुट घटना हुने गरेको ।	लैङ्गिक हिंसा नियन्त्रणमा पुरुष सहभागिता सहितको समविकास कार्यक्रम संचालन गरिएको सामाजिक विकास मन्त्रालय र राष्ट्रिय अपाङ्ग महासंघसँगको साझेदारीमा विभिन्न सामाजिक बिकृति र विसंगती विभिन्न गोष्ठी जस्ता कार्यक्रमहरु संचालन गरिएको । बालविवाह बालबालिकामा हुने हिँसा विरुद्धका सचेतना कार्यक्रम संचालन गरिएको । महिला हिंसा बिरुद्धको १६ दिने अभियान कार्यक्रम संचालन गरिएको । कुरीति, कुप्रथा, लैङगिक हिंसा, मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार बिरुद्धका सचेतना कार्यक्रम संचालन गरिएको । यौनजन्य दुर्व्यवहार, श्रम शोषण, दाइजो प्रथा बिरुद्धका कार्यक्रमहरु संचालन गरिएको ।	न्यायिक समिति र मेलमिलाप केन्द्र मार्फत सामाजिक बिकृति र बिसंगतिसँग सम्बन्धि उजुरी आउने गरेको र त्यस उजुरीलाई घटनाको प्रकृति हेरी परामर्श दिने, मेलमिलाप गराउने सम्मका कार्यहरु गरेको देखिन्छ ।
सामाजिक सुरक्षा (जेष्ठ नागरिक, एकल महिला, अपांग,		सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रममा समावेश भएका ज्येष्ठ नागरिक, एकल महिला, अपांगता, पिछडिएको क्षेत्र तथा लोपोन्मुख जातीलाई	सबै क्षेत्र समेटिएको न्यायपूर्ण समाजको निर्माण हुँदै गएको ।

पिछडिएको क्षेत्र तथा लोपोन्मुख जाती)	सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमले सबैलाई समेटेको ।	सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रममा समेटिएको । विपन्न परिवारको स्वास्थ्यमा पहुँच ल्याउन स्वास्थ्य बिमाको माध्यमबाट स्वास्थ्य उपचार कार्यक्रमबाट सरकारको अनुभूति दिलाउन सफल भएको । महिला सशक्तिकरणका कार्यहरु भएको । महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक, अपांगता, लोपोन्मुख जातीहरुका लागि महिला सशक्तिकरण कार्यक्रम, बालबालिकाका लागि बाल बिवाह, यौनजन्य हिंसा न्युनिकरण जस्ता कार्यक्रम, अपांगका लागि परिचयपत्र वितरण, सहायक सामग्री वितरण जस्ता महत्वपूर्ण कार्यक्रमहरु संचालन गरिएको ।	
जनचेतना तथा गरिबि निवारण			
बालश्रमको अवस्था	बालमैत्री क्रियाकलापलाई तिव्रता दिइएको ।	बालमैत्री गाउँपालिका घोषणाका क्रममा ग्राम सर्भेक्षण गरिएको । विद्यालय तथा बाल क्लब र बाल सञ्जालमार्फत् बाल श्रमको अवस्थाको टोलस्तरीय चेतनामूलक कार्यक्रम गरिएको । बाल भेला, बालविवाह, श्रम शोषण, लागू पदार्थ दुर्व्यसनी सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम । बाल दिवस, उद्घोषण तालिम, खेल सामग्री वितरण गरिएको	बालमैत्री पालिका भइसकेका कारण बाल श्रमको संख्या शुन्य रहेको ।
बाल क्लवहरूको अवस्था	पालिकाभित्र ५६ वटा बाल क्लव र ८ वटा बालसंजाल गठन गरी सूचिकृत गर्ने कार्य सम्पन्न भएको । बालबालिकाको हक-अधिकार सम्बन्धि विभिन्न समयमा बैठक, छलफल जस्ता महत्वपूर्ण कार्य भएका	६२ वटा बाल क्लब गठन गरिएको । विद्यालय स्तरका बाल क्लबलाई सक्रिय बनाइएको । समुदाय स्तरका बाल क्लबलाई सक्रिय बनाइएको । वडास्तरीय बाल सञ्जाल गठन तथा परिचालन पालिका स्तरीय बाल सञ्जाल गठन तथा परिचालन नियमित भएको ।	बाल क्लबहरुको सक्रियताका कारण बाल बिबाह, बाल हिँसा, बाल अधिकार जस्ता कार्यमा सुधार भई बालमैत्री पालिका घोषणा भएको ।
महिला हिंसा	पालिका स्तरीय न्यायिक समिति, वडाहरुमा मेलमिलाप केन्द मार्फत हिँसामा परेका महिलाहरुलाई हिँसाकै घटना भए न्यायालयसम्म पुर्‍याउने कार्य भएको ।	पालिका स्तरीय न्यायिक समिति, वडाहरुमा मेलमिलाप केन्द्र स्थापना भई हिँसामा परेका महिलाहरुका लागि मेलमिलापबाट समाधान भएका र हिँसाकै घटना भए न्यायालयसम्म पुर्‍याउने कार्य भएको । वडा तहबाटै त्यसलाई अघि बढाइएको । २४ वटा मुद्दा महिला प्रथम पक्ष भइ न्यायिक समिति सम्म पुगेको । १६ दिने लैगिक हिसा अभियान, महिलाहरुका लागि नेतृत्व विकास तालिम, लैगिक हिंसा र प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी तालिम गरेको । किशोरी आत्मरक्षा तालिम ३७ जनालाई ।	महिलाहरुमा न्यायिक पहुँचमा अभिबृद्धि भएको र हिसाँ बिरुद्धको आवाज सशक्त बन्दै गएको । महिलालाई जागरुक बनाएको ।
रोजगारीको अवस्था	४२८ जना बेरोजगार सूचिकृत गरिएका मध्ये ५९ जनालाई विभिन्न ९ वटा आयोजनामा ४,०५३ दिन रोजगारी दिइएको । बेरोजगारहरुको नयाँ	६२९ जना बेरोजगार सूचिकृत गरिएका मध्ये पुरुष ३५० महिला २७९ जना रहेको । त्यस मध्ये ६५ नेपाल सरकार र ३९ विश्व बैकका लागि छनौट भएका । विभिन्न २७ वटा आयोजनामा ५,५३८ दिन रोजगारी प्राप्त गरेका । एसी फ्रिज मर्मत तालिम, वाइरिंग तालिम, मोवाइकल मर्मत	२७ वटा आयोजनामा बेरोजगारहरुलाई रोजगारी सिर्जना गरि आयआर्जन तथा सिप विकासको कार्य गराउन सफल भएको ।

	सूचिकृत गरि रोजगारी सृजना गर्ने कार्यक्रमको सुरुवात भएको ।	तालिम, ढाका बुनाइ तालिम सम्पन्न गरेको ।	
स्वरोजगारका प्रयासरहरु	कृषि उत्पादनबाट गरिबी निवारणका लागि सिँचाइ मोटर, माटो परीक्षण ,बिउ अनुदान, बंगुरका पाठा-पाठी अनुदान, आलु पकेट, धान प्रवर्द्धन, मकै पकेट, माछा उत्पादन कार्यक्रम सञ्चालन गरि स्वरोजगार निर्माणका कार्य गरिएको । सूचिकृत भएका मध्ये ५९ जनालाई विभिन्न ९ वटा आयोजनामा रोजगारी दिइएको । बेरोजगारहरुको नयाँ सूचिकृत गरि रोजगारी सृजना गर्ने कार्यक्रमको सुरुवात भएको।	६२९ सूचीकृत बेरोजगारहरु मध्ये, ५३३८ दिन २७ वटा आयोजनामा रोजगारी दिइएको । एसि फ्रीज तालिम ३५ जना, कफी बनाउने तालिम ६९ जना, वाइरिगं तालिम ३५ जना, मोवाइल मर्मत तालिम ३५ जना, व्यवसायिक उद्यमशिलता तालिम ३३ जना, कानुनी अभिमुखीकरण तालिम ३८ जना, लोकसेवा तयारी कक्षा ६० जना, ढाका बुनाइ तालिम ४१ जना, अपागंतालाई उद्यमशिलता तालिम, २८ जना, सिलाइकटाइ ४३ जना, चप्पल बनाउने १५ जना, झोला बनाउने, हेयर कटिंग १२ जना, लघु उद्यमविकास तालिम अर्न्तगत प्रविधि हस्तान्तरण, चुरा पोते गुडिया तालिम, साबुन फिनेल बनाउने तालिम । कमल प्राङगारिक मल झोल मल ४० हजार केजी, युरिया २ टन, १८ रोल मल्चिङ, टनेल ३५ थान, मौरी गोला ९ घार, धानको बिऊ, आमस्मिक विषादी,बंगुरको गोठ सुधार, चिलिङ भ्याट, माछाका भुरा वितरण जस्ता कार्यक्रमहरु स्वरोजगारका प्रयासमा गरेको देखिन्छ ।	पालिकाको आन्तरिक स्रोत, सशर्त अनुदान, प्रधानमन्त्री कृषी आधुनिकीकरण, विश्वबैक, नेपाल सरकार, मेडपा कार्यक्रम मार्फत स्वरोजगारका लागि स्रोत अनुसारको प्रयास भएको देखिन्छ ।
गरिवी निवारणका प्रयासहरू	गरिबी निवारणका लागि सिँचाइ मोटर, निःशुल्क माटो परीक्षण, मकैको बिउ, धानको बिउ, तरकारीका मिनिकिट, टनेल, थोपा सिँचाइ, बंगुरका पाठा-पाठी अनुदानमा वितरण गरिएको । ५९ जना बेरोजगारलाई रोजगारी दिइएको । धान प्रवर्द्धन कार्यक्रम, मकै आलु पकेट, तरकारी पकेट, कार्यक्रम सञ्चालनमा ल्याइएको ।	कृषकको लागि कृषि उत्पादनमा माटो सुधारका लागि माटोको नमूना परिक्षण कार्य गरिएको, जैविक बिषादी तथा जैविक मल निर्माण गर्ने तालीम तथा निर्माण सामग्री वितरण गरी मल तथा विषादी बनाइएको । जैविक तथा दीर्घकालिन कृषि उत्पादनका लागि बिभिन्न मल र जैविक विषादी निशुल्क वितरण गरिएको । उत्पादन बृद्धि गरि गरिबी घटाउन, उन्नत जातका विऊ, नस्ल सुधार कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको । विभिन्न सीपमूलक तालिमहरु प्रदान गरि स्वरोजगार बनाउदै गरिबी निवारणलाई घटाउने प्रयास भएको देखिन्छ । कृषि यन्त्रदेखि गोठ सुधार सम्म पशु आहारादेखि पाठापाठी वितरण सम्मका क्रियाकलापबाट गरिबी निवारणमा प्रयास गरेका देखिन्छ । सूचीकृत बेरोजगारहरुलाई रोजगारी दिइएको ।	गरिबी निवारणमा क्रमसः सुधार भइ स्वरोजगार बन्दै गएको देखिन्छ ।
सामाजिक परिचालन	सामाजिक विकास मन्त्रालय र राष्ट्रिय अपाङ्ग महासंघ संग साझेदारीमा विभिन्न कार्यक्रम संचालन गरिएको । अपाङ्गता महासंघको	बाल क्लब गठन तथा परिचालन गरिएको, महिला सञ्जालहरु गठन तथा परिचालन भइरहेको । अपांगता भएकाहरुको पालिका स्तरको समिति गठन भइ कार्य गरिरहेको । स्काउटको पालिका स्तरीय समिति गठन भई काम अघि बढाइरहेको । रेडक्रससँग नियमित समन्वय र साझेदारीमा कार्य	सामाजिक परिचालन फराकिलो बन्दै गएको ।

	सहकार्यमा सामाजिक परिचालनका काम भएको	भइरहेको । टोल विकास संस्थाहरुले तल्लो तह सम्म क्रियाशिल रहेको ।	
वातावरण सुधारका प्रयासहरु	सिमसार संरक्षण, जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको । वातावरण मैत्री पूर्वाधारको नीति लिइएको । खुल्ला क्षेत्र सार्वजनिक ऐलानी जग्गामा बृक्षरोपण, घेराबारा जस्ता महत्वपूर्ण कार्य गरिएको । फोहोरमैला संकलन तथा व्यवस्थापनका कार्य भएको ।	कमल गाउँपालिका भित्रका प्राकृतिक स्रोत, खोला उत्खनन् लगायतका कार्य गर्दा वातावरणीय प्रभाव मुल्यांकन, प्रतिवेदनका आधारमा प्राकृतिक स्रोतहरुको उत्खनन कार्य गर्ने गरिएको । ठूला योजनाहरु सञ्चालन गर्दा डिपीआर, प्राकृतिक प्रभाव मुल्यांकन जस्ता कार्य गर्ने गरिएको । वातावरण मैत्री पूर्वाधारको नीति लिइएको । खुल्ला क्षेत्र सार्वजनिक ऐलानी जग्गामा बृक्षरोपण, घेराबारा जस्ता महत्वपूर्ण कार्य गरिएको । फोहोरमैला संकलन तथा व्यवस्थापनका कार्य भएको । विपद् जाखिम न्युनिकरण तथा वातावरणीय जोखिम न्युनिकरणका लागि विपद् व्यवथापन समिति गठन गरिएको ।	वातावरणीय र विपद् जोखिम न्युनिकरणका लागि कार्य भइरहेको ।
एच.आइ.भि र एड्स	आमाबाट बच्चामा सर्ने HIV संक्रमणको जाँच गर्भावस्थामा नै गर्ने गरिएको । क्षयरोगका बिरामीहरुलाई समेत HIV जाँच गर्ने गरिएको ।	आमाबाट बच्चामा सर्ने HIV संक्रमणको जाँच गर्भावस्थामा नै गर्ने गरिएको । क्षयरोगका बिरामीहरुलाई समेत HIV जाँच गर्ने गरिएको ।	आमाबाट बच्चामा सर्ने HIV संक्रमणको जाँच गराउनु पर्छ भन्ने सोचको बिकास भएको ।
विकासमा समान सहभागिता सेवाहरूमा पहुँच			
स्थानीय बजार पुग्न लाग्ने समय	कमल गाउँपालिकाद्वारा स्थानीय हाट बजारलाई प्रबर्द्धनको काम भइरहेको । सरडपाडा बजार, गेउरिया बजार, केर्खा बजार लगायतका बजार व्यवस्थापनको काम भएको । स्थानीय कृषि उत्पादनलाई बजार सम्म ल्याइपुर्याउनका लागि कृषि सडक निर्माण भइरहेका ।	वडा नम्बर १ मा धान, खरबुजा खेति, वडा नम्बर २ मा धान, मकै, तरकारी खेती भइरहेको । वडा नम्बर ५,३ का केही भाग बाहेक अधिकाश भुभाग कृषि मै निर्भर रहेका । प्रत्येक वडाका नागरिकले केर्खा, दमक बजार, गेउरिया, क्याम्पा, रंगपुर बजार सम्म कृषि उपज विक्री गर्न सडकको पहुँच बिस्तार, मर्मत सम्भार, कालोपत्रेका कार्य भएको । कृषि बजारहरुमा टहरा निर्माण विक्री केन्द्रको मर्मत सम्भारका कार्य भएको देखिन्छ ।	१ देखि ७ वटै वडाका कृषि उत्पादनलाई बजारीकरणमा सहजता पुगेको, उत्पादनलाई आधा घण्टा भित्र बजारको पहुँच स्थापित गराउन सफल भएको ।
कृषि सेवा केन्द्र जान लाग्ने समय	स्थानीय तहमा नै कृषि शाखा स्थापना भएको । प्राविधिकहरुबाट माटो परीक्षण, महामारी रोग, किरा र आवस्यक कृषि उपचार लगायतको सेवा आवस्यकताका आधारमा घर-घरमा नै दिने कार्यको शुरुवात भएको ।	स्थानीय तहले कृषकहरुको सुविधालाई मध्यनजर गर्दै कृषि उत्पादनका लागि माटो परिक्षण, रोगकिरा व्यवस्थापन, उत्पादन सहजीकरणका लागि आवश्यक प्राविधिकहरुको व्यवस्था गरि महामारीजन्य रोगकिरा व्यवस्थापन, जैबिक मल तथा बिषादीहरुको प्रयोग प्रबर्द्धन, माटोको उर्वराशक्ति बृद्धि सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम कृषकको घरदैलोसम्म कृषि सेवा पुर्याउने कार्य भएको ।	किसानको घरदैलोमा प्राविधिक सेवा पुर्याउन सफल भएको ।

भौगोलिक क्षेत्र, महिला, पिछडीएका तथा सीमान्तकृत वर्गको संख्या, निजहरुले पाएको सेवा तथा दिइएको विषेश अवसरहरु	ज्येष्ठ नागरिक, आदिबासी, महिला, पिछडीएका तथा सीमान्तकृत वर्ग, बालबालिका, अपाङ्गता, युवा, दलित, भूमिहिन, विपन्न नागरिकहरुको लागि सिप, दलित छात्रवृत्ति, अभिमुखिकरण, घरबस्ती निर्माण, लगायत समग्र क्षेत्र समेटेको नीति, कार्यक्रम तथा बजेटको व्यवस्थापन गरिएको ।	अति विपन्न, असहाय, तथा पूर्ण अपांगता भएका व्यक्तिहरुलाई न्यानो लुगा वितरण, आदीबासी तथा जनजाति युवाहरुलाई एडभान्स वाइरिङ तालिम, आदीबासी तथा जनजातिहरुको भेसभुसा तथा सस्कृति संरक्षण, युवाहरुलाई कानुनी अभिमुखीकरण कार्यक्रम, दलित समुदायका व्यवसायीहरुलाई उद्यमशिल तालिम, किशोरी आत्मरक्षा तालिम, दलित तथा लक्षित वर्गका महिलाहरुलाई नेतृत्व विकास तालिम । लैगिक हिंसा तथा प्रजनन स्वास्थ्य तालिम प्रदान, ज्येष्ठ नागरिक दिवस तथा सम्मान कार्यक्रम, अपांगता दिवस, सहायता सामाग्री खरिद तथा वितरण, दृष्टिबिहिन अपांगताहरुलाई गमनशिल तालिम, स्वास्थ्य बिमा, सांकेतिक तथा दोभाषे तालिम, अपांगमैत्री सरचना निर्माण, बालमैत्री स्थानीय शासन समिति सक्रियता कार्यक्रम, अभिभावक शिक्षा कार्यक्रम, वडा कार्यालयमा स्तनपान कक्ष व्यवस्थापन, विपन्न बालबालिकाहरुलाई शैक्षिक सामाग्री, गरिबीको रेखामुनी रहेकाहरुलाई बिभिन्न तालिम । दलित विद्यार्थीको शिक्षामा पहुँचका लागि छात्रबृत्ति कार्यक्रम ।	सबै क्षेत्रलाई समेटेर विकासका अवसर सुनिश्चित भएको देखिन्छ ।

जनशक्ति			
जनशक्ति विकासमा भएका प्रयासहरु	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत १, प्रशासकिय अधिकृत २, लेखा अधिकृत १, लेखा सहायक १, उजुरी प्रशासक १, कम्प्युटर अपरेटर १, सहायक चौथो १, इन्जीनियर १, सव इन्जीनियर १, रोजगार संयोजक १, स्वास्थ्य शाखा प्रमुख १, शिक्षा शाखा प्रमुख १, कृषि शाखा प्रमुख १, कृषि स्नातक १, पशु शाखा प्रमुख १, पशु स्वास्थ्य प्राविधिक १, अधिकृत छैटौं २, ना.प्रा.स. २, सहायक पाँचौं १, सूचना प्रविधि अधिकृत १, अ.स.इ. २, अमिन १, खा.पा.स.टे. १, सर्वेक्षक १, प्राविधिक सहायक २, रोजगार सहायक १, परिवार परामर्शकर्ता १, रोजगार परामर्शकर्ता १, सामाजिक परिचालक २, सहायक १, एम.आइ.एस. अपरेटर १, शाखा प्रमुख (महिला तथा बालबालिका शाखा) १, अपांगता सहायता सहजकर्ता १, उद्यम विकास सहजकर्ता १, वडा सचिव ७, कार्यालय सहयोगी १३, सवारी चालक २, ट□ाक्टर चालक १, सरसफाई कर्मचारी २ ।		माग अनुसार लोक सेवा आयोगले पदपुर्ति गर्दै गरेको ।
नीति तथा कार्यक्रमहरु	**पूर्वाधार विकास :** **सामाजिक विकास:** **आर्थिक विकास :** **वातावरण तथा विपद्**	जनस्वास्थ्यसम्बन्धी नीति, शिक्षा, युवा तथा खेलकुद नीति, खानेपानी तथा सरसफाइ, लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण, कृषि, पशु, पर्यटन, प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम, लघु उद्यम विकास, सडक, पुल, कल्भर्ट तथा झोलुङ्गे पुल, बस्ती विकास तथा सहरी योजना, संस्थागत	सातै वडाको समानान्तर विकासका लागि कानुनमा भएका समग्र क्षेत्रलाई समेटी नीति निर्माण गरिएको । बस्तीस्तरदेखि योजना छनोट गर्दै विभिन्न समितिमार्फत्

	व्यवस्थापन :	विकास तथा सुशासनसम्बन्धी नीति निर्माण गरी आवश्कय कार्यक्रम र बजेटको व्यवस्थापन गरिएको छ। उपयुक्त समयमा नै नगरसभामार्फत् नीति तथा कार्यक्रमहरु ल्याइएको देखिन्छ। कूल आयतर्फ रु. ७४,८८,२४,८५२) (चौरहत्तर करोड अठासी लाख चौबिस हजार आठ बाउन्न मात्र) कूल व्ययतर्फ रु. ७४,८८,२४,८५२) (चौरहत्तर करोड अठासी लाख चौबिस हजार आठ बाउन्न मात्र) व्यय मध्ये चालु तथा प्रशासनिक खर्च वडा कार्यालय प्रशासनिक खर्च र विषयगत शाखाहरूको खर्च र पुँजीगत खर्चहरू शिर्षकगत रूपमा देहाय अनुसार प्रस्ताव गरेको छ। **१. चालु तथा प्रशासनिक खर्चतर्फ** गाउँपालिका १७,५४,३२,५००/- (सत्र करोड चौवन्न लाख बत्तीस हजार पाँच सय) सशर्त चालू : २२,९२,००,०००/- (बाइस करोड बयानब्बे लाख) जम्मा : ४०,४६,३२,५००/- (चालिस करोड छयालीस लाख बत्तीसहजार पाँच सय) **२. पूँजीगत खर्च तर्फ** ३४,४६,९२,३५२ (चौतिस करोड छयालिस लाख बयानब्बे हजार तीन सय बाउन्न) जम्मा रु. ७४,८८,२४,८५२ (चौरहत्तर करोड अठासी लाख चौबिस हजार आठ बाउन्न मात्र) **विषयगत क्षेत्रतर्फ** (क) आर्थिक विकासतर्फ रु. ४,८९,६०,००००- (चार करोड उनानब्बे लाख साठी हजार) (ख) सामाजिक विकासतर्फ रु. २९,०५,९७,५००- (उन्नतीस करोड़ पाँच लाख सन्तानब्बे हजार पाँचसय)	छलफल गर्दै सभामार्फत् कार्यक्रम तथा बजेटलाई सर्वसम्मत रुपमा निर्णय गरी कार्यान्वयनमा आएको देखिन्छ। .

		(ग) पूर्वाधार विकासतर्फ रु. २७,८३,२७,३५२/- (सत्ताइस करोड़ त्रियासी लाख सत्ताइस हजार तीनसय बाउन्न) (घ) वातावरण तथा विपद व्यवस्थापनतर्फ रु. ५२,७०,०००/- (बाउन्न लाख सत्तरी हजार) (ङ) संस्थागत, सुशासनसम्बन्धी रु. ११,५६,७०,००० (एघार करोड छपन्न लाख सत्तरी हजार (च) पर्यटनसम्बन्धी रु. १,००,००,००० एक करोड) जम्मा रु. ७४,८८,२४,८५२ (चौहत्तर करोड अठासी लाख चौबिस हजार आठ बाउन्न मात्र)	
भौतिक अवस्था ।	वडा नं. १ बाहेक अन्य वडाका केहि वडा कार्यालय निर्माणको चरणमाा रहेका र केहि वडाहरु पुरानै भवनमा रहेको । प्रशासनिक भवन आफ्नै रहेको । पालिका अस्पतालको भवन निर्माणको प्रकृयामा रहेको सबै वडामा स्वास्थ्य संस्था स्थापना भएका । सबै वडाहरुबाट पालिका, स्वास्थ्य संस्था, विद्यालय, कृषि केन्द्र, पशु केन्द्रसम्म वर्षभरी नै यातायातका सरल र सहज ढंगबाट संचालन गर्ने कार्य द्रुत गतिमा गरिएको ।	वडा नम्बर १ देखि ७ सम्म सबै वडा कार्यालयको भौतिक सरचना निर्माणको कार्य सम्पन्न भइसकेको । वडा नं २ निर्माण सम्पन्न भएपनि भवनमा सरिनसकेको । सबै स्वास्थ्य संस्थाहरु सरकारी संरचनामा रहेर सेवा दिएको देखिन्छ । पालिका अस्पताल सञ्चालनमा रहेको देखिन्छ । ३१ वटा बालविकास केन्द्र मध्ये १३ वटालाई सुविधा सम्पन्न बनाउन सफल भएको देखिन्छ । ७ वटै वडाका नागरिक स्वास्थ्य उपचार सेवा, विद्यालय, कृषी केन्द्र सम्म बाह्रै महिना यातायातको पहुँच सुनिश्चित भएको देखिन्छ । २८५२ मिटर कालोपत्रे सम्पन्न गरेको देखिन्छ । ६.३११ किलोमिटर सडक स्तरउन्नती, २५.९ किलोमिटर सडक ग्राभेल भएको देखिन्छ । खानेपानी पाइपलाइन १२.६७ किलोमिटर । ९८४ मिटर, १८ वटा कल्भर्ट, ९ वटा मठमन्दिर, ३६० मिटर कम्पाउण्ड वाल, ४ वटा चौतारा, ४०६ मिटर प्लम वाल, १७ वटा पूर्वाधार विकासका कार्यक्रम मध्ये २ वटा निर्माणाधिन, १४ वटा सम्पन्न, १ बहुवर्षीय योजना रहेका छन् ।	कमल गाउँपालिकाको भौतिक प्रगतिको अवस्था सन्तोषजनक देखिन्छ । सबै क्षेत्रमा पहुँच अभिबृद्धिका लागि विकासका पूर्वाधारमा कार्य गरेको देखिन्छ ।
समन्वय र सहकार्यका प्रयासहरु	केन्द्र सरकार, प्रदेश सरकार, छिमेकी पालिका, संघ संस्थासंग समन्वय र सहकार्यमा कार्य गरिएको ।	अन्तर पालिका स्तर प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन उपभोग सम्बन्धी बैठक हुने गरेको । चुलाचुली गाउँपालिका र कमल गाउँपालिका जोड्ने सडक निर्माण थालनी भएको । आम्दा अस्पतालसँग पालिका अस्पतालको सहकार्य देखिएको । रोजगार मेलामा उद्योग वाणिज्य संघ सँग सहकार्य गरिएको गैह्र सरकारी संस्थाहरु सँग सहकार्यको कार्यक्रम जारी रहेको ।	अन्तर पालिका र स्थानीय सघ संस्था सँग नियमित रुपमा समन्वय र सहकार्य हुने गरेको ।
कृषि शाखा			

सामाजिक जिम्मेवारीको क्षेत्र	०७८।०७९ को अवस्था	आर्थिक वर्ष ०७९/०८० का प्रयासहरु	उपलब्धी
सहकारी खेती साना सिचाई तथा मल विऊ ढुवानी ।	साझेदारी तथा सहकारी खेतिका लागि व्यवसायिक उत्पादनका लागि उन्नत जातका तरकारी तथा बालिका बिउहरु ५० % अनुदानमा वितरण । ५० वटा इलेक्ट्रोनिक मोटर १०० प्रतिशत अनुदानमा वितरण गरिएको । सामुहिक खेतिका लागि बोरिङ अनुदान । उन्नत जातका धान ५०% र मकैको बिऊ १००% अनुदानमा वितरण गरिएको । सहकारी तथा समुह मार्फत मल ढुवानी तथा वितरण कार्य गरेको ।	कमल गाउँपालिकाले सहकारी तथा समूह खेतीका लागि बीउ आलु उत्पादन कार्यक्रम इन्द्रेणी कृषक समूहको मागमा पिबिएस दाना उपलब्ध गराइएको । प्रत्येक वडाका २५ जना किसानलाई तोरीको मूल बीउ उपलब्ध गराइएको । सिँचाइ मिटरमा बिलको ५० प्रतिशत रकम भुक्तानी व्यवस्था गरिएको । व्यावसायिक उत्पादनका लागि उन्नत जातका तरकारी तथा बालिका बिउहरु ५० % अनुदानमा वितरण । ६० वटा इलेक्ट्रोनिक मोटर अनुदानमा वितरण गरिएको । धानबाली प्रवर्द्धनका लागि सिँचाइ मोटर १५ थान र २.८ टन धानको बीउ वितरण गरिएको । धानबाली पकेट विकास कार्यक्रम २०७८/०७९ का लागि उन्नत जातको धानको बीउ साढे ३ टन र ५ थान सिँचाइ मोटर वितरण गरिएको । नयाँ धानबाली पकेट विकास कार्यक्रममा १०.५ टन धानको बीउ, सिँचाइ मोटर १० थान वितरण गरिएको ।	सिंचाइको क्षेत्रमा बृद्धि भएको । सिँचाईमा बृद्धि भएको । उन्नत जातका बिउ मार्फत स्थानीय जातको बिउ भन्दा प्रति हेक्टरमा बढी उत्पादन भएको । सिँचाइ मोटर तथा बिलमा दिइएको अनुदानका कारण सिँचाइ क्षेत्र वृद्धि भई उत्पादन बढेको । धान पकेट कार्यक्रमअन्तर्गत धानको बीउ वितरण गर्दा धान उत्पादन वृद्धि भएको । कृषि सहकारीका मल डिपोमार्फत् किसानहरुलाई आवश्यक पर्ने मल ढुवानी गरिएको । जैविक मल र विषादी निर्माण गरी वितरण गरिएको ।
नगदे बाली	कार्यक्रम नभएको ।	केही स्थानहरुमा केरा खेती, सामान्य सुपारी खेती, ड्रागन खेती, उखु खेती कार्यक्रम किसानले आफैँ शुरु गरेका ।	पालिकाले नगदेबाली कार्यक्रममार्फत् आर्थिक उन्नतिका लागि सोच बनाएको ।
तरकारी तथा बाली विकास कार्यक्रम	मकै पकेट र धान प्रवर्द्धन कार्यक्रम भएको ।	तरकारी बालीका लागि ६५ वटा टनेल वितरण, मल्चिङ प्लास्टिक १८ रोल वितरण गरिएको । नयाँ धानबाली पकेट कार्यक्रम सञ्चालन गरी बीउसमेत वितरण गरिएको । पुरानो पकेट कार्यक्रमको निरन्तरता दिँदै बीउ वितरण गरिएको । धान बालि प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन गरी बीउ वितरण गरिएको ।	तरकारी बालीमा उत्पादन वृद्धि भएको, बाली विकास कार्यक्रमअन्तर्गत धानको उत्पादनमा वृद्धि भएको ।
माटो परीक्षण तथा सेवा सुधार कार्यक्रम	कृषकको माटो परीक्षणको लागि पालिकाले मिनिल्यावका साथै उपकरण तथा रसायन खरिद गरेको र १२० जना कृषकको माटो परीक्षण गरिएको ।	घुम्ती माटो परीक्षण शिविर सञ्चालनका लागि ३ लाख रुपैयाँ बजेट विनियोजन गरिएको जसमध्ये ७३ हजार रुपैयाँ खर्च गरी वडा नम्बर ५ र ७ का १६० किसानहरुको नमूना माटो परीक्षण गरी माटोमा भएको न्यून पदार्थहरुलाई परिपूर्ति गर्न किसानलाई सुझाव दिइएको । माटोको सुधारका लागि ४० हजार लिटर कमल झोल मल र कमल युरिया २ टन वितरण गरिएको	कृषि उत्पादनका लागि माटो नै प्रमुख भएकाले नमुना परीक्षणको काम वार्षिक रुपमा पालिकाले सञ्चालन गरेको ।
कृषि प्रसार कार्यक्रम	प्राङ्गारीक मल, यन्त्रिकरण तालिम सम्पन्न । कृषि तालिम पालिका स्तरीय कार्यक्रमहरु संचालन गरिएको । कमल झोल मल २ लाख	कमल जैविक तथा प्राङ्गारिक मल, कमल झोल मल, वनस्पति विषादी निर्माण तथा प्रयोगसम्बन्धी ४५० जना किसानले तालीम लिएका । कृषि तथा पशु पाठशाला कार्यक्रम सञ्चालन । बीउ उत्पादनका लागि २५ जना किसानलाई तालीम । ३१०० किसान सूचीकृत गरिएको । विभिन्न	कृषिप्रति युवाहरुको आकर्षण बढेको ।

	लिटर, कमल युरीया मल ५०० बोरा लगायत ७ किसिमका मल कार्यालयमा नै तयार गरिएको । प्राङ्गारीक मल बनाउने तालिम सञ्चालन भएको ।	स्थानीय मिडियामार्फत् कृषि प्रसारका काम गरिएको ।	
स्थानीय तहको पशु सेवा सम्बन्धि			
पशु विकास कार्यक्रम	७ जना पशुपालक किसान पुरस्कृत गरिएको छ । चिलिङ भ्याट २ वटा वितरण गरिएको छ । ११३ जना व्यवसायीहरुलाई व्यवसाय प्रवर्द्धन कोषमा आवद्ध गरिएको । ७० जना अति विपन्न दलित समुदायका १४ जना व्यक्तिहरुलाई बंगुरका पाठाहरु वितरण गरिएको । ३ लाख माछाका भुरा वितरण गरिएको छ । ४३३८ पशुहरुमा कृत्रिम गर्भाधान गरिएको ।	विभिन्न वडाका बंगुरपालक किसानहरुलाई बंगुरको खोर सुधार फलोअप कार्यक्रम (पकेट फलोअप कार्यक्रम) सञ्चालन गरिएको । ५ लाख मूल्य बराबरका १ लाख ६० हजार माछाका भुरा १५६ जना किसानलाई वितरण । तरल नाइट्रोजन खरीद, ढुवानी तथा भण्डारण गरी नश्ल सुधार कार्यक्रमअन्तर्गत धेरै पशुमा कृत्रिम गर्भाधान गरिएको । एक घर एक पशु सुत्केरी कार्यक्रमअन्तर्गत क्याल्सियम मिनरल वितरण ।	पशु विकास कार्यक्रम मार्फत गाउँपालिकाका नागरिकको जीवनस्तरमा परिवर्तन आएको ।
पशु स्वास्थ्य कार्यक्रम	रेविज ७६३, पंक्षि खोप ४७,६००, स्वाइन फिवर १९,०००, HSBQ २,२५० खोरेत १७,०००, पिपिआर ९,००० वितरण भएको । वडा नं. ६ मा पशु स्वास्थ्य तथा बाँझोपन निवारण सम्बन्धि शिविर सञ्चालन गरिएको । ८५०० जना किसानहरु प्रत्यक्ष रुपमा लाभान्वित भएका छन् । ५६०० वटा पशुहरुमा प्राथमिक उपचार, माइनर सर्जिकल, प्रयोगशाला सेवा गाइनोकोलोजिकल सेवा प्रदान गरिएको ।	परजीवीविरुद्ध औषधी खरीद तथा वितरण, माइनर सर्जिकल औषधी खरीद तथा वितरण, गाइनोक्लोजिस्ट औषधी खरीद तथा वितरण, पंक्षी औषधी खरीद तथा वितरण, मत्स्य औषधी खरीद तथा वितरण, प्राथमिक उपचार औषधी खरीद तथा वितरण । खोप सेवा: एफएमडी ४०००, स्वाइन फिबर २१,०००, बीएसबीटु ३०००, पीपीआर १०,००००, रानीखेत ३५००० थान, गबारो ३४०००, रेविज ७१० डोज खोप लगाइएको । गाईभैंसी ३२४३ वटा, बंगुर १४१६ वटा, कुखुरा ३८३७, माछा ७५ बिघा, बाखा ६२३० कठ्ठा, कुकुर ५४, सुत्केरी स्याहार २६६८, सामुदायिक कुकुर बन्ध्याकरण ५४० वटालाई गरी स्वस्थ पशु बनाउन कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिएको ।	पशुलाई देखिने जटिल तथा समान्य रोगहरुको समाधानका लागि खोप तथा औषधि सम्बन्धि विशेष पहल भएको ।
पशु आहारा सेवा	विभिन्न समूहमा आबद्ध ४५० जना किसानहरु तालीम लिई स्वस्थ पशु उत्पादनको शुरुवात भएको	कमल गाउँपालिकाका पशुपालक अगुवा किसानहरुलाई पशुपालनका लागि जात मात्र राम्रो भएर हुँदैन घाँस राम्रो चाहिन्छ अनि मात्र भने जति उत्पादन पाइन्छ, भन्ने उद्देश्य राखि उन्नत	कृषकमा उन्नत जातको घाँसको बिऊ बारे सोचको विकास भएको ।

	। जात मात्र राम्रो भएर हुँदैन घाँस राम्रो चाहिन्छ अनि मात्र भने जति उत्पादन पाइन्छ, भन्ने उद्देश्य राखि उन्नत जातका घाँसका बिउहरु वितरण गरि दुध तथा मासु उत्पादनमा बृद्धि भएको ।	जातका घाँस खुवाउनुपर्ने, सफा आहारा र पोसिलो खाना खुवाउनुपर्छ भन्ने चेतना वृद्धि गरिएको ।	
पशु स्वास्थ्य नियमन कार्यक्रम	पशु स्वास्थ्य नियमन, निरिक्षण तथा अनुगमन जस्ता कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिएका जसबाट स्वस्थ पशु र स्वस्थ उत्पादनमा क्रमिक सुधार भएको ।	कमल गाउँपालिकाका अगुवा किसानको घरमा प्राविधिकसहित पशु स्वास्थ्य नियमन, निरिक्षण तथा अनुगमन जस्ता अनौपचारिक तथा औपचारिक कार्यक्रमहरु संचालन गरिएका जसबाट स्वस्थ पशु र स्वस्थ उत्पादनमा क्रमिक सुधार भएको । विभिन्न खोप कार्यक्रमहरु, औषधी उपचार कार्यक्रम, सुत्केरी पोषण कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको ।	स्वस्थ पशु बनाई त्यसरी नै उत्पादन पनि आर्जन गर्न सकिन्छ भन्ने उद्देश्यले किसानलाई सुसूचित गरिएको ।
पशु सेवा प्रसार कार्यक्रम	व्यवसायिक पशु फर्महरु व्यवस्थित रुपमा संचालनको सुरुवात भएको, खोर सुधार कार्यक्रम संचालन गरिएको नस्ल सुधार कार्यक्रम संचालन गरिएको । महामारीजन्य रोगहरु बिरुद्धको प्रचारात्मक कार्यक्रमहरु संचालन गरिएको ।	पशु प्राविधिकहरुले घरघरमा स्वास्थ्य उपचार सेवा र सचेतना कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिएको । व्यावसायिक पशु फर्महरु सूचीकृत गरिएको । पकेट कार्यक्रमअन्तर्गत खोर सुधार कार्यक्रम संचालन गरिएको, नस्ल सुधार कार्यक्रम संचालन गरिएको । महामारीजन्य रोगहरु बिरुद्धको प्रचारात्मक कार्यक्रमहरु संचालन गरिएको ।	कमल गाउँपालिकाका पशुपालन क्षेत्रका कार्यक्रमबाट किसानहरुको जीवनमा सकारात्मक परिवर्तन आएको ।

अनुसूची-६

कमल गाउँपालिका झापाको आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को

सामाजिक परीक्षण प्रतिवेदन (बृहत सभामा प्रस्तुत गरिएको)

१. विषयगत शाखा/कार्यालयको नाम : (क) स्वास्थ्य शाखा

२. मुख्य नीति

- हालसम्म कोभिड १९ नियन्त्रण भइ नसकेको हुँदा नेपाल सरकारबाट उपलब्ध गराइएको खोपहरुलाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्नका लागि आवश्यक व्यवस्थापन गर्दै लगिने छ । सङ्घीय सरकार, प्रदेश सरकारसँग निरन्तर समन्वय गरी कोभिड नियन्त्रमा उच्च प्राथमिकता राखी कार्य गरिने छ ।
- १५ बेडको तोपगाछी आधारभूत अस्पतालको ठेक्का व्यवस्थापन भै सकेको हुँदा तोकिएको समयभित्र नै उक्त भवन निर्माण कार्य सम्पन्न गर्नका लागि पहल गरिने छ ।
- नेपालको संविधानले प्रत्याभूत गरेको मौलिक हकअन्तर्गत नागरिकले प्राप्त गर्ने निशुल्क आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्यले सबै वडाहरूमा आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र स्थापना भै सकेको हुँदा सबै वडा स्वास्थ्य केन्द्रबाट नै नेपाल सरकारबाट प्राप्त हुने निशुल्क औषधीहरू वितरणको कार्यलाई निरन्तरता दिइने र ४ नं. वडाको आधारभूत स्वस्थ्य केन्द्रको भवन निर्माणको कार्यलाई सम्पन्न गरिने ।
- २ वर्षभित्रमा क्षयरोग मुक्त गाउँपालिका बनाउने अभियान सन्चालन गर्न र कुष्ठ रोग हटाउ अभियान अन्तरगत समुदायमा सचेतना र आम स्कूलिङ गर्ने कार्यका लागि बजेट व्यवस्था गरिएको ।
- समुदायमा मुटु, मृगौला, चिनी रोग सम्बन्धी स्वास्थ्य जाँच तथा नसने रोगहरू सम्बन्धी स्वास्थ्य शिविर सन्चालन गरिने । क्यान्सर, मुटु, मृगौलाको शल्यक्रिया जस्ता कडा रोग लागि उपचार गर्न नसक्ने अवस्था भएका अति विपन्न परिवारलाई यकिन गरि औषधी उपचारमा आवश्यक सहयोगको व्यवस्था मिलाईने छ ।
- विपन्न नागरिकहरूलाई गरिने निशुल्क सामुदायिक स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइएको छ । आ.व. २०७९/०८० मा ५१५ परिवारको स्वस्थ्य विमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नका लागि रु. १७७१,००० वजेट विनियोजन गरिएको छ । तोपगाछी र लखनपुर स्वास्थ्य चौकिमा निशुल्क ल्याव परीक्षण लाई निरन्तरता दिइएको ।
- गर्भवती जाँच तथा प्रसुती सेवा प्रवर्द्धन कार्यक्रम अन्तर्गत हरेका गर्भवती महिलाहरूलाई क्याल्सियम ट्याब्लेट र आइरन चक्की खरिद गरी वितरण गर्नका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरिएको । यसबाट आमा र बच्चाहरूको स्वास्थ्य मजबुत गर्न सहयोग पुगी दीगो विकासको सूचमा सहयोग पुग्ने ।
- सुरक्षित रूपमा प्रसुती गराउनका लागि सूचीकृत स्वस्थ्य संस्थामा प्रसुती सेवा लिएमा प्रतिमहिला रु. १००० का दरले प्रोत्साहन रकम उपलब्ध गराइने ।
- जेष्ठ नागरिकहरूको स्वास्थ्य अवस्थामा सहयोग पुर्याउनका लागि लखनपुर र तोपगाछी क्षेत्रमा ज्येष्ठ नागरिक स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गरिने । महिलाहरूमा हुने आङ खस्ने, पाठेघरको मुखको क्यान्सर पत्ता लगाउन स्वास्थ्य शिविर सन्चालन गरिने ।
- विद्यार्थीहरू भोलिका भविष्य हुन त्यसैले उनीहरूको समेत स्वास्थ्य परिक्षण गरिने । विद्यार्थीहरूको आँखा र दाँतको परीक्षण गर्नका लागि विद्यार्थी स्वस्थ्य परीक्षण कार्यक्रम सन्चालन गर्ने ।

- महिला स्वास्थ्य स्वयम सेवीकाहरूको वृत्ती विकासको लागि स्वयमसेवीका कोषमा केही बजेटको व्यवस्था गरी उनीहरूलाई काम प्रति जिम्मेवार बनाउन एवं उत्प्रेरेति गर्न पुरस्कृत गर्ने व्यवस्था मिलाइएको । खोप कार्यक्रम सन्चालन भएको दिन खाजाको व्यवस्था मिलाइएको ।
- तोपगाछी स्वस्थ्य चौकी प्रस्तावित कमल नगर स्पताल) मा स्वस्थ्य बीमा कार्यक्रम तथा अस्पताल सञ्चालनका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरिएको ।
- सुत्केरी प्रोत्साहन कार्यक्रम अन्तर्गत सरकारी अस्पतालमा प्रसुती गराउने महिलालाई रु. १००० पोषण खरिदमा र स्वास्थ्य प्रोटोकल अनुसार स्वास्थ्य केन्द्रमा ४ पटक चेक जाँच गर्न आउने गर्भवती महिलाहरूलाई प्रदान गर्दै आएको रु १००० भत्तालाई निरन्तरता दिइएको ।
- आयुर्वेद उपचार विधिबारे सचेतना गर्ने र आयुर्वेद शिविर सन्चालन गर्ने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिदै आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरिएको ।
- महिला स्वस्थ्य स्वयम्सेविकाहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्नका लागि वर्षमा एक पटक अध्ययन अवलोकन भ्रमण कार्यक्रम राखिएको ।
- गाउँपालिकामा कार्यरत २४ जना महिला स्वस्थ्य स्वयम्सेविकाहरूलाई ५० प्रतिशतका दरले हुन आउने रकम रु १७५० का दरले स्वस्थ्य विमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नका लागि आवश्यक वजेट विनियोजन गरिएको । गाउपालिकामार्फत स्वास्थ्य तर्फ रु. १३०,००,००० (एक करोड तीस लाख) बजेट विनियोजित गरिएको । सशर्तमा प्राप्त बजेट रु १,८०,००,००० (एक करोड असी लाख) गरि जम्मा ३,१०,००,००० (तीन करोड दश लाख) बजेट विनियोजित गरिएको ।

४. गत आर्थिक वर्षमा संचालित विकास योजना तथा कार्यक्रमको विवरण

सञ्चालित कार्यक्रम /आयोजना	लक्ष्य	क्रियाकलाप/उपलब्धी
सुरक्षित मातृत्व तथा प्रजनन् स्वास्थ्य	संस्थागत सुत्केरीमा सुधार ल्याउने । सुरक्षित गर्भपतन सेवा सन्चालन गर्ने मातृ तथा शिशु मृत्युदर शुन्य बनाउने । परिवार नियोजनका अस्थायी साधनको प्रयोगमा बृद्धि गर्ने ।	**क्रियाकलाप :** बर्थिङ सेन्टर सञ्चालन गरिएको । गर्भजाँचको प्रोटोकल भिजिटमा आउने आमाहरुलाई पोषणबापत १००० रुपैयाँ सुविधा उपलब्ध गराइएको । बर्थिङ सेन्टरमा सुत्केरी हुन आउने प्रजनन स्वास्थ्य उमेरका महिलाहरुलाई सुत्केरी गराएबापत प्रोत्साहनबापत रु १००० उपलब्ध गराइएको । सुरक्षित मातृत्वअन्तर्गत घुम्ती भिडियो एक्सरे सेवा कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको । स्वास्थ्य संस्थामा गर्भवती जाँच गरिएको । आइरन, क्याल्सियम, फोलिक एसिड निःशुल्क वितरण । निःशुल्क एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन गरिएको । गर्भजाँचको क्रममा असुरक्षित अवस्थामा रहेका बच्चाहरुलाई गर्भपतनमार्फत् सेवा दिइएको । निःशुल्क गर्भपतन सेवा सञ्चालन गरिएको । सबै स्वास्थ्य संस्थाबाट परिवार नियोजनका अस्थायी साधनहरु निःशुल्क वितरण गरिएको ।

		उपलब्धि : प्रोटोकल गर्भजाँचमा सुधार आएको । मातृ तथा बाल मृत्युदरको रेकर्ड न्यून रहेको । घरमै प्रसुती गराउनेको संख्यामा कमि आएको । आकस्मिक गर्भ निरोधक कार्यक्रम अन्तर्गत सबै स्वास्थ्य संस्थामा आई.फ्रि.७२ चक्की नि:शुल्क वितरण । न्यानो झोला वितरण कार्यक्रम प्रभावकारी भएको ।
स्वाथ्य क्षेत्र सुधार कार्यक्रम	स्वास्थ्य संस्था नभएका वडाहरुमा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र संचालन गर्ने । भइरहेका स्वास्थ्य केन्द्रहरुलाई स्तरोन्नती गर्ने । आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र थप गरि सेवा विस्तार गर्ने । महामारीजन्य रोगहरुको व्यवस्थापनमा अगाडी बढ्ने ।	**क्रियाकलाप :** कमल गाउँपालिकाका निर्माण सम्पन्न हुन बाँकी रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरु र अस्पताल निर्माणलाई तीव्रता दिइएको । आवश्यक ठाउँहरुमा ल्याब सेवा, गाउँघर क्लिनिकको सेवा, खोप कार्यक्रमको सेवा, अवस्था र ठाउँ अनुसार नागरिकहरुलाई प्रदान गरिएको । **उपलब्धिः** सबै स्वास्थ्य संस्थाहरुको भौतिक संरचना निर्माण सम्पन्न भएको । सबै स्वास्थ्य संस्थाहरुले आफ्नै भवनबाट सेवा प्रवाह शुरुवात गरेका । आधा घण्टाभित्र आधारभूत स्वास्थ्यको पहुँच सुनिश्चित गरिएको । पूर्ण खोप सुनिश्चितता घोषणा गरिएको । अपांगता भएकालाई आवश्यक सहायक सामग्रीहरु वितरण गरिएको । अस्पताल निर्माण सम्पन्न गरी मेडिकल अफिसरको सेवा सञ्चालनमा आएको । स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रममा विपन्न परिवारका सदस्यलाई समेट्दै पहिलो उपचारको रुपमा पालिका अस्पतालबाट सेवाको शुरुवात गरिएको ।
क्षयरोग नियन्त्रण कार्यक्रम	नयाँ क्षयरोगी पत्ता लगाउने, पत्ता लागेका क्षयरोगीहरुलाई उपचारमा ल्याई निदान गर्ने । सम्पर्क परीक्षण तथा ५ वर्ष मुनिका वालवालिकाहरुको लागि टि.बि.पि.टि. कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।	**क्रियाकलाप :** स्वास्थ्य चौकी लखनपुरमा माइक्रोस्कोपिक सेन्टरको स्थापना । म.स्वा.से. तथा स्वास्थ्यकर्मिद्वारा स्क्रिनिङ कार्यक्रम । विद्यालय स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम । समुदायमा जनचेतनामुलक कार्यक्रम । **उपलब्धि :** क्षयरोगी मृत्यु हुने दरमा कमी आएको । समुदायको चेतनास्तरमा सुधार आएको ।
परिवार कल्याण कार्यक्रम	पोषण कार्यक्रम संचालन गर्ने । ५ वर्ष मुनिका वालवालिकाहरुको वाल रोगको एकिकृत व्यवस्थापन कार्यक्रम	**क्रियाकलाप :** – २ वर्षसम्मका बच्चाहरुको खोप क्लिनिक, स्वास्थ्य संस्थामा नियमित वृद्धि अनुगमन गरिएको । ६ महिनाभन्दा माथिका बालबालिकालाई बालभिटा खुवाउने कार्य गरिएको । राष्ट्रिय भिटामिन ए कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको । गर्भजाँच तथा राष्ट्रिय खोप अभियान कार्यक्रम नियमित सञ्चालन गरिएको । **उपलब्धि :** कुपोषित बच्चाहरुको संख्यामा कमी आएको कुपोषणका कारण हुने शिशु मृत्युदरमा कमि आएको । जन्मान्तरको कारण आमा तथा बच्चाहरुको स्वास्थ्य तथा बृद्धि विकासमा सहायता मिलेको । संस्थागत सुत्केरी बढेको, घरमै सुत्केरी गराउने आमाहरु घटेका, पूर्ण खोप सुनिश्चितता भएको ।
	कुपोषित बच्चाहरुको खोजी तथा	**क्रियाकलापः** ६ महिनामाथिका कम तौल भएका बालबालिकाहरुलाई स्वास्थ्य संस्थाबाट बालभिटा वितरण गरी खुवाउने कार्य भएको । वृद्धि अनुगमन कार्यक्रम

एकिकृत बाल तथा स्वास्थ्य पोषण कार्यक्रम	व्यवस्थापन गर्दै कुपोषण रहित पालिका निर्माण गर्ने । ओ.टि.सि. सेन्टर स्थापना गर्ने ।	प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थामा सञ्चालन गरिएको, कुपोषित बच्चाहरुको खोजी गरी उपचार गरिएको । संस्थागत सुत्केरीसँगै पोषण सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको । ओटीसी सेन्टर स्थापना गरी आवश्यक क्रियाकलाप गरिएको । **उपलब्धि :** पोषणको कारण हुने मृत्युदरमा कमी आएको भिटामिन ए कार्यक्रम, न्यानो झोला कार्यक्रम र पोषण कार्यक्रम मार्फत बालबालिकाको जीवनस्तरमा परिवर्तन आएको । न्यून तौल भएका बच्चाहरुमा कमी आएको ।
अपांगता रोकथाम तथा कुष्ठरोग नियन्त्रण कार्यक्रम	जन्मबाट नै हुने अपांगता शुन्य बनाउने ।	**क्रियाकलाप :** नयाँ अपाङ्गता पत्ता लगाउन स्वास्थ्यकर्मीहरु आवस्यक ठाउँमा घरदैलो गरिएको । गर्भको तयारी गरेर बच्चा जन्माउन आमा बाबु दुवैलाई फोलिक एसिड चक्की वितरण गरिएको । घुम्ती भिडियो एक्सरे सेवा सञ्चालन गरिएको । नियमित गर्भ जाँच गरी अपांगता बच्चा नै नजन्माउन विशेष निगरानी गरिएको । नवशिशु जाँच पड्ताल गरिएको । अपाङ्गता भएकाहरुलाई सहायक सामग्री वितरण गरिएको । स्वास्थ्य उपचार सहयोग गरिएको । **उपलब्धि :** अपांगता भएका बच्चाहरु नवशिशु जाँच पड्तालबाट नभेटिएको । आवश्यकताका आधारमा सहायक सामग्री वितरण गरी अपाङ्गता भएकाहरुको जीवनयापनमा सहजता आएको । सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रममार्फत् आर्थिक सहायता प्राप्त भएको । विपन्न तथा अति समस्यामा रहेका अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई राज्यबाट प्रदान गरिएको निःशुल्क स्वास्थ्य सेवाबाट स्वास्थ्य उपचारमा सहजता आएको ।
अस्पताल निर्माण सुधार तथा व्यवस्थापन सूचना प्रणाली कार्यक्रम	पालिका स्तरको अस्पताल संचालन गर्ने । चौमासिक एवं वार्षिक समिक्षा गर्ने ।	**क्रियाकलाप :** पालिका अस्पतालको भवन निर्माणलाई तीव्रता दिइएको । निर्माण सम्पन्न हुन बाँकी रहेका स्वास्थ्य संस्थाको निर्माण सम्पन्न गरिएको । **उपलब्धि :** कमल पालिका अस्पताल सञ्चालनमा आएको वडा नं. ३ र ४ को आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्रको भवन निर्माण सम्पन्न गरिएको । ११ वटा खोप केन्द्र, ६ वटा गाउँघर क्लिनिक, १ वटा हेल्थपोष्ट, ५ वटा आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र, १ वटा बर्थिङ सेन्टर, १ वटा सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई केन्द्र, १ प्रदेश आयुर्वेदिक अस्पताल । वडा नं. ४ को राजमार्गमा रहेको आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्रलाई नागरिकहरुको स्वास्थ्य सेवाको पहुँच सहज बनाउन डाँफे टोलमा आफ्नै भवनबाट सेवा सञ्चालनमा ल्याइएको । वडा नं. ५ मा वडा कार्यालय परिसरमा रहेको स्वास्थ्य संस्थालाई नयाँ भवनमा व्यवस्थित गरिएको ।
		क्रियाकलाप : गाउँघर क्लिनिक कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको, अपाङ्गताका लागि घरभेट कार्यक्रम गरिएको ।

राष्ट्रिय, स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा संचार कार्यक्रम	स्वास्थ्य सचेतनामा सुधार गर्ने ।	पूर्ण खोप सुनिश्चितताका लागि घरधुरी सर्भेक्षण गरिएको । पूर्ण खोप सुनिश्चितताका लागि खोपमा छुटेका बालबालिकालाई खोप लगाउनुपर्छ भनी स्थानीय मिडियाबाट सूचना प्रकाशन, प्रशारण गरिएको । विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रम सञ्चालन । प्रत्येक सेवाको सेवा रजिष्टर, Tally sheet, HMIS 9.3, Monthly monitoring prophyle ,DHIS 2, eLMIS Systeam, Grop communication बारे नियमित मासिक बैठकमा विस्तृत छलफल गर्ने गरिएको । **उपलब्धि:** स्वास्थ्य र शिक्षा कार्यक्रमहरु प्रभावकारी रुपमा संचालन भएका कारण पूर्ण खोप सुनिश्चितता भएको, संस्थागत सुत्केरीमा सुधार आएको, अपांगता रोकथाम कार्यक्रम प्रभावकारी भएको, समयमै स्वास्थ्य उपचारमा जानुपर्छ भन्ने सोचको विकास भएको ।
उपचारात्मक सेवा कार्यक्रम	सबै स्वास्थ्य चौकी तथा सबै वडाका स्वास्थ्य केन्द्रबाट आभारभूत देखी ओपिडी सेवा संचालन गर्ने ।	**क्रियाकलाप** : मेडिकल अफिसरबाट पालिका अस्पतालमा ओ.पि.डि. सेवा सञ्चालन । - सबै स्वास्थ्य संस्थाहरुमा ओपीडी सेवा सञ्चालन गरिएको । - औषधीको नियमित व्यवस्था गरिएको । - आवश्यक उपकरणहरुको समयमै व्यवस्थापन गरिएको **उपलब्धि** : नागरिकहरुलाई आधारभूत स्वास्थ्य उपचारात्मक सेवा प्रदान गर्न सफल रहेको ।
नर्सिङ तथा सामाजिक सुरक्षा सेवा कार्यक्रम	नर्सिङ तथा सामाजिक सुरक्षा सेवा कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	**क्रियाकलाप** : सबै स्वास्थ्य सस्थाका नर्सिङ स्टाफहरुलाइ अवस्यक तालिम प्रदान गरिएको सामुदायिक म.स्वा.स्व.से.हरुलाइ यातायात खर्च प्रदान गरिएको । उत्कृष्ट महिला स्वास्थ्य स्वयम् सेविकालाई पुरस्कृत गरिएको । . **उपलब्धि** : दक्ष स्वास्थ्यकर्मीहरुबाट सबै स्वास्थ्य संस्थाहरुमा नागरिकहरुलाई स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न सफल रहेको ।

५. सरोकार पक्षको चाहना तथा लक्षित वर्गलाई सेवा तथा सुविधा दिन बिगत एक वर्षमा गरिएका स्वास्थ्य क्षेत्रका मुख्य मुख्य नीतिगत व्यवस्था तथा प्रकृयागत सुधारहरू :

- ❖ कमल गाउँपाकिलावासी नागरिकहरुको स्वास्थ्यलाई मध्यनजर गर्दै आधारभूतदेखि मेडिकल अफिसरसम्मको उपचारात्मक सेवा प्रदान गर्न स्वास्थ्य क्षेत्रमा नीतिगत रुपमा व्यवस्था गरी कार्य गरिएको ।
- ❖ स्वास्थ्यमा विपन्न परिवारको पहुँच वृद्धि गरी स्वास्थ्य उपचारको आधारभूतदेखि जटिलसम्मको सेवा प्रदान गर्न बीमामा विपन्न परिवार नि:शुल्क स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको ।
- ❖ पूर्ण खोप सुनिश्चित गरी स्वस्थ समाज निर्माण गर्न खोज र खोपको नीति अनुरुप ग्रामिण सर्वेक्षण गरी पूर्ण खोप सुनिश्चितताको कार्य गरेको ।
- ❖ मातृ तथा शिशु मृत्युदर शून्य बनाउन सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रुपमा सञ्चालन गर्न आर्थिकसहितको व्यवस्थापन गरेको ।

६. सामाजिक जिम्मेवारी बहन गर्ने क्षमता

सामाजिक जिम्मेवारीको क्षेत्र	सूचकसहित कामको विवरण
५ बर्ष मुनीका बालबालिकाले खोप प्राप्त अवस्था ।	११ वटा खोप केन्द्र मार्फत खोप संचालन गरी बि.सि.जि ८४.३ %, डि.पि.टि. पहिलो ८४.३%, दादुरा रुवेला पहिलो ९१.५%, जे.ई ८४.४% । ड्रप आउट (एउटा खोप) लगाएका र थप खोपका लागि सम्पर्कमा नआएका बच्चाहरुको खोजी गरी खोज र खोपको नीति अनुसार खोपाउने कार्य भएको । खोप कार्यकर्ताहरुलाई जिल्ला स्वास्थ्य समन्वय समिति मार्फत ८ जानले खोप सम्बन्धी तालिम प्राप्त गरेका । २०८० साल वैशाख र जेष्ठ २ महिना खोपको घरधुरी सर्वेक्षण सम्पन्न गरिएको ।
स्वास्थ्य चौकी एक घण्टाभित्र पैदल वा यातायात पहुँच भएको घरधुरी संख्या ।	कमल पालिका अस्पताल सञ्चालनमा आएको वडा नं. ३ र ४ को आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्रको भवन निर्माण सम्पन्न गरिएको । ११ वटा खोप केन्द्र, ६ वटा गाउँघर क्लिनिक, १ वटा हेल्थपोष्ट, ५ वटा आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र, १ वटा बर्थिङ सेन्टर, १ वटा सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई केन्द्र, १ प्रदेश आयुर्वेदिक अस्पताल । वडा नं. १ मा रहेको आधारभूत स्वास्थ्यकेन्द्र जाने बाटो निर्माणको काम भएको । वडा नं. ४ को राजमार्गमा रहेको आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्रलाई नागरिकहरुको स्वास्थ्य सेवाको पहुँच सहज बनाउन डाँफे टोलमा आफ्नै भवनबाट सेवा सञ्चालनमा ल्याइएको । वडा नं. ५ मा वडा कार्यालय परिसरमा रहेको स्वास्थ्य संस्थालाई नयाँ भवनमा व्यवस्थित गरिएबाट सबै नागरिक १ घण्टाभित्र स्वास्थ्य संस्थाको पहुँचमा रहेका ।
खोपमा पहुँच भएको जनसंख्या (एक वर्ष मुनिका बालबालिकाको आधारमा ।	कमल गाउँपालिकाका ११ वटा खोप केन्द्र मार्फत नियमित रुपमा खोप कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको र २०८० साल बैशाखमा घरधुरी सर्भेक्षण गरिएको र खोपमा छुटेका बच्चाहरुलाई खोप लगाउने कार्य भएको । १ वर्ष मुनिका बालबालिका खोपमा कोही नछुटेका कारण पूर्ण खोप सुनिश्चितता घोषणा भएको ।
४ पटक गर्भवती जाँच गरिएको महिलाको संख्या ।	कमल गाउँपालिकाभित्र गर्भजाँचका लागि सबै स्वास्थ्य संस्थामा आवश्यक व्यवस्था गरिएको साथै मासिक रुपमा घुम्ती भिडियो एक्सरे सेवा सञ्चालन गरिएको । प्रोटकल गर्भजाँच गराउने महिलाहरुलाई १ हजार रुपैयाँ पोषण भत्ता दिइएको । प्रथम भिजिट ६२.७%, प्रोटोकल चौथो भिजिट ८६.६ % ।
दक्ष प्रसूति कर्मीबाट प्रसूति गरिएका महिलाको संख्या ।	आमा सुरक्षा तथा प्रजनन् स्वास्थ्य सम्बन्धि कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको । बर्थिङ सेन्टर सञ्चालन गरिएको । बढ्दो चेतनाका कारण सहरका ठूला अस्पतालहरुमा सुत्केरी गराउनेको संख्या बढेको ।
झाडा पखालाबाट मृत्यु हुने बालबालिकाको संख्या	शुन्य रहेको । खोपतर्फका कार्यक्रम तथा घरघरमा शौचालय भएका कारण साथै पानी तथा खानेकुराबाट सर्ने रोगहरुको विषयमा समुदाय स्तरमा विभिन्न स्वास्थ्य संस्था, स्वास्थ्यकर्मी र स्वास्थ्य स्वयम सेविकाहरुबाट जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गरिएको ।

७. आयोजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा भोगेका समस्याहरु :

- बर्थिङ सेन्टर सञ्चालन भए पनि शहरका ठूला अस्पतालमा सुत्केरी गराउने सोचका कारण बर्थिङ सेन्टरमा सन्तान जन्माउनेको संख्यामा कमी आएको ।
- स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाबाट भरपर्दो सबै सेवा सर्वसुलभ प्रदान हुन्छ र लिनुपर्छ भन्ने सोचमा कमी रहनु । एकै प्रकारको उपचार शहरमा खर्चिलो ढंगले गर्न तयार रहनु आफ्नो स्वास्थ्य संस्थाप्रति विश्वास लिन नसक्नु ।
- पुरै साईकल बालभिटा नखानु र बालभिटा उपलब्ध समेत नहुनु ।
- कार्यक्रम र सेवाको विस्तार अनुसार जनशक्ति, औजार, उपकरणको आवश्यक मात्रामा व्यवस्था गर्न कठिनाई रहनु ।

८. भावी कार्यक्रम अझ प्रभावकारी संचालनको लागि चाल्नुपर्ने कदम र सुझावहरु :

- ४ पटक गर्भवती जाँच तथा संस्थागत सुत्केरी गराउनेको संख्यामा तुलनात्मक रुपमा कम देखिएकोले यसलाई सुधार गर्न आवश्यक रहेको ।
- जिल्ला, प्रदेश र संघसँगको तथ्यांक व्यवस्थापन पद्धतिमा आफ्ना गाउँवासी नागरिकले अन्यत्र गएर लिएको सेवा एकीकृत गरी पालिकामा व्यवस्थापन गर्नुपर्ने जसबाट सूचकहरु पूरा हुने कुरामा सहायता मिल्ने ।
- कार्यक्रम र सरकारले तोकेको आधारभूत सेवा विस्तार भई सूचकअनुसारको पूर्वाधार तथा जनशक्ति व्यवस्थापन भए पनि प्रचारात्मक सेवामार्फत् नागरिकहरुलाई सेवा लिन आउन सक्ने वातावरण मिलाउन आवश्यक देखिन्छ ।
- नसर्ने रोगलाइ समयमै सचेतला बढाउन स्वस्थ्यकर खानपान र व्यायाम संबन्धि स्वास्थ्य शिक्षामा जोड दिने

१. विषयगत शाखा/कार्यालयको नाम : (ख) शिक्षा शाखा

बजेट तथा कार्यक्रम:

गाउँपालिकाबाट शिक्षा तर्फ रु. १६०,००,००० (एक करोड साठी लाख), सशर्तको बजेट रु. १९,७५,००,००० (उन्नाइस करोड पचहत्तर लाख) गरि जम्मा रु. २१,३५,००,००० (एक्काइस करोड पैंतीस लाख) बजेट विनियोजन गरिएको ।

युवा तथा खेलकुदमा रु.३८,५०,००० (अड़तीस लाख पचास हजार) बजेट विनियोजन गरिएको छ । सशर्तमा रु.१००००० (एक लाख) गरी जम्मा रु. ३९,५०,००० (उनन्चालिस लाख पचास हजार रुपैयाँ विनियोजन गरिएको छ ।

२. शिक्षा तथा खेलकुद नीति :

- सामुदायिक विद्यालयको गुणस्तर सुधार गर्नका लागि शिक्षक अभाव भएका सामुदायिक विद्यालय र मदन आश्रित बहुमखी क्याम्पसलाई शिक्षक व्यवस्थापनको नीति लिइएको
- उत्कृष्ट शिक्षकलाई तथा छात्रछात्रालई पुरस्कृत गर्ने नीति लिइएको,

- गाउपालिकामा रहेका सबै सामुदायिक विद्यालयमा अंग्रेजी माध्यमबाट पठनपाठनमा एकरूपता कामय गर्नका निम्ति एउटै पाठ्यपुस्तकको व्यवस्थासहित विद्यालय तहमा अंग्रेजी माध्यमका पुस्तकहरूको वितरण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको,
- प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्र र विद्यालयका कर्मचारीहरूलाई संघीय सरकारले उपलब्ध गराउने पारिश्रमिक रकममा रु. १५ हजारमा नपुग हुन आउने रकम गाउँपालिकाबाट नै निरन्तरता दिने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइएको,
- सामुदायिक विद्यालयमा अङ्गेजी विषयको पठनपाठनलाई थप प्रभावकारी र व्यवस्थित बनाउनका लागि सम्बन्धित विषयका शिक्षकहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्नका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरिएको,
- प्राविधिक धारको अध्ययन अध्यापनलाई प्रोत्साहन गर्नका लागि कमल गाउँपालिका क्षेत्रभित्र प्राविधिक धार अध्ययन गर्ने विद्यार्थीहरूका छात्रवृत्तिको लागि बजेट विनियोजन गरिएको ।
- आधारभूत तहमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूमा बक्तृत्वकला विकास गर्नका लागि उनीहरूमा प्रतियोगिताको भावना जागृत गराउनका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरिएको,
- गाउपालिका क्षेत्रभित्रका मुसहर, सतार, सन्थाल र मिस्त्री लगायतका पिछडीएका वर्ग र समुदायका छोरा छोरीलाई गाउँपालिकाभित्र प्राविधिक धार सन्चालनमा रहेका सामुदायिक विद्यालयमा असिस्टेन्ट सब इन्जिनियर, पशु प्राविधिक र कृषि प्राविधिक (१८ महिने । निःशुल्क रूपमा पठनपाठन गर्ने नीति लिइएको,
- शैक्षिक सुधारअन्तर्गत पालिकाभित्रका सबै विद्यालयमा स्थानीय पाठ्यक्रम बनाई पढाईमा एकरूपता ल्याउनका लागि एक कार्यदल गठन गरि स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माणको कार्य अघि बढाइएको,
- राष्ट्रपती रनिङ शील्ड प्रतियोगितालाई उत्सवको रूपमा सन्चालन गर्ने नीति लिई बजेटको व्यवस्थापन गरिएको,
- युवाहरूलाई खेलकुदमा आकर्षित गरि सर्वाङ्गीण विकासको लागि अध्यक्ष कप फुटबल प्रतियोगिता सन्चालनको नीति लिई बजेटको व्यवस्थापन गरिएको,
- कार्यविधिको तयारी गरी खेलकूद विकास समिति गठन गरेर गाउँपालिकाभित्र हुने सम्पूर्ण गतिविधिलाई व्यवस्थित, पारदर्शी र सहभागितात्मक रूपमा सञ्चालन गरिने छ । सो क्रममा यस गाउँपालिकाभित्र खेलिदै आएको सबै खेलहरूलाई प्रतियोगितात्मक रूपमा सन्चालन गरिनेछ ।
- उपाध्यक्ष कप अन्तर वडा भलिवल रनिङ प्रतियोगिता सन्चालनको व्यवस्था मिलाई आवश्यक बजेटको व्यवस्थापन गरिएको,
- युवा क्लवहरूको क्षमता विकास र सामाजिक रूपान्तरणका लागि विभिन्न कार्यक्रमहरू सन्चालनका लागि आवश्यक कार्यक्रम राखिएको, युवाहरूलाई सामाजिक, राजनैतिक र आर्थिक क्षेत्रमा रूपान्तरण र उद्यम विकासमा प्रेरित गर्न देशमा उत्कृष्ट कहलिएका व्यक्तित्वहरूसँग यस क्षेत्रका युवाहरूमाझ अनुभव आदान प्रदानका लागि युवा सम्मेलन गर्ने व्यवस्था मिलाउने नीति लिइएको,
- युवाहरूलाई कुलतबाट हटाउन युवा क्लवहरूको परिचालन गरि लागू पदार्थ तथा दुर्व्यसनी न्यूनीकरणजस्ता चेतनामूलक कार्यक्रम सन्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाएको छ ।

- गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका युवाहरूलाई सामाजिक कार्यमा जागरुक गराउनका लागि, विद्यमान संसदीय व्यवस्थाको जानकारी गराउनका लागि बाल क्लव गठन तथा नमूना संसद अभ्यासको कार्यक्रम सञ्चालनमा ल्याउनका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरिएको,

४. गत आर्थिक वर्षमा संचालित विकास योजना तथा कार्यक्रमको विवरण :

आयोजनाको नाम	लक्ष्य	क्रियाकलाप	उपलब्धि
विद्यालय क्षेत्र सुधार योजना	**बालविकास र शिक्षा** • बालबालिकाहरूलाई प्रारम्भिक बालविकास शिक्षाको अनुभव सहित कक्षा १ मा भर्ना गराउनु । **आधारभूत शिक्षा** • अनिवार्य तथा नि:शुल्क आधारभूत शिक्षाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्दै समतामूलक पहुँच र सहभागिता सुनिश्चित गर्नु, **माध्यमिक शिक्षा** • नि:शुल्क माध्यमिक शिक्षालाई पहुँच योग्य बनाई माध्यमिक तहमा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षालाई व्यवस्थित गर्ने । **उच्च शिक्षा** • सस्थागत क्षमता विकास र गरिब तथा जेहेन्दार विद्यार्थीहरुलाई उच्च शिक्षा अध्ययनका लागि छात्रवृत्ति दिने **पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कन** • स्थानीय पाठ्यक्रम र पाठ्यसामग्री विकास गर्ने । • प्रारम्भिक कक्षाहरूमा आवश्यकता अनुसार मातृभाषा, स्थानीय भाषा, बहुभाषा प्रयोग गर्ने ।	**बालविकास र शिक्षा** • ३१ बाल विकास केन्द्र मध्ये १३ वटा बालविकास केन्द्रलाई आधुनिक र सुविधासम्पन्न बनाइएको । ३ वटा बालविकास केन्द्र समुदाय स्तरमा संचालन गरिएको • **आधारभूत शिक्षा** • विभेदपूर्ण बातावरणमा विद्यालय सञ्चालनका साथै आधारभूत तहका सबै कक्षामा नि:शुल्क पाठ्यपुस्तक र छात्रा तथा दलित छात्रवृत्ति वितरण । **माध्यमिक शिक्षा** विद्यालय शिक्षामा नि:शुल्क पाठ्यपुस्तक वितरण । **उच्च शिक्षा** • गरिब तथा जेहेन्दार विद्यार्थीहरुलाई प्राविधिक शिक्षा अध्ययनका लागि विशेष व्यवस्था गरिने । **पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कन** • स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माणको सोचमा विकास भएको (कक्षा १- ८) • विद्यालयहरुमा विद्यार्थी संख्या र विषयगत रुपमा शिक्षक दरबन्दी मिलान गरेको	बालविकास केन्द्रमा आउन सक्ने उमेरका सबै बालबालिका बालविकास केन्द्रमा ल्याउन सफल रहेको विद्यालय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम मार्फत बहुसंख्यक बालबालिका लाभान्वित भएको र बालबालिकामा शिक्षाको पहुँचमा बृद्धि हुँदै गएको ।

	शिक्षक व्यवस्थापन र विकास ● विद्यालयहरुमा विद्यार्थी संख्या र विषयगत रुपमा शिक्षक दरबन्दी मिलान गरी शिक्षकको व्यवस्थापन गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिने ।		
शिक्षा गुणस्तर सुधारका प्रयास	**शैक्षिक समता र समावेशीकरण** ✓ शिक्षाको मूल धारबाट वञ्चित रहेका बालबालिकाहरूलाई शिक्षामा पहुँच पुऱ्याई गुणस्तर सुनिश्चित गर्ने । **दिवा खाजा र स्वास्थ्य तथा पोषण कार्यक्रम** ✓ विद्यालय दिवा खाजा कार्यक्रमलाई स्थानीय कृषि व्यापारसँग जोड्ने। सबै विद्यालयमा फोकल पर्सनको व्यवस्था तथा महिला स्वयम् सेवक परिचालन गर्ने । **विद्यालय भौतिक पूर्वाधार विकास** ✓ विद्यालय पूर्वाधारहरु लाई बालमैत्री, अपङ्गता र लैङ्गिक मैत्री आवश्यक मापदण्ड विकास र कार्यान्वयन । **शिक्षामा सूचना र प्रविधि** ✓ विद्यालय शिक्षालाई प्रभावकारी, गुणस्तरीय र सान्दर्भिक बनाउन सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोग विस्तार गर्ने ।	**शैक्षिक समता र समावेशीकरण** ● शिक्षाको मूल धारबाट वञ्चित रहेका बालबालिकाहरूलाई शिक्षामा पहुँच पुऱ्याउन विद्यार्थी भर्ना अभियान सञ्चालन गरीएको । **दिवा खाजा र स्वास्थ्य तथा पोषण कार्यक्रम** ● विद्यालय दिवा खाजा कार्यक्रमलाई स्थानीय कृषिसँग जोड्दै विद्यालयमा आधारित खाजा प्रणाली लागू गरिएको । ● सबै विद्यालयमा फोकल पर्सनको व्यवस्था गरेको । सेनिटरी प्याड वितरण गरिएको तथा महिला स्वयम् सेविका आंसिक परिचालन गरीएको । माध्यामिक विद्यालयमा भेन्डिग मेसिन राखिएको । **विद्यालय भौतिक पूर्वाधार विकास** ● विद्यालय पूर्वाधारहरु लाई बालमैत्री, अपङ्गता र लैङ्गिकमैत्री आवश्यक मापदण्ड विकास र कार्यान्वयन गरिएको। ● **शिक्षामा सूचना र प्रविधि** ● IEMIS क्षमता विकास तालिम कार्यक्रम सञ्चालन । ● ict तालिम कार्यक्रम सञ्चालन । ● सबै विद्यालयमा इन्टरनेटको सुविधा ।	शिक्षा गुणस्तर सुधारका प्रयासहरु समय सापेक्ष सुधार आएको देखिन्छ । कार्य सम्पादन सम्झौता

५. सरोकार पक्षको चाहना तथा लक्षित वर्गलाई सेवा तथा सुविधा दिन बिगत एक वर्षमा गरिएका मुख्य मुख्य नीतिगत व्यवस्था तथा प्रकृयागत सुधारहरू :

- ❖ जनप्रतिनिधि, कर्मचारीका सबै सन्तानलाई अनिवार्य रुपमा सामुदायिक विद्यालयमा भर्ना गर्ने निति लिएको ।
- ❖ शिक्षालाई सूचना, संचार प्रविधिसंग आवद्ध गर्दै माध्यमिक विद्यालयहरुको पूर्वाधारको अवस्था हेरि प्राविधिक शिक्षाको सम्भावना अध्ययन गरि प्राविधिक शिक्षा विकासलाई प्राथमिकतामा राखिनु ।
- ❖ दुईवटा प्राविधिक विद्यालयमा कमल गाउँपालिका स्थायी ठेगाना भएका विपन्नलाई छात्रबृत्ति दिइएको ।
- ❖ सबै विद्यालयमा इहाजिरीको व्यवस्था गरिएको हो । शिक्षकको विद्यालयमा नियमितता देखिएको ।
- ❖ उच्च शिक्षामा सिमान्तकृत विद्यार्थीको पहुँच बृद्धिका लागि छात्रवृत्ति प्रदान गरिएको ।
- ❖ स्थानीय भाषा संरक्षण र प्रवर्द्धनका लागि स्थानीय भाषामा पाठ्यक्रम प्रकाशन गर्ने नीति लिइएको ।
- ❖ न्यून दरबन्दि भएका विद्यार्थी संख्या धेरै भएका अंग्रजी माध्यमबाट पठनपाठन गर्ने सामुदायिक विद्यालयहरुलाई क्रमिक रुपमा अनुदान प्रदान गर्दै जाने नीति लिइएको ।
- ❖ पूर्व प्राथमिक तहका विद्यार्थीलाई निशुल्क अंग्रेजी माध्यमको पाठ्यपुस्तक वितरण गरिएको । यसले सामुदायिक विद्यालयप्रति आकर्षण बृद्धि ।
- ❖ विद्यार्थी कम भएका, एक आपसमा भौतिक रुपमा नजिक रहेका विद्यालयलाई सम्भाव्यता अध्ययनको आधारमा कक्षा घटाउने, एक आपसमा समायोजन गर्दै ठूला विद्यालयको स्थापना र विकासमा जोड दिने नीति लिइएको ।

६. सामाजिक जिम्मेवारी बहन गर्ने क्षमता

सामाजिक जिम्मेवारीको क्षेत्र	**सूचक सहितको कामको विवरण**
समावेशी शिक्षा	**गाउँपालिकामा रहेका कूल बालबालिका मध्ये :** ● दलित बालबालिका ● अपाङ्गता बालबालिका ● आदिबासी जनजाती समुदायका बालबालिकाहरूको विद्यालयमा पहुँच बढाउन शिक्षामा लक्षित वर्गको सहभागितामा वृद्धि गर्ने उद्देश्यले विभिन्न तहमा छात्रवृत्ति प्रदान गरिएको । ● कक्षा ५ सम्मका विद्यार्थिहरुलाई दिवा खाजा
पहुँच अभिवृद्धि	● दलित, छात्रा, द्वन्द्व पीडित तथा लक्षित समूहलाई छात्रवृतिको व्यवस्था गरिएको । ● भर्ना अभियान कार्यक्रम संचालन गरिएका । ● आधारभूत र मा.वि मा पाठ्यपुस्तक वितरण गरिएको । ● बालविकास केन्द्र मार्फत बाल शिक्षा संचालन गरिएको । ● सबै कार्य गरिरहँदा रहदै पनि यस शैक्षिक सत्रमा भने भौतिक कक्षाहरु संचालन गर्न नसकिएको तर प्रविधिमैत्रि शिक्षामा विद्यार्थीको पहुँचमा भने वृद्धि भएको ।
	● सकारात्मक विभेद र आरक्षणका कारणले शिक्षकहरुको संख्यामा

समावेशिकरण	विविधता व्यवस्थापन हुँदै गएको । ● अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षा प्रदान गरिएको । ● छात्रवृत्ति प्रदान गरिएको । ● संघिय सरकार तथा स्थानीय तह एवम् गैससको विभिन्न पहलहरुका कारण सबै जाती, भाषा, धर्म र संस्कृतिका विद्यालय उमेरका बालबालिका विद्यालय जाने वातावरण बनेको
गुणस्तरीय सुधार	● सिकाइ उपलब्धिमा बृद्धि भएको । ● भौतिक रुपमा कक्षा संचालन हुन नसके पनि प्रविधियुक्त शिक्षण विधिबाट सिकाई कार्यको सुरुवात भएको । ● वैकल्पिक शिक्षण सिकाइको खोजी भएको ।

७. आयोजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा भोगेका समस्याहरु :

- ❖ बालकक्षामा भर्ना हुन आएका सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थी कक्षा १ मा भर्ना हुँदा धेरै घटेको देखिन्छ ।
- ❖ आफै शिक्षक आफै विद्यालय व्यवस्थापन समितिले आफ्नै नानी बाबुहरु सामुदायिक विद्यालयमा पठनपाठन गर्न नपठाउनु ।
- ❖ आधारभूत तहका सामुदायिक विद्यालयको शैक्षिक भौतिक अवस्था केहि कमजोर देखिन्छ यसलाई प्रतिस्पर्धी बनाउन नसक्नु ।
- ❖ अध्यक्ष छात्रवृत्ति कार्यक्रम मार्फत गरीव तथा विपन्न परिवारका मुसहर, सतार, भाँगर, मिश्री जातीका बालबालिकालाई प्राविधिक विषयहरुमा छात्रवृत्तिको व्यवस्थापन गरी शैक्षिक पहुँच वृद्धि गर्ने राष्ट्रिय साक्षरता अभियनलाई उपलब्धिमुलक बनाउन समुदायमा पहल हुँदाहुँदै पनि त्यस समुदायका बालबालिका विद्यालय छोडी गएको देखिन्छ ।
- ❖ आधारभूत तहमा कक्षा छोड्ने दर भेटिएको छ ।

८. भावी कार्यक्रम संचालनको लागि चाल्नु पर्ने कदमहरु र सुझावहरु :

- ❖ बालकक्षाबाट कक्षा १ मा जाँदा सामुदायिक विद्यालयमा विद्यार्थी घटेको देखिन्छ । यसका लागि कक्षा १ को पठनपाठनमा सुधारको नीति आवश्यक देखिन्छ ।
- ❖ कक्षा १ को भर्ना दर र कक्षा ८को उत्तिर्ण दरमा आएको अन्तरलाई ड्रपआउट बच्चाको खोजि कार्यक्रम संचालन गर्न आवश्यक देखिन्छ ।
- ❖ बढी विद्यार्थी भएका विद्यालयको भौतिक, शैक्षिक गतिविधिका लागि आवश्यक कक्षाकोठा थप, शिक्षक दरबन्दी मिलान गर्नुपर्ने देखिन्छ ।
- ❖ कम विद्यार्थी भएका र शिक्षक दरबन्दी बढी रहेका केही विद्यालयलाई ठूला र नजिकका विद्यालयहरुसँग मर्ज गरी आवश्यक गाडीको प्रबन्ध मिलाई शैक्षिक क्षेत्रमा जनशक्ति व्यवस्थापन र पठनपाठनमा सुधार गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

१. विषयगत शाखा/कार्यालयको नाम : (ग) कृषि शाखा

जम्मा कर्मचारी संख्या: ५,
कृषक परिवार संख्या करीब १२ हजार,
जम्मा जग्गा ७ हजार हेक्टर,
कुल खेतीयोग्य जमिन ५ हजार हेक्टर,

बजेट व्यवस्थापन कृषि तर्फ जम्मा ९०,००,०००। (नब्बे लाख) । सशर्ततर्फ प्राप्त रु.१,२८,०००००। (एक करोड अठ्ठाइस लाख) गरि जम्मा २,१८,००,०००। (दुई करोड अठार लाख) रुपैयाँ ।

२. पालिकास्तरिय नीतिहरु :

- स्वस्थ्य जीवनको लागि कमलको अर्गानिक तरकारी नारालाई साकार पार्न अर्गानिक तरकारी खेती प्रणालीलाई जोड दिइएको ।
- कृषि शाखाबाट बैकल्पिक मल खादका श्रोतहरू वेष्ट डि कम्पोजर, जैविक झोल विषादी, कंचन मल, जैविक युरिया आदि किसानहरूलाई निशुल्क वितरण गर्ने कार्यलाइ निरन्तरता दिइएको,
- कृषीबजार उपकरण बितरण कार्यक्रम अन्तगृत साना मेसिनरी मकै रोप्ने, मकै छोडाउने, पावर स्पे टकी, पावर विडर वितरण गर्ने नीति लिइएको,
- बालि संरक्षण कार्यक्रमअन्तर्गत विषदी प्रयोगमुक्त सप्ताह र फेरोमेन ट्र्याप वितरण कार्यका लागि आवश्यक वजेट विनियोजन गरिएको,
- कृषकहरूलाई प्रोत्साहन सिंचाइको विद्युत मिटरमा अनुदान भन्ने उद्देश्यले सुख्खा याम (फागुन, चैत्र, वैशाख र जेठ) का ४ महिनाको अवधिमा कृषकहरूले प्रयोग गरिहेको सिचाई मोटरको विद्युत शुल्कमा ५० प्रतिशत शुल्क गाउँपालिका वा वडाले भूक्तानी गर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता
- सिंचाइ मोटरमा सहयोग कार्यक्रमअन्तरगत हालसम्म सिंचाईको पहुँच नभएका, व्यवसायिक रूपमा खेती गर्न चाहने वा गरिरहेका गरिव किसानलाई सिंचाई मोटर सेटमा अनुदान उपलब्ध गराउने व्यवस्थाको लागि रु. १५,००,००० बजेट विनियोजन गरिएको,
- किसान कार्ड वितरण गरी अनुदानका कार्यक्रममा सहभागी गराउने नीति लिइएको छ ।
- किसानहरूको समस्या समाधान गर्नका लागि कृषी विज्ञबाट किसान कल सेन्टर सञ्चालनमा ल्याइने
- कृषकहरूले उत्पादन गरेको फसललाई व्यवस्थित भण्डारण गर्न सहयोग पुर्याउने उद्देश्यले उपयुक्त स्थानमा कोल्ड स्टोर स्थापना गर्ने व्यवस्था मिलाइएको
- स्थलगत रूपमा बालीको संरक्षण, अवलोकन, र कृषिसम्बन्धी नयाँ ज्ञान प्रविधि हस्तान्तरण साथै बालीमा आउने विविध समस्याको निराकरण र उत्पादन वृद्धिमा आउने समस्यहरूलाई स्थलगत रूपमा निराकरण गर्न विज्ञको उपस्थितिमा कृषक पाठशाला सन्चालनलाई निरन्तरता दिइने
- गाउपालिका क्षेत्रभिका व्यवसायिक कृषकहरूलाई नवीनतम ज्ञान आदानप्रदान गर्ने उद्देश्यले कृषकहरूको अध्ययन अवलोकन भ्रमण गराउने नीति लिइएको

- पकेट विकास कार्यक्रम अन्तरगत चालु आ.व. को धान बाली पकेट कार्यक्रमलाई निरन्तरता र नयाँ धानवाली पकेट विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्नका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन
- कृषकहरूले उत्पादनका गरेको कृषि उपज प्रदर्शन गरि उत्पादनको प्रोत्साहन र प्रवर्द्धन गर्न प्रत्येक वर्ष हुने कृषि मेला प्रदर्शनीसम्बन्धी कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने,

४. गत आर्थिक वर्षमा संचालित विकास योजना तथा कार्यक्रमको विवरण :

संचालित आयोजना/कार्यक्रम	लक्ष्य	क्रियाकलाप	उपलब्धि
प्रविधि र प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराउने ।	आय मुलक, आधुनिक, व्यवसायिक र मर्यादित तथा आधुनिकिकरण र यान्त्रिकरणमा जोड दिँदै उत्पादनशिल व्यवसायको रुपमा विकाश गरिनेछ । प्राविधिकहरु कृषकको खेतबारीमा पुगि खेति प्रविधि सम्बन्धि प्राविधिक सेवा दिने व्यवस्था मिलाउने ।	प्रविधि हस्तान्तरण अन्तर्गत सिँचाइ मोटर, पावर स्प्रे, टनेल,मल्चिङ प्लास्टिक वितरण गरिएको । किसानको घरदैलोमा गई रोगकीरासम्बन्धी र महामारीजन्य फौजी किरा, व्यवस्थापनको कार्य भएको । अर्गानिक कृषि प्रणालीका लागि झोल मल, युरिया, जैविक विषादी बनाउने तालीम दिइएको साथै प्राविधिकहरुबाट नमूना परीक्षणका कामहरु भएको ।	प्रविधि हस्तान्तरणअन्तर्गत कृषि उत्पादनमा सहजता आएको, प्राविधिक सेवामार्फत् उत्पादनमा देखिने जटिलताहरुलाई व्यवस्थापन गर्ने कुरामा सफलता मिलेको ।
बालि बिकास कार्यक्रम	कम उत्पादन दिने बालिको सट्टा बढी उत्पादन दिने बालिको खोजि गरि उत्पादन बढाउन पकेट कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	धानबाली पकेट कार्यक्रम, धानबाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम, आलुको बीउ उत्पादन कार्यक्रम, तोरीको बीउ उत्पादन कार्यक्रमका लागि चाहिने आवश्यक बीउहरुको अनुदानमार्फत् किसानहरुलाई वितरण गरिएको ।	धान, आलु तथा तोरी उत्पादनमा वृद्धि भएको, नयाँ प्रविधिको प्रयोगका कारण श्रम लागत घटेको ।
आईपीएम पाठशाला	संचालन गर्ने ।	अर्गानिक उत्पादनका लागि ४५० जना किसानलाई अर्गानिक झोल मल, युरिया, जैविक विषादी बनाउने तालीम सञ्चालन गरिएको, जैविक मल तथा विषादी प्रयोगका लागि किसानहरुलाई ४० हजार लिटर जैविक झोल मल, जैविक युरिया, जैविक विषादी वर्षभरी नै किसानलाई निरन्तर रुपमा दिइएको ।	कमल गाउँपालिका प्रदेशकै नमूना अर्गानिक मोडलको उत्पादनतर्फ सरिक भएको र आवश्यक मल तथा विषादी निर्माणमा अनुदानसमेत प्राप्त हुन थालेको ।

कृषि तालिम संचालन गर्ने ।	आधुनिक प्रविधिको विकासका लागि कृषि तालिम संचालन गर्ने । तालिम प्राप्त कृषक बनाई कृषिमा आत्मनिर्भर बनाउने ।	अर्गानिक तथा जैविक वनस्पति विषादी निर्माणसम्बन्धी स्थलगत तालीममा ४५० जना सहभागी । प्रत्येक वडामा कृषि र पशु पाठशाला तालीममा २५ जना सहभागी ।	जैविक कृषिप्रणालीमा सुधार आएको ।
कृषि बिमा	कृषि बिमाको प्रवन्ध मिलाउने ।	अगुवा किसान तथा निजी फर्महरुले बाली बीमा अवलम्बन गरेको देखिन्छ ।	कृषि बिमा गर्नुपर्छ भन्ने चेतना प्रसार भएको ।
अनुदानलक्षित कार्यक्रम	उत्पादन बृद्धि गर्न प्रविधि, सिँचाइका साधन, उन्नत जातका विऊ कृषकहरुलाई वितरण गरि स्वरोजगार निर्माण गर्ने	प्रविधि अनुदान, अन्नबाली तथा तरकारी बालीका विऊ अनुदान, प्लास्टिक टनेल अनुदान, मल्चिङ प्लास्टिक अनुदान, झोल मल, जैंविक युरिया अनुदान दिइएको	उत्पादन वृद्धि भएको

५. सरोकार पक्षको चाहना तथा लक्षित वर्गलाई सेवा तथा सुविधा दिन बिगत एक वर्षमा गरिएका मुख्य मुख्य नीतिगत व्यवस्था तथा प्रकृयागत सुधारहरू :

- उन्नत जातका बीउ, प्रविधि, सिँचाइ, अनुदानका कार्यक्रममार्फत् उत्पादन सहजीकरण र उत्पादन वृद्धि हुने लक्ष्यसहित कार्यक्रम आउनु
- किसानको उत्पादनलाई थप सुरक्षित गर्न माटोको नमूना परिक्षण गरी व्यावसायिक उत्पादनमा जान र रोग तथा कीराको व्यवस्थापन गर्न सक्ने नीति लिइनु
- जैविक खेती प्रणालीका लागि बहुसंख्यक किसानलाई स्थानीय मल, विषादी, निर्माण गरी प्रयोग गर्ने वातावरण सिर्जना गरिनु
- कृषि प्राविधिक विद्यालयमा अध्ययन गरिरहेका विद्यार्थीलाई अर्गानिक खेती प्रणालीको बारेमा नमूना उत्पादन कार्यको प्रयोगमा लगाउने कार्यक्रम रहनु
- वर्षभरी नै झोल मल, जैविक युरिया, नि:शुल्क वितरण गरी किसानको जीवनयापनमा परिवर्तन आउनु
- धानबाली पकेट कार्यक्रम निरन्तर तथा थप गरिनु

६. आयोजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा भोगेका समस्याहरु :

- कृषकहरुमा चेतनको कमीका कारण सबै खाले कीरा हानिकारक नै हुन् भन्ने उद्देश्यले कडा विषादीको प्रयोगबाट मित्रजीवहरु नै शिकारमा परेको हुँदा मित्रजीव र शत्रुजीव पहिचान गरी अर्गानिक मोडलका विषादीहरु वा न्यून क्षमता भएका विषादीहरु प्रयोग नगगरी कडा विषादी प्रयोग गर्दा प्राकृतिक चक्रमा नै समस्या देखिन्छ ।
- कृषकहरुमा रसायनिक मलमात्र ले उत्पादन वृद्धि हुन्छ रासायनिक मलबिना उत्पादन हुन्न भन्ने सोच विकसित हुँदै जाँदा माटोको उर्वरक्षमता ह्रास भई भावी उत्पादनमा समेत असर पर्ने हुँदा त्यसतर्फ किसान सचेत हुन नसक्दा रोगको जोखिम र माटोमा अम्लीयपन बढ्दै गएको देखिन्छ ।

- कृषकहरुमा परम्परागत खेतीप्रणाली नै विश्वास हुनु र कृषि व्यवसायलाई कृषि उद्यमको रुपमा पहिचान गर्न नसक्नु ।
- कृषिको रोजगारीलाई सम्मानित रोजगारीको रुपमा ग्रहण गर्न नसक्नु, राम्रो कमाइ हुँदाहुँदै पनि सानो कमाइ हुने रोजगारीप्रतिको आकर्षण देखिनु ।

७. भावी कार्यक्रम सञ्चालनको लागि चाल्नुपर्ने कदमहरु र सुझावहरु :

- ४५० कृषकहरुलाई घरदैलोमै गई जैविक विषादी, जैविक मल र माटो सुधारका तालीमहरु प्रदान गरिएको हुँदा त्यसको दिगोपनासम्बन्धी कार्यक्रमहरु ल्याउन आवश्यक देखिन्छ ।
- धान बाली प्रवर्द्धन र पकेट कार्यक्रमको दिगोपनालाई निरन्तरता आवश्यक महसुस गरिएको छ ।
- कृषक समूहलाई साझेदारीमा तरकारी खेती, कृषि बीमासम्बन्धी अभिमुखीकरण, माटो सुधारका लागि कृषि चुन खरीद, कोल्ड स्टोर निर्माणजस्ता विषयहरुको कार्यक्रम सञ्चालन हुन नसकेको हुँदा त्यसतर्फका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न आवश्यक देखिन्छ ।
- कागती प्रशोधन केन्द्र उपकरण तथा मर्मत पूर्वाधारको कार्य गर्न नसक्दा त्यस क्षेत्रको कार्यक्रम प्रभावित भएको देखिन्छ । सशर्तका कार्यक्रमहरुप्रति समयमै ध्यान दिन आवश्यक देखिन्छ ।
- कृषक अध्ययन अवलोकन भ्रमणबाट नयाँ सोचसहितको व्यावसायिक योजना निर्माण हुने हुँदा त्यसतर्फका कार्यक्रम सञ्चालनमा समस्या देखिन्छ । समयमै किसान पहिचान गरी भ्रमणका कार्यक्रमहरु राख्न आवश्यक देखिन्छ ।
- कुल विनियोजित बजेटको सशर्ततर्फ १७ दशमलव ५६ प्रतिशत, आन्तरिक स्रोततर्फ ४० दशमलव ९९ प्रतिशत खर्च भएको देखिन्छ । जसलाई हेर्दा मागमा आधारित योजना निर्माण गर्नुपर्ने देखिन्छ ।
  ।

१.विषयगत शाखा/कार्यालयको नाम : (घ) पशुपंक्षी शाखा
कुल बजेट: १,१५,५७,४००
कुल खर्च: ५६,५५,३२९
कुल खर्च प्रतिशत ४८.९३

(क) नीतिहरु
पशु धनको संरक्षण गर्न र किसानले ढुक्कसँग पशु व्यवसाय सञ्चालन गर्न सकुन भन्ने उद्देश्यले १ घर १ पुश सुत्केरी कार्यक्रम सन्चालनको व्यवस्था गरिएको,

पशु सेवा प्रसार कार्यक्रमअन्तर्गत ३/३ दिनका दरले गाइपालन, बाखापालन, बंगुरपालन, कुखुरा पालन र माछा पालनका लागि तालिमको आयोजना गर्नका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरिएको

५० प्रतिशत अनुदानमा ४५०० कृत्रिम गर्भाधान कार्यक्रम सञ्चालन गर्नका लागि ११,२५,००० बजेट विनियोजन गरिएको छ । यस कार्यक्रमबाट उन्नत जातको पशुहरूको उत्पादन हुनेमा विश्वास लिइएको

सडकमा रहेका सामुदायिक कुकरहरूलाई नियन्त्रण गर्नका लागि कुकुरहरूको सामूहिक बन्ध्याकरण शिविर र रेविज खोप लगाउने कार्यक्रम सन्चालन कार्यलाई निरन्तरता दिइएको

पशुपालन व्यवसायमा जागरुक गर्नका लागि गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका उत्कृष्ट पशुपालक कृषकलाई पुरस्कार दिनका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाइएको,

पशु सेवासम्बन्धी बजेट:

नयाँ वाखा पकेट विकास कार्यक्रमका लागि रु १५,००,०००) बजेट विनियोजन गरेको छ । यस कार्यक्रमबाट उन्नत जातको बाखा उत्पादन हुने

गाउपालिका क्षेत्रभित्र व्यवसायिक बंगुरपालक कृषकहरू रहेको हुँदा संघीय सरकारको सहयोगमा बङ्गुरको मासु ढुवानीको लागि फोजन भ्यान सपोर्ट कार्यक्रमअन्तर्गत २४,५०,०००० वजेट विनियोजन गरिएको छ ।पशु सेवातर्फ जम्मा ८०,००,०००) (असी लाख बजेट विनियोजन गरेको छ सशर्ततर्फ प्राप्त रु. ३१,००,००० (एकतीस लाख) गरि जम्मा १,११,००,००० (एक करोड एघार लाख) बजेट कायम भएको छ ।

४. गत आर्थिक वर्षमा संचालित योजना तथा कार्यक्रमको विवरण :

आयोजनाको नाम	लक्ष्य	क्रियाकलाप	उपलब्धि
पशु विकास कार्यक्रम	दूध, फुल, मासुमा आत्मनिर्भरताका लागि यान्त्रिकरणमा जोड दिँदै व्यावसायिक रुपमा पशुपालन कार्यक्रम गर्न कृषकहरुलाई प्रोत्साहन गर्ने । बङ्गुरका साना व्यावसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र पकेट विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । व्यावसायिक गाई, भैसी, बाखा, कुखुरा र माछा पालन व्यवसायलाई प्रोत्साहन गर्ने । पोखरी संरक्षणबाट माछा उत्पादनमा जोड दिने ।	कृत्रिम गर्भाधान कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको । १,६०,००० माछा भुराका १५६ जना कृषकलाई वितरण गरिएको । प्रत्येक वडामा पशुपालन किसानलाई गोठसुधार, खोर सुधार, पोसिलो घाँस, सफा आहाराबाट मात्र उपयुक्त उत्पादन हुन्छ भन्ने पशु प्राविधिकहरुबाट सचेतना फैलाइएको । मासुका लागि राम्रा जातका पाठापाठी पालन गर्नुपर्छ भन्ने सन्देश पशु प्राविधिकहरुबाट दिइएको । पशुपालक किसानलाई पुरस्कृत गरिएको । कृत्रिम गर्भाधान मिसन कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको । बंगुरको गोठ सुधार कार्यक्रम पकेट फलोअप गरिएको ।	पशु विकास कार्यक्रम मार्फत पालिका भेगका नागरिकको जीवनस्तरमा परिवर्तन आएको ।
पशु स्वास्थ्य कार्यक्रम	रोगका कारण पशुहरूबाट हुने क्षति कम गर्न HSBQ FMD Rabise swine fiver रोग विरुद्धको खोप कार्यक्रम गर्ने । स्वच्छ पशु कार्यक्रमका लागि	३२४३ गाईभैंसी, १४१६ बंगुर, ३८३७ कुखरा, ७५ बिघमा माछा, ६२३० बाखा, ५४ कुकुर, २२६८ लाई सुत्केरी स्याहार, ५४० सामुदायिक कुकुर बन्ध्याकरणमार्फत् पशुहरुलाई उपचार सेवा दिइएको ।	पशुमा देखिने जटिल तथा सामान्य रोगहरुको समाधानका लागि पहल भएको

	जुनोटिक रोग लगायतका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।	परजीवीविरुद्ध औषधी खरीद तथा वितरण, माइनर सर्जिकल औषधी खरीद तथा वितरण, गाइनोक्लोजिस्ट औषधी खरीद तथा वितरण, पंक्षी औषधी खरीद तथा वितरण, मत्स्य औषधी खरीद तथा वितरण, प्राथमिक उपचार औषधी खरीद तथा वितरण । १,०७,७१० खोप पशुपंक्षीलाई लगाइएको । खोप सेवाः एफएमडी ४०००, स्वाइन फिबर २१,०००, बीएसबीटु ३०००, पीपीआर १०,००००, रानीखेत ३५००० थान, गबारो ३४०००, रेविज ७१० डोज खोप लगाइएको । गाईभैंसी ३२४३ वटा, बंगुर १४१६ वटा, कुखुरा ३८३७, माछा ७५ बिघा, बाखा ६२३० कठ्ठा, कुकुर ५४, सुत्केरी स्याहार २६६८, सामुदायिक कुकुर बन्ध्याकरण ५४० वटालाई गरी स्वस्थ पशु बनाउन कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिएको ।	
पशु आहारा सेवा	उत्पादन वृद्धिका लागि पशु आहारा सेवा कायक्रम संचालन गर्ने ।	घाँसका बीउहरु, बिरुवाहरु, सचेतना कार्यक्रमहरुमा जात मात्र राम्रो भएर हुँदैन घाँस राम्रो चाहिन्छ अनि मात्र भने जति उत्पादन पाइन्छ, भन्ने उद्देश्य राखि उन्नत जातका घाँसका बिउहरु वितरण गरिएको ।	कृषकमा उन्नत जातको घाँसको बिऊ बारे सोचको विकास भएको ।
पशु स्वास्थ्य नियमन कार्यक्रम	पशु स्वास्थ्य नियमन अनुगमन, खोप कार्यक्रम संचालन गर्ने	पशु स्वास्थ्य नियमनअन्तर्गत भारतीय बजारबाट आयातीत चल्ला, माछा, अनुगमन तथा आएकाहरुलाई प्रहरीमार्फत् नियन्त्रण गर्ने कार्यक्रम रहेको । व्यावसायिक पशुपालक कृषककोमा पशु प्राविधिकहरुबाट बेलाबखतमा पशुहरुको अवस्था, खोप लगाउने समय, जुकाको औषधी खुवाउने समयको बारे किसानलाई जानकारी गराइएको । विभिन्न समयमा भ्याक्सिनका कार्यक्रमहरु अभियानको रुपमा सञ्चालन गरिएको ।	स्वस्थ पशु राम्रो उत्पादन भन्ने चेतना स्तरमा क्रमशः सुधार हुँदै आएको ।
पशु सेवा प्रसार कार्यक्रम	पशु सेवा प्रसार कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	पशुको प्रजनन स्वास्थ्य, गाइनोक्लोजिस्टसम्बन्धी कार्य गरिएको, खोप भ्याक्सिनका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिएको,	पशु पनि मानिस जस्तै हो । उनीहरुका पनि समस्या पहिचान गरी उत्पादन वृद्धि गर्नुपर्दछ भन्ने किसानमा

		विभिन्न समयमा तालीमहरु सञ्चालन गरिएको, पोसिलो घाँसको बारेमा चेतना फैलाइएको । पशुमा देखिने जटिलता तथा सामान्य स्वास्थ्य समस्याका लागि सञ्चारमाध्यममा सूचना प्रकाशन गरी जानकारी दिइएको ।	सचेतना जागेको ।

५. सरोकार पक्षको चाहना तथा लक्षित वर्गलाई सेवा तथा सुविधा दिन बिगत एक वर्षमा गरिएका मुख्य-मुख्य नीतिगत व्यवस्था तथा प्रकृयागत सुधारहरू :

- पशु विकासका लागि नश्ल सुधार पकेट विकास कार्यक्रम फलोअपको नीतिअनुसार कार्यक्रम भएको
- पशुपंक्षी जन्य रोगहरुको रोकथाम, उत्पादनको संरक्षण तथा पशुपालन जनचेतना कार्यक्रम संचालन गर्ने नीति अनुसार १ लाखभन्दा बढी पशुलाई खोप लगाइएको, ३० हजारभन्दा बढी पशुको स्वास्थ्य उपचार गरी स्वस्थ पशु निर्माण गरिएको ।
- मासुमा आत्मनिर्भरताका लागि बंगुर पकेट कार्यक्रम फलोअप गरिएको ।
- प्रत्येक सुत्केरी पशुका लागि पोषणजन्य सुरक्षाका कार्यक्रम गरिएको ।
- दुध, फुल मासुमा आत्मनिर्भरताका लागि जोड दिँदैं व्यवसायिक रुपमा पशुपालन कार्यक्रमको नीति आएको ।
- उत्पादन व्यवस्थाका लागि चिलिङ भ्याट, पशु यन्त्रलगायतका अनुदानमा दिने नीतिगत व्यवस्था भएको ।

६. आयोजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा भोगेका समस्याहरु :

- कमल गाउँपालिकाका बहुसंख्यक किसानहरुले परम्परागत तथा निर्वाहमुखी पशुपालन प्रणालीमै विश्वास गर्नु
- जटिल स्वास्थ्य समस्या आएपछि मात्र पशु स्वास्थ्य प्राविधिकहरुलाई खबर गरिनु, जसबाट पशुधनको क्षति ज्यादा रहनु ।
- युवालक्षित व्यवसायिक फर्महरु संचालनमा आए पनि अनुदान केन्द्रित कार्यक्रम प्रति केन्द्रित हुनु ।
- उत्पादन भएर पनि मासु तथा दुग्धजन्य पदार्थको उचित मात्रामा मुल्य पाउने समस्या रहनु ।

७. भावी कार्यक्रम संचालनको लागि चाल्नुपर्ने कदमहरु र सुझावहरु :

- हाल उत्पादन भइरहेको मासु, दूध, अण्डाजन्य वस्तुको वास्तविक तथ्याङ्क राखी कुन क्षेत्रमा के वस्तुको आवश्यकता छ र कुन क्षेत्रमा के सहयोगको कमीले उत्पादनमा समस्या छ भन्ने दीर्घकालीन समाधानको सोच आउन जरुरी देखिन्छ ।
- तल्लो वर्गमा अनुदानका कार्यक्रमहरु पुग्न सकेनसकेको अनुगमन गर्न आवश्यक देखिन्छ ।
- उत्पादन भएर पनि मासु तथा दुग्धजन्य पदार्थको उचित मुल्य व्यवस्थापन गर्न सुझाव दिइन्छ ।
- नव प्रवर्तनकारी युवा तथा उद्यमी र बैदेशिक रोजगारबाट फर्केका अनुभवी तथा सीपयुक्त उद्यमशिल युवाहरुलाई उद्यम ब्यावसाय सुरु गर्न व्यवसायिक योजनाका आधामा सुरुवाति पूँजी उपलब्ध गराउनुपर्ने ।

जिन्सी मौज्दातको संक्षिप्त वार्षिक विवरण
आर्थिक वर्ष २०७९/०८०

क्र.सं.	जिन्सी सामानको नाम	इकाई	परिमाण
१	घर/टहरा	संख्या	७
२	कार्यालय भवन	संख्या	२
३	बजार भवनहरु	संख्या	२
४	ट्याक्टर	संख्या	१
५	मोटरसाईकल	संख्या	७
६	स्कुटर	संख्या	१
७	जिप	संख्या	२
८	पिकअप	संख्या	१
९	टेलिभिजन	संख्या	३
१०	डिजिटल क्यामेरा	संख्या	२
११	हाजिर मेसिन	पिस	३१
१२	भऱ्याङ	संख्या	१
१३	डेस्कटप कम्प्युटर	पिस	४१
१४	ल्यापटप	पिस	१४
१५	प्रिन्टर	पिस	६१
१६	स्क्यानर	पिस	२
१७	प्रोजेक्टर	पिस	१
१८	प्रोजेक्टर स्क्रीन	लिटर	१
१९	सि.पि.यु.	संख्या	१
२०	हिटर	पिस	७
२१	सिलिङ पंखा	पिस	५४
२२	जेनेरेटर	पिस	१
२३	पानी तान्ने पम्प	पिस	१
२४	फ्रिज	पिस	६
२५	भ्याकुम क्लिनर	पिस	२
२६	ब्याट्री	पिस	२०
२७	सोलार प्यानल	पिस	२
२८	वाल पंखा	संख्या	३६
२९	स्टेबलाइजर	पिस	२
३०	इन्भरटर	संख्या	१०
३१	स्टेण्ड पंखा	संख्या	१७

३२	डिस्प्रेसर इलेक्ट्री	संख्या	१
३३	मोबाइल	पिस	२
३४	माइक्रोफोन	संख्या	४
३५	टेबुल	पिस	८९
३६	कुर्चि	पिस	३७
३७	सोफासेट	पिस	१४
३८	स्टिल दराज	पिस	५९
३९	रिभल्वभिङ चेयर	पिस	८२
४०	टि टेवल	संख्या	२९
४१	कम्प्युटर टेवल	संख्या	१०
४२	बेन्च	पिस	१४
४३	खाट पलङ लोबेड	पिस	३
४४	ऱ्याक	पिस	३९
४५	काठको दराज	संख्या	६
४६	फर्निचर	संख्या	४
४७	रोष्टम	संख्या	३
४८	डाइनिङ टेबुल	संख्या	१
४९	फइलिङ क्याविनेट	पिस	२७
५०	भिजिटर चेयर	पिस	३६
५१	कम्प्युटर माउस	पिस	२
५२	पेन ड्राइभ	पिस	१
५३	राउटर	संख्या	१
५४	केवल टाई	पिस	३
५५	पन्चिङ मेसिन	पिस	१
५६	फोटोकपी पेपर	रिम	२२
५७	पाइलट पेन	पिस	१७
५८	रजिष्टर	पिस	२७
५९	स्टापलर	पिस	१
६०	स्टीच पिन	पिस	३
६१	लेटर प्याड	पिस	१११
६२	इन्डेक्स फाइल	पिस	३८
६३	स्पाईरल नोटबुक	पिस	२१
६४	डटपेन	पिस	६४
६५	टिपेक्स	पिस	१०
६६	खाम	पिस	८५
६७	टेप	पिस	१६
६८	माइ क्लियर ब्याग	पिस	२०
६९	फाइल तुना	पिस	४२९

७०	मार्कर पेन	पिस	३०
७१	जेल पेन	संख्या	२९
७२	खर्च भएर जाने/नजाने खाता	संख्या	२
७३	अन्य छपाई सामान	संख्या	५५
७४	हाईलाइटर	संख्या	७
७५	नेपाली कागज	संख्या	४४
७६	कोब्रा फाईल	संख्या	५०
७७	हाजिरी रजिष्टर	पिस	२
७८	अनुसूचि	संख्या	१०
७९	फारम छपाई	संख्या	२१
८०	माग फारम	प्याड	३
८१	ग्यास चुलो	पिस	१
८२	सिलिण्डर	पिस	२
८३	सिरक/तन्ना/ब्ल्याङ्केट	पिस	१
८४	प्लाष्टिकको कुर्चि	संख्या	२३४
८५	गिजर	पिस	१
८६	पानीको ट्याङ्की	पिस	१
८७	क्याल्कुलेटर	पिस	२
८८	पानस पञ्चबत्ती	संख्या	१

अनुसूचि ९ को ७
सामाजिक परीक्षणबाट देखिएका सवल पक्षहरु

सामाजिक परीक्षण प्रकृयाले सामाजिक उत्तर दायित्व निर्वाह गर्ने काम स्थानीय सरकारले कति गरिरहेको छ ? भन्ने लेखाजोखा गरेको छ । यो क्रममा देखिएका सवल पक्षहरु निम्नानुसार उल्लेख गर्न सकिन्छ ।

यो गाउँपालिका कोशी प्रदेशकै पहिलो बालमैत्री पालिका बन्न सफल रहेको ।
नेपाल सरकारको कानुनअनुसार स्थानीय तहले प्रत्येक वर्षको असार १० गतेभित्र नगरसभा अनिवार्य गरिसक्नुपर्ने व्यवस्थाअनुरुप यस गाउँपालिकाले समयमै आफ्ना सोचसहित **समृद्ध कमल हाम्रो सरोकार** ।
लक्ष्य : नेपालको संविधान र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको मर्म अनुरुप स्थानीय नागरिकलाई श्रोत, साधन र अधिकार सम्पन्न बनाई नागरिकले शासन गरेको अनुभूत हुने गरि सेवा प्रवाहमा गुणात्मक सुधार गरी **नमूना गाउँपालिका** बनाउने लक्ष्यसहितको नीति, कार्यक्रम र बजेट प्रस्तुत गरेको पाइयो ।

योजना सञ्चालन गर्दा उद्देश्य तथा प्राथमिकताहरु निर्धारण गरी आएको देखिन्छ ।

उद्देश्यहरु हासिल गर्न प्राथमिकता निर्धारण गरिएको

- नागरिकहरुको स्वास्थ्य सुरक्षालाई मध्यनजर गर्दै स्वास्थ्यको पहुँचलाई सबै नागरिकको पहुँचयोग्य बनाउँदै थप उपचारका लागि पालिका अस्पताल सञ्चालनमा ल्याउनु ।
- स्वस्थ समाज निर्माण गर्न सबै वडामा आधारभूतदेखि गाउँघर क्लिनिक सम्मका स्वास्थ्य संस्था स्थापना भई सेवा प्रवाह नीतिअनुरुप भइरहेको ।
- क्षयरोग मुक्त गाउँपालिका बनाउने, कुष्ठरोग हटाउने अभियान, नसर्ने रोगहरु सम्वन्धी स्वास्थ्य कार्यक्रम, जेष्ठ नागरिकहरुको स्वास्थ्य प्रवर्द्धन, गर्भवती महिलालाई निशुल्क रुपमा क्याल्सियम ट्याब्लेट र आइरन चक्की उपलब्ध गराउने व्यवस्था, ४ पटक गर्भ जाँच प्रोत्साहन कार्यक्रम, सुत्केरी प्रोत्साहन कार्यक्रमबाट स्वस्थ समाज निर्माण गर्ने सोचसहित स्थानीय तह लागेको देखिन्छ ।

- कमल गाँउपालिकाभित्र प्राविधिक धार संचालन गर्ने सामुदायिक विद्यालयमा अध्ययन गर्न चाहाने विपन्न , गरिव एवम् जेहेन्दार विद्यार्थीलाई अध्ययनमा सहयोग गरी सीपयुक्त जनशक्ति तयार गर्ने सोचमा रहनु ।
- वडा न. १ र २ का सबै टोलमा शुद्ध खानेपानी वितरण गर्ने उद्देश्यले निर्माणाधिन ४ लाख ५० हजार लिटर क्षमताको तोपगाछी खानेपानी आयोजना, लखनपुर खानेपानी आयोजना, तोपगाछी खानेपानी आयोजना स्कीम १, २, ३ को स्तरोन्नती, वडा नं ५ मा सिम्ले केम्पा क्षेत्रमा समेत शुद्ध खानेपानीको व्यवस्थाको थालनी गर्ने नीति लिइनु ।
- जोखिमयुक्त बालबालिकाहरुको उद्धार , संरक्षण र सहयोगका लागि बालकोषको स्थापना, बाबुआमा विहिन बालबालिकाको अभिभावकत्व ग्रहण, बालक्लव सशक्तिरण कार्यक्रम सञ्चालन गरी लक्षित वर्गलाई सिकाइको मूल धारमा ल्याउने नीति रहनु
- अर्गानिक उत्पादन गरी स्वस्थ जीवनका लागि कमलको अर्गानिक तरकारी, कृषि गुरुयोजना कार्यान्वयन, व्यवसाय प्रवर्द्धन कोष, निशुल्क माटो परीक्षण, किसानलाई सिचाई मिटरको बील भूक्तानीमा अनुदान, सिचाई मोटरमा सहयोग कार्यक्रम, किसानहरुलाई कृषि बिमा, किसान कोर्ड, धान उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम, कृषकलाई यन्त्रिकरणमा सहयोग, मिनि कोल्ड च्याबर स्थापना, कृषि बजार पूर्वाधार निर्माण, कृषक पाठशाला संचालन, अध्यक्ष कृषि पकेट मार्फत करेसाबारी प्रबर्द्धन कार्यक्रम, साना व्यवासायिक कृषि

उत्पादन केन्द्र पकेट विकास कार्यक्रम, च्याउ खेती र विशेष बाली उत्पादन प्रवर्द्धन, च्याउ खेती र विशेष बाली उत्पादन प्रवर्द्धन, कृषी मेला, कृषी प्रदर्शनी, विषदी प्रयोग मुक्त सप्ताह तथा किसान दिवस, बाली उपचार शिविर गर्ने नीति लिईनु ।

- एक घर एक पशु बिमा कार्यक्रम, चिलिङ भ्याट अनुदान, मासु पसल सुधार कार्यक्रम, पशु स्वास्थ्य शिविर संचालन, खोप कार्यक्रम, कुकुरको बन्ध्याकरण कार्यक्रम, दाना आत्मा निर्भर कार्यक्रम, बंगुर प्रवर्द्धन कार्यक्रम, कृत्रिम गर्भाधान सेवा, मासुमा आत्मानिर्भर बनाउन माछाका भुरा वितरण गर्ने नीति लिईनु ।
- स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई क्रियाशिल बनाउँदै विपद पूर्वतयारी र उद्धारको नीति लिईनु ।
- पर्यावरणीय महत्व बोकेको यस गाँउपालिकाको महत्वपूर्ण नदी रतुवा, गेउरिया, किस्नी, ढ्याग्री, भुत्लुङ्ग, केरखा र कमल खोलाको नियन्त्रण गर्ने नीति लिईनु ।

❖ विद्यार्थिको पहुँच अभिबुद्धि गर्न छात्रबृत्ति तथा दिवा खाजाको कार्यक्रम नीतिगत रुपमै व्यवस्था भएको
❖ आइ.सि.टी. ल्याव, अंग्रेजी माध्यमको पठन-पाठनको कार्यक्रम नीतिगत रुपमा शुरुवात भएको ।
❖ आन्तरिक श्रोत पहिचान गर्दै आर्थिक विकासका लागि सम्पति कर, ठेक्का कर, हाटबजार कर, व्यवसाय कर, घरनक्सा पास दस्तुर, लगायत करको दायरा बृद्धि गरि आन्तरिक श्रोतमा सुधारको नीति रहेको ।
❖ स्थानिय सरकार संचालन ऐन २०७४ को परिच्छेद ३ को 'च' को भावना अनुरुप तथ्याङ्कलाई अभिलेखीकरण गरि व्यवस्थित हुँदै गरेको पाइयो ।
❖ स्थानिय सरकार संचालन ऐन २०७४ को परिच्छेद ३ को 'छ' को भावना अनुरुप स्थानीय स्तरका विकास आयोजना तथा परियोजनाहरु वडा स्तरकै योजनाबाट छनौट गरि वडाले गर्ने गा.पा.ले गर्ने, प्रदेशले गर्ने र केन्द्रले गर्ने योजनाहरु वार्षिक योजना गाउँ विकास योजना भित्र समाबेश गरेर आउनु
❖ गाउँपालिकाले गरेका आयोजनाहरु संचालन गर्दा स्थानीय सरकार संचालन ऐन तथा नियमावली तथा आर्थिक प्रशासन नियमावलीहरुलाई ध्यानमा राखेर अगाडी बढ्नु ।
❖ गाउँपालिकाको सेवा प्रवाहलाई जवाफदेही बनाउन सूचना अधिकारी, गुनासो सुन्ने अधिकारी, उजुरी पेटिका आदिको प्रवन्ध गरिएको ।
❖ महिला हिँसाविरुद्धका सामाजिक बिसंगतीका कार्यक्रम गरिनु ।
❖ गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम संचालन प्रारम्भ हुन पालिकाका लागि सबल पक्ष रहेको छ ।
❖ पालिका अस्पताल संचालन प्रक्रियामा रहनु स्वास्थ्य क्षेत्रका लागि सबल पक्ष रहेको छ ।
❖ कृषि नै रोजगारीको मूल आधार हो भन्ने सोच र उद्देश्य रहनु सबल पक्ष देखिन्छ ।
❖ उच्च शिक्षा तथा प्राविधिक शिक्षालाई जोड दिने उद्देश्य रहनु शिक्षाका लागि सबल पक्ष रहेको छ ।

अनुसूचि ५ को ४

कमल गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को सामाजिक परीक्षण गर्ने क्रममा देखिएका उपलब्धिहरु :

- कमल गाउँपालिकाले सात वटै वडामा स्वास्थ्य संस्था, गाउँघर क्लिनिक, खोप केन्द्र निर्माण, सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्न सफल भई आधा घण्टाभित्र सबै नागरिकलाई आधारभूत स्वास्थ्य उपचारको पहुँच सुनिश्चित गरेको देखिन्छ ।
- कमल गाउँपालिकाले मेडिकल अफिसरसहितको स्वास्थ्य सेवा र बीमा कार्यक्रम आफ्नै पालिका अस्पताल सञ्चालन गरी सेवा प्रवाह गर्न सफल भएको देखिन्छ ।
- सरकारको राष्ट्रिय लक्षअनुसार पूर्ण खोप सुनिश्चितता पालिका घोषणा भई दिगोपनाका रणनीतिहरु समेत अवलम्बन गरेको देखिन्छ । कुनै बच्चा खोपमा नछुटून भनी खोज र खोपको नीतिअनुरुप २०८० साल बैशाखमा घरधुरी सर्भेक्षण गरी पूर्ण खोप सुनिश्चित पालिका घोषणा गरेको देखिन्छ ।
- सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रमअन्तर्गत गर्भजाँच, संस्थागत सुत्केरी, कार्यक्रम प्रभावकारी रुपमा सञ्चालन गरी घरमा सुत्केरी गराउने आमाहरुको संख्या र गर्भजाँच गर्ने आमाहरुको संख्यामा नतिजाको नजिक पुगेको देखिन्छ ।
- विपन्न परिवारको स्वास्थ्यमा पहुँच स्थापित गर्न विपन्न परिवारलाई स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रममा लाग्ने खर्च अनुदान दिई तल्लो वर्गका मानिसहरुको स्वास्थ्य उपचारको पहुँचका लागि कार्य भएको देखिन्छ ।
- आधा घण्टाभित्र पालिकाबासी कोही पनि नागरिक अब विद्यालयको पहुँचभन्दा बाहिर नरहेको पालिका बनाउन सफल भएको देखिन्छ ।
- विद्यालय उमेर समूहका आधारभूत तहका कोही पनि बालबालिका विद्यालयको पहुँचबाट टाढा नरहेको र सबै भर्ना भएको नतिजा आएको देखिन्छ ।
- आधारभूत तहमा दलित बालबालिकाको शिक्षाको पहुँचका लागि दलित छात्रवृत्ति र दिवा खाजा कार्यक्रम सञ्चालन गरी कोही पनि बालबालिका विद्यालय आउनबाट वञ्चित नरहेको पालिका रहेको देखिन्छ ।
- सबै विद्यालयमा खानेपानी, इन्टरनेट, बिजुलीबत्ती, आवश्यक भवन, आधारभूत खेलमैदानको सुनिश्चितता भएको देखिन्छ ।
- केही विद्यालयमा बाहेक पुस्तकालय, विज्ञान प्रयोगशाला, आइसीटी ल्याब, लैङ्गिकमैत्री शौचालयसम्मको व्यवस्थापन भई केही विद्यालयमा प्राविधिक धारको शिक्षण सिकाइसमेत भई कक्षा सञ्चालन भएको देखिन्छ ।
- कृषि गुरुयोजना तयार भएको र यसबाट कृषि रणनीति र कार्यक्रमहरु तय गर्न सहज भएको छ ।
- जैविक खेती प्रणालीका लागि ५०० बढी किसानले जैविक मल, विषादी, निर्माण गर्ने तालीम सम्पन्न गरी जैविक उत्पादनमा गएको देखिन्छ ।
- कृषि बालीका लागि धान पकेट, तोरी पकेट, आलुको बीउ उत्पादन कार्यक्रम सञ्चालन गरी कृषिलाई संस्थागत तथा व्यावसायिक बनाउन खोजिएको छ ।
- माटोको गुणस्तर मापन गर्न कृषकको माटो नमूना परीक्षण गर्दै त्यसका लागि चाहिने आवश्यक कृषि चुनको व्यवस्थापन गरिएको देखिन्छ ।
- जैविक मल तथा विषादी बाह्रै महिना किसानले चाहेको बखतमा निःशुल्क रुपमा प्राप्त गर्न सकिने पद्धतिको व्यवस्थापन गरिएको छ ।
- पशु विकास कार्यक्रमअन्तर्गत उत्पादन वृद्धिका लागि बाह्रै महिना नश्ल सुधारका कार्यक्रम सञ्चालन गरी उन्नत पशुहरु वृद्धि विकास गरिएको र उत्पादनमा वृद्धि भएको

- खोपका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरी १ लाख भन्दा बढी पशुपंक्षीमा खोप लगाउने कार्य भएको जसबाट महामारीजन्य तथा सामान्य रोगहरुको रोकथामका लागि टेवा मिलेको
- सामुदायिक कुकुरहरुको बन्ध्याकरणमार्फत् सामुदायिक कुकुरहरुबाट हुने पशु चौपायाको हानि तथा रेबिजजन्य रोगको रोकथाम तथा न्यूनीकरणमा सफलता प्राप्त भएको
- बंगुर पकेटक कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिँदा मासुजन्य उत्पादनमा निर्यात गर्ने पालिकाको रुपमा स्थापित भएको ।
- पशु र कृषिजन्य पेशाबाट पनि व्यावसायिक लाभ लिन सकिन्छ र व्यावसायिक कृषि फर्म सञ्चालन गरी रोजगारी पनि दिन सकिन्छ भन्ने उद्देश्यले १२३ वटा कृषि समूह दर्ता, ९८ वटा नवीकरण, १०८ वटा कृषि फर्म दर्ता, २८ वटा नवीकरण र रासायनिक मल बिक्रीका लागि १४ वटा फर्म दर्ता तथा नवीकरण गर्न सफल भई स्वरोजगार तथा आत्मनिर्भरको आधार तयार भएको ।
- व्यावसायिक उत्पादनका लागि पशु, पंक्षी र माछाका ७३५ वटा व्यावसायिक फर्म दर्ता भई रोजगारी दिनुका साथै उत्पादनको कार्य गर्न सफल भएको देखिन्छ ।
- पशु उपचार सेवामा २० हजारभन्दा बढी पशुहरुलाई विभिन्न चरणमा उपचार सेवा दिँदा पशु स्वास्थ्यको स्थितिमा समेत ग्रामीण क्षेत्रमा सुधार भएको अनुभूति भएको छ ।
- गरिबी निवारणमा कृषियन्त्र, मल बीउ अनुदान, सिँचाइ सुविधामा अनुदान, विभिन्न सीपमूलक तथा कृषि सम्बन्धी तालीमबाट १२०० भन्दा बढी पालिकावासी लाभान्वित भई स्वरोजगार निर्माणको बाटो बनेको देखिन्छ ।
- आर्थिक नीतिअनुरुप ३० वटा सहकारीहरुमा सहकारीको अवस्था, उत्पादनसँगको सम्भावना र आर्थिक क्षेत्रमा सहकारीको भूमिका विषयमा सुझावसहित प्रतिवेदन माग गर्ने कार्यको प्रारम्भ भएको ।
- रोजगारीका अवसरमा ६०० भन्दा बढी बेरोजगारलाई सूचीकृत गर्न सफल भएको जसमध्ये ५५३८ दिन छोटो समयका लागि रोजगारी दिन सफल भएको ।
- कानुन निर्माण कार्यविधि ४ वटा निर्माण भई कार्यान्वयनमा आएको, ऐन ३ वटा निर्माण भई कार्यान्वयनमा आएको ।
- प्रदेशकै पहिलो बालमैत्री स्थानीय पालिका घोषणा भएको ।
- अपाङ्गता भएका १६५ जना व्यक्तिको स्वास्थ्य बीमा गरिएको ।
- पूर्वाधार विकासतर्फ सबै वडाबाट स्वास्थ्य संस्था, विद्यालय, स्वास्थ्य उपचार केन्द्र, कृषि केन्द्रसम्म जानको लागि पहुँच मार्ग, पुलपुलेसा, कल्भर्ट निर्माणमा निरन्तरता दिँदै पालिकावासी नागरिकको सहज यातायातको पहुँच सुनिश्चित भएको देखिन्छ ।
- अपाङ्गता सहायक सामग्री वितरण गरेर उनीहरुको सहज जीवनयापनमा सहयोग गरिएको ।
- वडा कार्यालयमा स्तनपान कक्ष निर्माण गरिएको ।
- महिलाहरुका लागि पाठेघरको मुखको क्यान्सरसम्बन्धी स्क्रिनिङ कार्यक्रममार्फत् बहुसंख्यक महिलाले लाभ प्राप्त गरेको ।
- कुष्ठ रोग निवारण कार्यक्रमअन्तर्गत पुरानो ३ र नयाँ ७ केसलाई व्यवस्थापन गर्न सफल
- समुदायमा अति शीघ्र कुपोषण लागेका बालबालिकाको व्यवस्थापन गर्न सफल
- सेवा प्रवाहमा २४१५ विभिन्न सिफारिशजन्य कार्य गरी नागरिकको सेवामा सहजता ल्याइएको ।

- १६० परिवारलाई खानेपानीको धारा अनुदानमा दिइएको ।
- न्याय सम्पादनतर्फ २९ जना मेलमिलापकर्तालाई सूचीकृत गरिएको ।
- न्याय व्यवस्थापनमा सफलता हात लागेको ।
- लैङ्गिक हिंसाविरुद्ध गाउँपालिका क्षेत्र भित्रका किशोरीलाई आत्मरक्षा तालिम प्रदान गरिएको ।

अनुसूचि ९ को ८

सामाजिक परीक्षणबाट देखिएका चुनौती र कमि कमजोरीहरु :

- क्षयरोगका नयाँ ७ केसहरु प्राप्त भएकाले क्षयरोगमुक्त गाउँपालिका घोषणाको दिगोपनामा समस्या देखिन्छ । विपन्न तथा ऋषिदेव समुदायमा पर्याप्त सचेतना र आम स्कृनिङ गर्ने कार्यको निरन्तरतामा कमी देखिन्छ ।
- सुत्केरी प्रोत्साहन कार्यक्रम अन्तर्गत रु १००० स्वास्थ्य प्रोटोकल अनुसार स्वास्थ्य केन्द्रमा ४ पटक चेक जाँच गर्न आउने गर्भवती महिलालाई प्रदान गर्दै आएको रु. १००० भत्तालाई निरन्तरता दिइएको भए पनि प्रोटोकल जाँच तथा बर्थिङ सेन्टरमा सुत्केरी गराउनेको संख्या न्युन देखिन्छ ।

➢ कृषीको विकास गाँउपालिकाको निकास, स्वस्थ्य जीवनको लागि कमलको अर्गानिक तरकारी, कृषि गुरुयोजना कार्यान्वयन, व्यवसाय प्रवर्द्धन कोष, निशुल्क माटो परीक्षण, किसानहरुलाई कृषि बिमा, किसान कोर्ड, धान उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम, बीउ उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम, कृषकलाई यन्त्रिकरणमा सहयोग, मिनि कोल्ड च्याबर स्थापना, कृषि बजार पूर्वाधार निर्माण, कृषक पाठशाला संचालन, अध्यक्ष कृषि पकेट मार्फत करेसाबारी प्रबर्द्धन कार्यक्रम, साना व्यवासायिक कृषि उत्पादन केन्द्र पकेट विकास कार्यक्रम,, च्याउ खेती र विशेष बाली उत्पादन प्रवर्द्धन, कृषि मेला, कृषि प्रदर्शनी, विषादी प्रयोग मुक्त सप्ताह तथा किसान दिवस, बाली उपचार शिविर, एग्रोभेट व्यवसायीलाई अभिमुखिकरणको अनुगमनमा केही प्रतिशत कार्य भए पनि किसानको घरसम्म यी कार्यक्रमले पर्याप्तता पाउन नसकेको देखिन्छ ।

➢ कृषि, पशुपंक्षी, महिला, बालबालिका, युवा, रोजगार, शिक्षातर्फका बजेट खर्चलाई हेर्दा न्यून खर्च भएको देखिन्छ । समयमै कार्यक्रमहरु सम्झौता भई सम्पन्न गर्न नसकेको देखिन्छ । कामको र आर्थिक प्रगति अवस्था कमजोर देखिन्छ ।

➢ पूर्व पश्चिम लोकमार्ग लगायत गाँउपालिका क्षेत्रभित्रका कुनै पनि सडकमा छाडा पशु चौपाया छाड्ने, सडकमा पशु बाध्ने ,र सामाग्रीहरु राख्ने कार्यलाई निरुत्साहित गर्ने नीति अवलम्वन गरिने भन्ने नीति अनुरुप कार्यान्वयनमा केहि कठिनाई देखिन्छ ।

➢ सडक निर्माण गर्दा Rural Municipalitry Master Plan (MTMP) अनुसारका मापदण्डलाई पूर्ण कार्यान्वयन गरिने भन्ने नीति अनुरुप कार्यान्वयनमा केहि कठिनाई देखिन्छ ।

➢ उपभोक्ताबाट संचालन हुने आयोजनामध्ये कङक्रिटजन्य आयोजनाको हकमा १० प्रतिशत र ग्राभेल जन्य आयोजनाहरुको हकमा १५ प्रतिशत अनिवार्य रुपमा थप लागत सहभागिता कार्यान्वयनमा कठिनाइ देखिन्छ ।

- हेभी स्ट्रक्चरका आयोजना वा ठूला मेशिन प्रयोग हुने वा उपभोक्ताको जनश्रमदानबाट संचालित हुन नसक्ने जटिल प्रकृतिका कार्यहरु उपभोक्ता मार्फत आयोजना संचालन गरिने छैन भनिए पनि उपभोक्तामार्फत् यस्ता योजना सञ्चालन भएको देखिन्छ ।
- स्थानिय विपद तथा जलवायु उत्थानशील योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ भन्ने नीति अनुरुप कार्यान्वयनमा केहि कठिनाई देखिन्छ ।
- आन्तरिक प्रशासनलाई चुस्त, दुरुस्त व्यवस्थित संचालन गरि सेवा प्रवाहलाई नागरिकमैत्री बनाईने छ । कानूनले तोकेको आचरण पालना नगर्ने र आफूलाई तोकेको जिम्मेबारी प्रति बेखबर हुने कर्मचारीको मूल्याकंनलाई कार्य सम्पादन सम्झौता कार्यान्वयनमा नआएको देखिन्छ ।
- महालेखा परीक्षकको कार्यालयबाट भएको आर्थिक वर्ष २०७९/०८० तर्फ लेखा परीक्षण प्रतिवेदनले औल्याएका बेरुजुहरुलाई एकिन गरि तोकिएको समयमा बेरुज फछ्र्यौटको व्यवस्था मिलाउने नीतिअनुरुप कार्यसम्पादनमा कठिनाइ देखिन्छ ।
- दिगो विकासमा आधारित गुरु योजनाको अभावका कारण सूचकमा आधारित नतिजा र स्तरीय पूर्वाधारको कमि छ ।
- खोला नदीको कारण यहाँको जनताले वर्षेनी कटान र बाढीको प्रकोप व्यहोर्नु परेको छ । त्यसका लागि आवश्यक विपद्सम्बन्धी योजनाको अभाव रहेको छ ।
- कमल गाउँपालिकाको कृषि प्रणाली हालसम्म निर्वाहमुखी अवस्थामै रहेको छ ।
- कमल गाउँपालिकाले खाद्य गुणस्तर परीक्षणका लागि आवश्यक अनुगमन तथा नियन्त्रण गर्न नसकेको कारण खाद्य पर्दाथमा विषादी, अखाद्यवस्तु र मिसावटयूक्त पर्दाथको प्रयोग भईरहेको छ ।
- आन्तरिक आय न्यून रहेका कारण गाउँपालिकाको दैनिक प्रशासनिक खर्च धान्न कठिनाई पैदा भएको छ
- वर्षेनी ठुलो संख्यामा युवाशक्ति विदेश पलायनले विकासमा प्रतिकूल प्रभाव पारेको छ । सक्रिय जनसंख्या श्रम पलायनका कारण वर्षेनी बिदेसीने गरेको हुँदा कृषि पेशा नै संकटमा पर्ने खतरा बढेको छ । भूमीको समुचित व्यवस्थापन हुन नसक्दा खेतीपाती गर्ने मानिसहरुसंग अति कम जमिन छ भने बढी जमिन हुने मानिसले खेति गर्न छाड्दै गएका छन् । बढी जमिन हुने जमिनदारहरु कृषि पेशा छोडेर शहरतिर सर्ने परिपाटी बढ्दै गएको छ । शैक्षिक बेरोजगारी समस्याको रुपमा देखिन्छ ।
- ३ बर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपण मध्यकालिन खर्च संरचना MTEF तयार गरि साधारण खर्चको दायित्व, प्रतिवद्धता सिमा भन्दा माथि भई वित्तिय अनुसाशन बिग्रन सक्ने अवस्था देखिन्छ ।
- आवधिक योजना वित्तिय सुशासन कायम गरि मैले तिरेको कर मेरै विकासका लागि हो भन्ने सोच समाजमा विकास गराउन नसक्दा भइरहेको कर प्रणाली पनि महंगो भयो भन्ने विरोध आउने गरेको देखिन्छ त्यसलाई व्यवस्थित गरि करको दर भन्दा दायरा बढाउँदै अनुदानमा रमाउनु भन्दा राजश्व बढाउँदै जाने कुरामा पर्याप्त गृहकार्य नभएको देखिन्छ ।
- सामुदायिक विकास तर्फ शैक्षिक गुणस्तरका लागि पालिका भित्र रहेका आयश्रोत नभएका विद्यालयहरुलाई आधारभूत प्रशासनिक खर्च व्यवस्थापन गरि मनोबल बढाई शैक्षिक गुणस्तर सुधार गर्न ध्यान नपुगेको देखिन्छ ।
- आधारभूत स्वास्थ्य सेवा पुर्‍यान सकिए पनि हाम्रो स्वास्थ्य उपचारमा विश्वास दिलाउने खालका स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न कठिन हुँदा सहर केन्द्रित महंगा अस्पतालहरुमा सेवा लिन गइरहेको देखिन्छ

- यान्त्रिक बस्तु अनुदान, विउ अनुदान, मोटर अनुदान, लगायत अन्य अनुदानबाट व्यवसायी र उत्पादन बढे नबढेको अनुगमन नभएको ।
- दिगो विकासका पाँच स्तम्भहरु अनुसार बिभिन्न बिषयगत समिति जनतासँग साझेदारी प्राकृतिक श्रोत साधन उपभोग र संरक्षण मानव विकास शान्ती र समृद्धि सहितको दिगो विकास र योजनाबद्ध विकासमा स्थानीयकरण गर्न नसकिएको ।
- कृषि तथा पशु तर्फको हालको उत्पादन र आगामी वर्षको अवस्थामा हामी आयात गरिरहेका छौँ, निर्यात गरिरहेका छौँ वा हाम्रो अवस्था के छ भन्ने विषयमा कुनै विश्लेषण हुन नसकेको ।
- विद्यालयहरुमा कक्षा छोड्ने दर भेटिएको हुँदा यसलाई रोक्न स्पष्ट नीति तथा कार्यक्रम र बजेटको व्यवस्थापन पर्याप्त हुन नसकेको देखिन्छ ।

अनुसूची-९ को ९ संग सम्बन्धित

सामाजिक जिम्मेवारी पूरा गर्न कमल गाउँपालिकाले चाल्नुपर्ने कदम तथा सुझावहरु :

- संस्थागत सुत्केरी, प्रोटोकल गर्भजाँचमा देखिएका तथ्याङ्कलाई थप व्यवस्थित गरेर पूर्ण बनाउन आवश्यक देखिन्छ ।
- दीर्घ रोगीहरुको नियमित स्वास्थ्य चेकजाँच, पोषणलगायतका कार्यत्रक्रमलाई थप प्रभावकारी रुपमा सञ्चालन गर्न आवश्यक देखिन्छ ।

- कमल गाउँपालिकाले आधारभूत तहका सामुदायिक विद्यालयको भौतिक, शैक्षिक, प्रशासनिक सुधारसँगै शैक्षिक गुणस्तर र कक्षा छोड्ने दर देखिएको हुँदा कक्षा छोड्ने दरमा कमि ल्याउन आवश्यक बजेट विनियोजन गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न आवस्यक देखिन्छ ।
- केही माध्यमिक विद्यालयहरुमा २०८० साल फागुन २७ गते विद्यालयका प्रअहरुको बैठकमा केही विद्यार्थीहरु विवाह गरेर विद्यालयमा पठनपाठन गरिरहेको नतिजा प्राप्त भएको हुनाले बालमैत्री पालिका घोषणा भइसकेको हुँदा बालविवाहका सूचकलाई दिगोपना ल्याउन आवश्यक देखिन्छ ।
- नेतृत्व तथा व्यक्तित्व विकासका लागि सञ्चालन गरिएका तालिम गोष्ठीहरु भन्दा रोजगारमुलक तह १, तह २ सिप परीक्षणयुक्त तालिमहरु स१चालन गर्न आवस्यक देखिन्छ । उस्तै प्रकृतिका सिप परीक्षण नहुने लेवलका एकै व्यक्ति बारम्बार दोहोरिने र रोजगार पनि बन्न नसक्ने तालिमहरु कम सञ्चालन गर्न आवस्यक देखिन्छ ।
- बजार अनुगमन कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाई खाद्य गुणस्तरको अवस्था सुधार गर्न आवस्यक देखिन्छ ।
- राजश्व सम्भाव्यता अध्ययन गरी कार्यान्वयनमा ल्याउन आवस्यक देखिन्छ ।
- प्राङ्गारिक झोल मल र जैविक युरियालाई आफ्नै ब्राण्ड तयार गरी कृषकहरुमाझ लैजान आवश्यक देखिन्छ ।
- माटो ल्याव र माटो परीक्षणलाई वडास्तर बाट नै अभियानको रुपमा माटो सुधार कार्यक्रम ल्याउन आवस्यक देखिन्छ ।
- संविधानको अनुसूची ८ को २२ वटा अधिकार र अनुसूची ९ का साझा अधिकार कार्यान्यनमा ल्याउन ऐन, कानुन, कार्यविधि निर्माण गरि दिर्घकालिन तथा आवधिक योजना निर्माण गरि ३ वर्षमा पुग्ने ५ वर्षमा पुग्ने गन्तव्य र योजना प्रक्षेपण गरि कहाँबाट हिड्ने र कहाँ पुग्ने लक्ष्य निर्धारण गर्न आवस्यक देखिन्छ ।
- ३ बर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपण मध्यकालिन खर्च संरचना MTEF तयार गरि साधारण खर्चको दायित्व, प्रतिवद्धता सिमा भन्दा माथि भई वित्तिय अनुसाशन बिग्रन सक्ने अवस्था सुधार गर्न आवस्यक देखिन्छ
- नदीको कारण यहाँको जनताले वर्षेनी कटान र बाढीको प्रकोप व्यहोर्नु परेको छ । प्राकृतिक स्रोत उत्खननका लागि वातावरणीय इञ्जिनियरको व्यवस्थापन गर्न आवश्यक देखिन्छ ।
- खाद्य गुणस्तर परीक्षण तथा नियन्त्रण हुन नसकेको कारण खाद्य पर्दाथमा विषादी, अखाद्यवस्तु र मिसावटयूक्त पर्दाथको प्रयोग भईरहेको छ । माथि उल्लेखित कामहरुको कार्यान्वयनमा लाग्नुपर्ने देखिन्छ ।
- यस गाउँपालिकामा सुदृढ औधोगिक र व्यापारी आधारशिला नभएका कारण बेरोजगारी समस्या बढ्दै गईरहेको छ ।
- वर्षेनी ठूलो संख्यामा युवाशक्ति विदेश पलायनले विकासमा प्रतिकूल प्रभाव पारेको छ । सक्रिय जनसंख्या श्रम पलायनका कारण वर्षेनी बिदेसीने गरेको हुँदा कृषि पेशा नै संकटमा पर्ने खतरा बढको छ । भूमीको समुचित व्यवस्थापन हुन नसक्दा खेतीपाती गर्ने मानिसहरुसंग अति कम जमिन छ भने बढी जमिन हुने मानिसले खेति गर्न छाड्दै गएका छन् । बढी जमिन हुने जमिन्दारहरु कृषि पेशा छोडेर शहरतिर सर्ने परिपाटी बढ्दै गएको छ । शैक्षिक बेरोजगारी समस्याको रुपमा बृद्धि भएको देखिन्छ । माथि उल्लेखित कामहरुको कार्यान्वयनमा नीति बनाई लाग्नुपर्ने देखिन्छ ।
- सामुदायिक विकास तर्फ शैक्षिक गुणस्तरका लागि पालिका भित्र रहेका आयश्रोत नभएका विद्यालयहरुलाई आधारभूत प्रशासनिक खर्च व्यवस्थापन गरि मनोबल बढाई शैक्षिक गुणस्तर सुधार गर्न ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।
- विभिन्न खाले सिपमूलक व्यवसायिक तालिमबाट स्वरोजगार भए नभएको अनुगमन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

- आधारभूत स्वास्थ्य सेवा पुऱ्याउन सकिए पनि हाम्रो स्वास्थ्य उपचारमा विश्वास दिलाउने खालका स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न कठिन हुँदा शहर केन्द्रित महङ्गा अस्पतालहरुमा सेवा लिन गइरहेको देखिन्छ ।
- पकेट कार्यक्रमको उपलब्धी अनुगमन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।
- दिगो विकासका पाँच स्तम्भहरु अनुसार बिभिन्न बिषयगत समिती जनतासँग साझेदारी प्रकृति श्रोत साधन उपभोग र संरक्षण मानव विकास शान्ती र समृद्धि सहितको दिगो विकास र योजनाबद्ध विकासमा स्थानीयकरण गर्न आवस्यक देखिन्छ ।
- कृषि रोजगारको नारालाई सफल पार्न कृषि तथा पशुपालनलाई व्यवसायिक बनाउँदै सरकारले प्रदान गर्ने सहुलियत उद्यमशिल कर्जा लगानीको वातावरण श्रृजना गर्दै कृषिबाट रोजगार उत्पादित बस्तुको उचित मुल्य सहितको व्यावसायिक उत्पादनमा जोड दिन सुझाव दिइन्छ ।
- माछा, बाखा, कुखुरा, बंगुर पालन कार्यक्रम सबै वडामा विस्तार गरी मासु उत्पादनमा आत्मनिर्भर तथा निर्यातमा जोड दिन सुझाव दिइन्छ ।
- नव शिशु जाँच पर्ताललाई सुनौलो हजार दिनमा आमाहरु प्रतिका कार्यक्रमको नतिजामा अनुगमन गर्न सुझाव दिइन्छ ।
- कम तौल जन्म र कुपोषण कार्यक्रमको थप अनुगमन गर्न सुझाव दिइन्छ ।
- बाल बिवाह, दुर्व्यवहार, घरेलु हिँसाका घटनामा ठूलो सफलता हात परे पनि छिटफुट भएका घटना बाहिर ल्याउन सक्ने वातावरण सृजना गर्न चेतनाका कार्यक्रम अझ प्रभावकारी ढंगबाट संचालन गर्न सुझाव दिइन्छ ।
- जनताको सबै भन्दा नजिकको सरकार स्थानीय सरकार हो । बजेट खर्च र आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कमजोर देखिन्छ । वार्षिक खर्चको लेखा परीक्षण महालेखा परीक्षकले औल्याएका व्यहोराको फरफारक गर्ने काम गाउँपालिकामा नै निहित रहेको हुँदा नियन्त्रण र सन्तुलन एवं वित्तिय जवाफदेहिताको मान्य सिद्धान्त उपेक्षित देखिन्छ । कार्यक्रम योजना तर्जुमा र कार्यपालिकाले छलफल गरी प्रस्तुत गर्ने सभाले पारित गरेपनि कार्यपालिकाका प्रमुख र सभाका प्रमुख एकै हुने भएकाले लेखा परीक्षकले औल्याएका विवरण पनि कार्यपालिकाले नै छलफल गरि छुट्याउने हुँदा नियन्त्रण, सन्तुलन र जवाफदेहिता कसरी बनाउने चुनौती प्रष्ट देखिन्छ । साथै फछ्र्यौट गर्नुपर्ने बेरुजु पनि फछ्र्यौट नभएको देखिन्छ त्यसतर्फ सक्रिय हुन आवश्यक देखिन्छ ।
- गाउँसभाबाट विनियोजित शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिकलगायतका कार्यक्रम वित्तीय समानीकरण तथा सशर्ततर्फ खर्च हुन नसकी फिज भई जाने देखिएकाले समयमै कार्यसम्पादन गर्न आवश्यक देखिन्छ ।

सन्दर्भ सामग्री

- नेपालको संविधान २०७२
- नेपालको संविधान २०७२ को अनूसूची- ८ र ९
- कमल गाउँपालिकाको आ.व. २०७८/०७९ को नीति, बजेट तथा कार्यक्रम
- कमल गाउँपालिकाको संकलित राजश्व
- स्थानीय तहको वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४
- राष्ट्रिय जनगणनाको तथ्याङ्क

- कमल गाउँपालिकाको वेबसाइट
- कमल गाउँपालिकाको ऐन, कानुन तथा निर्देशिका
- कमल गाउँपालिकाको बजेट तथा कार्यक्रम
- स्थानीय निकाय आर्थिक प्रशासन नियामवली २०६४
- जिल्लाका अन्य स्थानीय तहहरुको प्रोफाइल
- साबिकका गा.बि.स.हरुको प्रोफाइल

सामाजिक परीक्षकको नाम :...
दस्तखत :................................
संस्थाको नाम..
मिति ....

निष्कर्ष (Conclusion)

सामाजिक परीक्षण स्थानीय पालिकाले एक आर्थिक वर्षमा सम्पादन गरेका कार्यक्रमबाट कति उपलब्धी भयो भनी गरिने एक प्रकारको सामाजिक उत्तर दायित्वको लेखाजोखा गर्ने पद्धति हो । यसको लागि पालिका भित्र रहेका विषयगत शाखाहरु, वडा कार्यालयका विभिन्न योजना स्थलहरु छनौट गरी विश्लेषण गरिएको थियो । विश्लेषणबाट समग्र पालिकाको सामाजिक उत्तरदायित्वको अवस्था मिश्रित पाईयो । केही आश लाग्दा उपलब्धिहरु हासिल भएको पाईयो भने केही कमीकमजोरीहरु पनि यस सामाजिक परीक्षणको क्रममा देखिए । पूर्वाधार विकासवाट प्राप्त विकासका अवसरहरुलाई आम नागरिकहरुको प्रत्यक्ष संलग्नतामा अघि वढाउन सफल भएको पाईन्छ ।

स्थानीय सरकार संचालन ऐन र आर्थिक नियमावलीलाई पूर्ण रूपमा पालना गर्दै स्थानीय विकासमा कमल गाउँपालिका झापाले उल्लेखनीय कार्यहरूको सुरुवात गर्दै आएको छ । सामान्यतः कार्यक्रम गर्नका लागि सर्वप्रथम योजनाको आवश्यकता पर्दछ । यसका लागि यस गाउँपालिकाले टोल बस्तीदेखि नै योजनाहरूको माग गर्ने, विभिन्न आवश्यक प्रकृयाहरू पूरा गरी योजना तथा कार्यक्रमलाई गाउँसभाबाट पारित गरेपछि मात्र कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने गरेको पाइएको छ । त्यस्ता कार्यक्रमहरू नियम संगत ढंगमा योजना निर्माण गरी योजना अनुरूप नै संचालन गरिएका देखिन्छन् । कमल गाउँपालिकाको नेतृत्वमा गाउँ बिकासको क्षेत्रमा काम गर्ने स्थानीय तहहरु, विभिन्न सरकारी, गैर सरकारी तथा निजी संस्थाहरुले गर्ने कामहरुलाई एकत्रित गर्न गरेको प्रयासको कारण विकासको क्षेत्रमा काम गर्ने तहहरुको विचमा समन्वय भई दोहोरोपनलाई न्यूनिकरण गर्न सहयोग पुगेको देखिन्छ ।

यस अध्ययनबाट गाउँपालिकाले आफ्नो सेवालाई अझै चुस्त, दुरुस्त पार्नुपर्ने देखिएको छ । यस गाउँपालिकाका विभिन्न कार्यक्रमका लागि समयमा उपभोक्ता समिति निर्माण हुन नसक्नु साथै झन्झटीलो कानुनी प्रकृयाका कारणले परियोजनाहरु ढिलो सम्पन्न गरेको देखियो । त्यस्तै कमल गाउँपालिकाको विषयगत कार्यालयहरुले तथ्यांङक र सूचना अभिलेखिकरणमा एकरुपता आउन सके मात्र विकासको सूचकहरुलाई बढी परिष्कृत गर्न सकिन्छ । यसका लागि स्थानीय तह लगायत सबै विषयगत कार्यालयहरु तथा गैससहरुले अनुगमन प्रणालीलाई कार्यान्वयनमा लैजान तिव्रता दिन सिफारिस गरिन्छ । साथै कमल गाउँपालिकाले आन्तरिक आयमा अभिबृद्धि गर्न राजश्वको दायरालाई फराकिलो बनाउनुपर्ने, वर्तमान आवश्यकताका आधारमा लगानीको सुनिश्चिततताका लागि सम्भाब्य सबै साझेदारहरुलाई आकर्षण गर्ने तथा अन्तर सरकारी अनुदानको क्षेत्र फराकिलो बनाउन विषेश पहल गर्ने, अनुत्पादक खर्चमा कटौती गर्ने साथै दिगो विकासमा आधारित विकास निर्माण र सेवा प्रवाहका पूर्वाधारहरुको निर्माण र विकासलाई प्रथम प्राथमिकतामा राखेर आवधिक गाउँपालिका विकास योजना कार्यान्वयन गर्न सके कमल गाउँपालिकालाई एक समृद्ध गाउँपालिकाको रुपमा विकास गर्न सम्भव देखिएको छ ।

सामाजिक परीक्षणको क्रममा सुझाईएका विषयहरुलाई गम्भीरतापूर्वक लिई आगामी दिनमा कमीकमजोरी सकभर नदेखिने गरी विपन्न वर्ग, दलित वर्ग, जनजाती, महिला, बालबालिका तथा पिछडिएका वर्ग, अपाङ्गता भएका, जेष्ठ नागरिकको उत्थानमा गम्भिर प्रयास गर्नु आवश्यक रहेको छ ।